

Gerçek ile Fantazi Arasında: Türkiye'nin Ergenekon Soruşturması

Gareth H. Jenkins

SILK ROAD PAPER
August 2009
(Türkçesi Mart 2010)

*Central Asia- Caucasus Institute
Silk Road Studies Program*

Gerçek ile Fantezi Arasında: Türkiye'nin Ergenekon Soruşturması

Gareth H. Jenkins

© Orta Asya-Kafkaslar Enstitüsü & İpek Yolu Çalışmaları Programı –
Birleşik Transatlantik Araştırma ve Politika Merkezi
Johns Hopkins Üniversitesi-SAIS, 1619 Massachusetts Ave. NW, Washington, D.C. 20036, ABD
Güvenlik ve Kalkınma Politikaları Enstitüsü, V. Finnbodav. 2, Stockholm-Nacka 13130, İsveç
www.silkroadstudies.org

“Gerçek ile Fantezi Arasında: Türkiye’nin Ergenekon Soruşturması”, Orta Asya-Kafkaslar Enstitüsü ve İpek Yolu Çalışmaları Programınca yayımlanan bir “İpek Yolu Raporu”dur (*Silk Road Paper*). İpek Yolu Raporları Serisi, Birleşik Merkezin Arızı Raporlar serisidir ve aktüel ve güncel konuları ele alır. Birleşik Merkez, bağımsız ve kar amacı gütmeyen transatlantik bir araştırma ve politika merkezidir. Washington ve Stockholm’de ofisleri vardır ve Johns Hopkins Üniversitesi - Paul H. Nitze İleri Uluslararası Çalışmalar Okulu (SAIS) ile Stockholm-merkezli Güvenlik ve Kalkınma Politikaları Enstitüsüne bağlıdır. Avrupa ve Kuzey Amerika’da türünün ilk örneği olan bu kuruluş öncü bir araştırma ve politika merkezi olarak kurulmuş olup analistler, bilginler, politika takipçileri, yöneticiler ve gazetecilerden oluşan geniş ve çeşitlilik arz eden bir topluluğa hizmet etmektedir. Birleşik Merkez bölgedeki anlaşmazlık, güvenlik ve kalkınma meselelerine yönelik yürütülen araştırmada ön plandadır. Uygulamalı araştırmaları, yayınları, araştırma işbirlikleri, konferans ve seminerleri aracılığıyla, bölgeye ilişkin akademik, politik ve halka açık tartışmalar için bir odak noktası olarak işlev görmektedir.

Bu çalışmada yer alan düşünce ve vargılar yalnızca yazara aittir ve Birleşik Merkezin veya sponsorlarının düşünce ve vargılarını yansıtmaz. Bu raporundaki Türkçesi İngilizce orijinalından çeviridir.

© Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Temmuz 2009

ISBN: 978-91-85937-61-5

Singapur’da basılmıştır

Kuzey Amerika Dağıtıcısı:

Orta Asya-Kafkaslar Enstitüsü
Paul H. Nitze İleri Uluslararası Çalışmalar Okulu (SAIS)
1619 Massachusetts Ave. NW, Washington, D.C. 20036
Tel. +1-202-663-7723; Faks. +1-202-663-7785
E-posta caci2@jhu.edu

Avrupa Dağıtıcısı:

İpek Yolu Çalışmaları Programı
Güvenlik ve Kalkınma Politikaları Enstitüsü
V. Finnbodavägen 2, SE-13130 Stockholm-Nacka
E-posta info@silkroadstudies.org

Yayın ile ilgili yazışmalar yukarıda belirtilen adreslerden biri üzerinden (tercihen e-posta) Araştırma ve Yayınlar Direktörü Svante E. Cornell’e gönderilmelidir.

İçindekiler

Önsöz	v
İdari Özet	9
Türkiye'deki Durum	14
Derin Devlet.....	14
Komplocuların Aranmasına Yönelik Komplolar.....	24
Türkiye'nin Siyasileşmiş Bürokrasisi.....	27
Şemdinli Olayı.....	32
Ergenekon Soruşturması	36
Ümraniye'de Küçük bir Ev.....	36
Gizli Planı Bulandırma.....	38
Ergenekon Adı.....	42
İntikam ile Panik Arasında: AKP Kapatma Davasının Etkisi.....	43
Müslüman Yamaktan Sürgün Hahama: Tuncay Güney'in Garip Hikayesi ..	47
İlk İddianame.....	52
Ağı genişletme.....	59
İkinci İddianame.....	63
Umulmadık Bir Komplo mu?.....	72
Sonuçlar	74
Yazarın Biyografisi	80

Önsöz

Çağdaş Türk Siyaseti birçok nedenden ötürü, yerli gözlemcilerin yanı sıra yabancı gözlemcilerin de ana kırılma noktalarını betimledikleri, temelde muhalif ve birbirini dışlayan anlatılar açısından dikkat çekicidir. Bu itibarla, yönetimdeki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetine - 2002'den beri iktidardadır – yönelik uzlaşmadan uzak tanımlamalar mevcuttur. Destekçileri, AKP'yi, Türkiye'yi otoriter geçmişinden kurtaran ve ona bir Avrupa demokrasisi kazandıran siyasi güç ve Hıristiyan Demokrasisi eşdeğeri bir Müslüman alemi olarak tanımlamaktadır. Karşıtlarıysa, devleti ve toplumu İslamlaştırmakla, bağımsız medya ve eleştirileri susturmakla, ülkeyi otoriter rejime doğru sürüklemekle ve bu itibarla Türkiye'yi Avrupa'dan uzaklaştırmakla suçlamaktadır. AKP'ye karşı, temelde ulusalcı muhalefete yönelik tanımlamalar eşit olarak bölünmüş durumdadır; birincisi, bu güçleri, Türkiye'nin laik cumhuriyetinin iyi niyetli destekçileri olarak, ikincisi ise askeri yönetime dönülmesini isteyen otoriter düşünceli, faşist gruplar olarak görür.

Ancak Türk siyaseti gözlemcilerinin birçoğu, yakın Türk tarihinin belirsiz mahiyeti konusunda hem fikirdir. Devlet kurumları ile bağlantısı olan karanlık şebekelerin varlığı on yıllardır bilinen bir gerçektir. “Derin devlet” olarak bilinen bu şebekelerin, yargısız infaz ile terör sempatanlarını hedef almak gibi devletin “kirli işlerini” yaptıkları, organize suçlara iştirak ettikleri ve Türk demokrasisinin kuyusunu kazdıkları biliniyordu;. Bu entrika, 1996 yılında Türkiye'nin Batısında Susurluk mevkiinde, bir üst düzey politikacı, aranan bir suçlu ve bir emniyet amirinin birlikte seyahat ettiği sırada meydana gelen araba kazasının ardından patlak veren büyük skandal ile telhis edildi.

Bu tür entrikalı bağlantılar sadece Türkiye'ye özgü değildir. Siyasi elitler ile mafya arasındaki derin bağlantıların 1990'larda, özellikle “temiz eller” veya *Mani Pulite* olarak bilinen ve titizlikle yürütülen resmi soruşturma sürecinde günbegün ortaya çıktığı İtalya, akla gelen ülkeler arasında yer alır. Türk savcılar tarafından 2007 yılında “derin devlet” faaliyetlerine yönelik başlatılan geniş kapsamlı soruşturma, ülkenin yakın geçmişini daha az öven bakış açılarına

ilişkin gerçeklerin ortaya çıkarılmasında tarihi bir fırsat gibiydi. Soruşturulmakta olan şebekenin sözde isminden sonra “Ergenekon” olarak adlandırılan soruşturma, Türkiye için demokratikleşme sürecinde büyük bir atılım şansı sağlıyor gibi göründü. Geçmişte açılan derin yaralar – özellikle de devlet ve kurumları nedeniyle mağdur olan solcular, Kürtler ve dindar Müslümanların sahip olduğu yaralar – belki şimdi iyileştirilmeye başlanabilirdi. Bu itibarla Ergenekon soruşturması, hem Türkiye hem de Batılı iyi niyetli dostlarınca oldukça hoş karşılandı.

Ancak adli bağımsızlıktaki noksanlar ve Türkiye'nin kutuplaşmış siyasi iklimi, soruşturma görevini oldukça hassaslaştırdı. Baştan beri, soruşturmaya ilişkin görüşler yukarıda belirtilen kategorilere bölünmüş gibiydi: AKP destekçileri, soruşturmayı “yüzyılın temizliği” olarak gördü ve olayların altını üstüne getirmeleri için savcılara baskı yaptı; hükümet karşıtlarıysa, AKP muhaliflerine karşı siyasi olarak harekete geçirilmiş bir karalama ve sindirme kampanyası olmasından korktu. Bu nedenle soruşturma büyük ölçüde savcılarının tutumlarına – yargı sürecini usulüne uygun takip etmelerine, hukuk kurallarına gösterdikleri saygıya ve kanıta dayalı bir soruşturma sağlamaya ilişkin gayretlerine – bağlıydı.

Ergenekon davası, başladıktan sonra iki yıl içinde tüm beklentilerin ötesine yayılmıştı. Ağırlıklı olarak sabah erken saatlerde gerçekleştirilen baskınlarda, yüzlerce şüpheli göz altına alındı ve/veya sorgulandı ve yaklaşık iki yüz kişi ceza aldı. Savcılar şimdiye kadar toplamda birkaç bin sayfayı bulan iki iddianame hazırladı ve önümüzdeki aylarda üçüncü ve dördüncü iddianamelerin geleceği söyleniyor. Ancak, yöneltilen eleştirilere yanıt vermek şöyle dursun, Ergenekon soruşturması gittikçe daha ihtilafli bir hale dönüştü. Soruşturma bir yönüyle, suçlanan bazı kişiler hakkında kanuna aykırı hareket edildiğine ve bir kısım Türk seçkinleri arasında hakim olan, demokratikliği tartışılır görüşlere ilişkin bilgileri açık bir şekilde ortaya çıkardı. Ancak buna rağmen kovuşturma, Türkiye nüfusunun beklediği yüksek yargısal standartlara ulaşamamış gibi görünmekte ve bu da, soruşturmanın ilerleyişine ve neticede yönlendirilmesine ilişkin ciddi kuşkulara neden olmaktadır.

Bu endişeleri besleyen bir dizi faktör bulunmaktadır. Birincisi, sabah erken saatlerde düzenlenen baskınlar, olağanüstü ölçüde artan şüpheli kitlesini tuzağa düşürüyor gibiydi. Savcıların, birçoğu, özelden siyasi olarak AKP'ye ve genelde

İslami muhafazakarlığa karşı olmak dışında hiçbir şey yapmamış gibi görünen şüphelilerin büyük bölümü için kanuna aykırı hareket edildiğine yönelik az sayıda kanıt gösterebildiğine veya hiç kanıt gösteremediğine ilişkin bir düzen gideren gün yüzüne çıktı. İkincisi, soruşturmanın sürüncemede kaldığı süre boyunca, şüpheliler herhangi bir suçtan dolayı resmi olarak ceza almadıkları halde, göz altında tutuldukları sürenin uzunluğuna ilişkin endişeler ortaya çıktı. Üçüncüsü, soruşturma sadece gerçek dışı iddialarda bulunmadı, – örneğin Türkiye'nin modern tarihinde meydana gelmiş tüm siyasi şiddet eylemlerinde sözde Ergenekon örgütünün rolü olduğu -- aynı zamanda derin tutarsızlıklarla ve dahili çelişkilerle doluydu. Dördüncüsü, karşı düşünce sahiplerine göz dağı verme amacına hizmet ettiği anlaşılan AKP yanlısı basına, soruşturmadan sistematik olarak kanıt sızdırılması durumu, 2008 yılı ortasında soruşturmanın bütünlüğüne gölge düşüren ciddi bir mesele haline geldi. Özetle, yazım anında Ergenekon soruşturması, AKP hükümetine ve İslami muhafazakarlığa karşı olan Türk toplumunun önemli bir kesiminde yayılan bir korku ikliminin oluşmasına neden olmuştur.

Sonuçta, Ergenekon davasını çevreleyen ve giderek artan ihtilaflar, demokratikleşme sürecinde Türkiye'nin atılım göstermesi için gerekli olan temizleme ve iyileştirme faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin fırsatın kaçması ihtimalini artırmaktadır. Aslında bu fırsatın boşa harcanması, geçmiş suçlarla, gelecekte herhangi bir şekilde hesaplaşma olasılığının ilelebet ortadan kalkmasına neden olabilir.

Ergenekon soruşturmasının, Türk toplumu ve siyaseti üzerindeki büyük etkisi ve geniş kapsamlı çıkarımları göz önünde bulundurulduğunda, ne kadar az miktarda analitik değerlendirmeye tabi olduğu oldukça şaşırtıcıdır. Doğrusunu söylemek gerekirse, davaya yönelik çalışmalar, meseleleri, en iyi ihtimalle sadece kısıtlı açılardan ele alabilen gazete makalelerinin ötesine nadiren geçmektedir. Bu durum büyük ihtimalle, davanın, dış etkenlerin tesirinde kalan hassas mahiyetine ilişkin bir faktörün yanı sıra Türkçe'ye hakim bilim insanlarını bile, konu hakkında yetkin bir şekilde konuşmak için gereken bilgiyi edinmekten vazgeçiren iddianamelerin yıldırıcı ölçüdeki boyutlarından kaynaklanmaktadır.

Tam olarak Gareth Jenkins'in yaptığı gibi. Uzun bir süredir Türk siyasetinin ve toplumunun saygın bir gözlemcisi olan Jenkins, Ergenekon soruşturmasındaki

karmaşıklığı anlamak ve aynı zamanda açıklamak üzere görevlendirilmiş ideal biridir. Ergenekon soruşturmasının içeriğini oluşturan ilişkiler labirentinin kilit unsurları olan Türk ordusu ve Türk siyasi İslamına ilişkin monografileri, bugüne kadar yayımlanmış çalışmaları arasındadır. Bunlarla da sınırlı kalmayan Jenkins, davanın her iki iddianamesi üzerinde detaylı çalışma yapan az sayıda kişiden biridir. Bu nedenle Orta Asya-Kafkaslar Enstitüsü ve İpek Yolu Çalışmaları Programının, davaya ilişkin derin bir analiz yürütülmesi ile ilgili olarak Jenkins'i görevlendirmesi yerinde bir karardır. Sonuçta ortaya, Ergenekon davasına ilişkin vargıları, çağdaş Türk siyasetini anlamak isteyen herkes için önemli bir kaynak teşkil etmesi gereken bu çalışma çıkmıştır. Ancak bu vargılar teşvik edici mahiyette değildir. Aslına bakılırsa Ergenekon soruşturmasının, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde bir ileri adım olduğu yönündeki Batılı görüşün yersiz olduğunu öne sürmektedirler. Ayrıca, Batının soruşturmaya yönelik gizli teşvikinin, – ki söz konusu endişeler ışığında önemini kaybetmektedir – soruşturmanın hukuk kurallarını ve yargı sürecini ihlal ettiğine ilişkin çok daha derin endişelerle yoğrulması gerektiğini de ima etmektedirler. Türkiye'deki diğer gelişmelerle, özellikle de bağımsız medyanın artan sindirme politikasına ilişkin endişelerle bağlantılı olan Ergenekon soruşturması, yakın takip ve analiz açısından kuşkusuz değerlidir.

Bu çalışma, Ergenekon davasına ilişkin ilk ciddi analiz olma niteliğine sahip olabilir. Ancak bundan, çalışmanın nihai olma gibi bir arzusu olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Aslına bakılırsa bu çalışmadan sonra, Modern Türk hayatının, bu oldukça önemli yönünün aydınlatılması sürecinde son derece ihtiyaç duyulan hem yasal hem de siyasi perspektifler itibarıyla, meseleye yönelik önemli çıkarımların ışığında ek analizlerin yapılması umut edilmektedir.

Svante E. Cornell

Araştırma Direktörü

Orta Asya-Kafkaslar Enstitüsü ve İpek Yolu Çalışmaları Programı Birleşik

Merkezi

İdari Özet

2007 yılı Haziran ayında İstanbul'da bir gecekondu mahallesinde bulunan el bombalarıyla başlayan Ergenekon soruşturması, yakın Türk tarihinin en büyük ve en ihtilafli adli soruşturması haline gelmiştir. Çoğunluğu Türk Ulusal Polisinin (TUP) Terörle Mücadele Şubesi ekiplerince sabah erken saatlerde, eş zamanlı olarak düzenlenen baskınlarda yüzlerce şüpheli göz altına alınmıştır. 2009 yılı Mayıs ayı itibarıyla, sırasıyla 2.455 ve 1.909 sayfadan oluşan iki büyük iddianamede 142 kişi, "Ergenekon silahlı terör örgütü" üyesi olmakla resmen suçlanmıştır. 2009 yılı Haziran ayı ortasında, Ergenekon örgütünün sözde ek üyelerinin suçlarını içeren üçüncü bir iddianamenin yıl içinde daha sonraki bir zamanda ilan edilmesi bekleniyordu. Dava, birkaç yıl daha sürecek gibi görünüyor.

İddianamelerde yer alan iddialar, soruşturmanın boyutu kadar hırslı. Davayla ilgilenen cumhuriyet savcılarına göre Ergenekon, esas itibarıyla her yönüyle Türk hayatının içine işlemiş çok büyük bir örgüttür ve İslami Muhafazakar Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin dengesini bozmaya ve sonunda da çökertmeye kendini adanmıştır. Savcılar, Ergenekon'un kendi başına düzenlediği terör saldırılarının yanı sıra gasp ve uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerinde de bulunduğunu ve yalnızca Türk yer altı dünyasına değil, son 20 yılda Türkiye'de düzenlenen şiddet eylemlerine kendini adanmış militan gruplara da – Kürt bölücü Kürdistan İşçi Partisinden (PKK) Marksist Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesine (DHKP-C) ve çok sayıda aşırı İslamcı gruplara ve örgütlere kadar – hükmettiğini iddia etmektedirler.

Dava, Türk toplumunu bölmüştür. Bazılarına göre – özellikle de Kürt milliyetçilerine, AKP destekçilerine ve bazı solculara göre – Ergenekon soruşturması "yüzyılın temizliğini";¹ ve uzun zamandır siyasi süreci manipüle ettiği ve "sahte bayrak" terör saldırıları da dahil olmak üzere, Türk devletinin fark edilen düşmanlarına karşı gizli operasyonları yürüttüğü iddia edilen ve

---

¹ Taraf gazetesi, 26 Temmuz 2008.

kökleri Türk ordusuna dayanan karanlık şebeke olarak tanımlanan ve Türklerin “*derin devlet*” olarak adlandırdıkları yapılanmanın kökünden temizlenmesine ilişkin bir fırsatı temsil etmektedir.

Çoğunluğu AKP muhalifi olan karşı düşünce sahiplerine göre ise Ergenekon soruşturması siyasi olarak faaliyete geçirilmiştir; sözde örgüt, hükümet sempaticanları tarafından, AKP’ye karşı gelen laiklerin itibarını zedelemek ve saf dışı kalmalarını sağlamak ve AKP’nin öncelikle daha İslami bir toplum elde etme ve sonunda da bir İslam devleti kurmaya yönelik uzun vadeli hedeflerine ilişkin şüpheleri ortadan kaldırmak amacıyla bilinçli şekilde oluşturulmuş bir yapılanmadır.

Her ne kadar farklı derecelere sahip olsalar da, her iki nitelendirme de aslında yanıltıcıdır. İddianamede adı geçen bazı davalıların – sadece bazılarının – illegal faaliyetlere karıştıklarını ve bazılarının da – yine hepsi değil – alışılmadık veya antipatik siyasi fikirlere ve dünya görüşlerine sahip olduklarını öne sürmeye ilişkin kanıtlar mevcuttur. Bilhassa AKP’nin ilk iktidara geldiği Kasım 2002’den hemen sonraki yıllarda, Genel Kurmay Başkanlığı (GKB) Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök’ün hükümetle olan ilişkilerinde kendine daha çok güvenen bir tavır sergilememesi, Türk ordusunun üst komuta kademesinin bazı üyelerini hayal kırıklığına uğrattığını söylemek mümkündür. Büyük çoğunluğu, koşulların, ne Özkök’ün görevden alınmasına ne de seçilmiş bir hükümete karşı darbe etkisi yaratabilecek bir olaya uygun olduğunu düşünen meslektaşlarının desteğini alamamalarına rağmen bazı komutanların, hem Özkök’ün hem de AKP’nin görevden çekilmesine yönelik planlı şekilde baskı yaptığı biliniyordu. Benzer şekilde Derin Devlet, tam olarak anlaşılmasına ve 1990’lı yılların sonundan itibaren etkisini kaybetmesine rağmen, yakın Türk tarihinin bir hakikatidir ve suçlananların pek azının, Derin Devletin eski mensubu olduğu bilinmektedir.

Ancak, ister Ergenekon soruşturmasının bir parçası olarak resmen suçlananlar olsun isterse polis baskınlarında gözaltına alınıp da sonradan hiçbir ceza almadan serbest bırakılanlar olsun, birçoğunun AKP’ye karşı olmaktan başka bir suçu yok gibi görünüyor. Doğrusunu söylemek gerekirse, Ergenekon örgütünün iddianamelerde belirtildiği şekilde şimdi veya herhangi bir zamanda varolduğuna ilişkin hiçbir kanıt yoktur. Aslın da iddianameler çelişkiler,

rivayetler, spekülasyonlar, yanlış bilgiler, mantıksızlıklar ve saçmalıklarla ve kendi içinde bile tutarlı veya uyumlu olmayan uydurma bilgilerle doludur.²

Bu, Ergenekon soruşturmasının sadece siyasi olarak harekete geçirilmiş bir faaliyet olduğu anlamına gelmez. Davaya bakanların çoğunun, örgütün mevcudiyetine yürekten inandıklarından ve iddianamelerde bulunan çelişkileri veya mantıksızlıkları göremediklerinden veya görmek istemediklerinden hiç şüphe yoktur.³ İddianameler, örgütün alakasız kişileri, ifadeleri ve eylemleri büyük çaplı tek bir komploya dahil etmek üzere kurulduğuna ilişkin bir önermeden hareketle, çıkarımsal düşüncelerden çok, “projektif” düşüncelerden yararlanılarak hazırlanmış gibi görünmektedir. Ergenekon'un mevcudiyetine ilişkin somut kanıtlar ne kadar güvenilir ise, onu keşfetmek için yapılan girişimler de o kadar vahim hale gelmektedir. Bu güvenilirlik, soruşturmayı yürütenleri, aradıkları şeyin var olmadığı konusunda ikna etmek şöyle dursun, örgütün çok daha korkunç ve güçlü olduğu düşüncesine sahip olmalarını sağlamakta ve dahası, örgütü deşifre etmeye ve kökünden temizlemeye ilişkin hırslarını kamçulamaktadır.⁴

Türkiye'de komplo teorilerine yönelik eğilim yeni bir şey olmadığı gibi, siyasi yelpazede fazlasıyla bulunabilir. Hem AKP destekçilerinin büyük bir bölümü hem de hukuki yaptırım sürecine müdahil olanların birçoğu, kötü niyetli ve komplocu bir entrikanın, –genellikle Derin Devlet ile ilgili – yalnızca siyasi süreci manipüle etmediğine aynı zamanda ülkedeki siyasi şiddetin büyük bir bölümünü desteklediğine veya rehberlik ettiğine yürekten inanmaktadır. AKP destekçileri arasında dikkatler özellikle, İslam adına gerçekleştirilen şiddet eylemlerine odaklanma eğilimindedir; dinleri adına gerçekleştirilen bir takım kan dökme eylemlerine ilişkin korkuları, bu eylemlerin asıl sorumlularının, Müslüman kardeşleri olduğu gerçeğine inanmaya yönelik bir itiraz ve inkar kültürü yaratmıştır.

Ancak mahkemeye sunulan kanıtlarda yer alan bazı tutarsızlıklar, soruşturmayı yürütenlerin, davalıların cezalarını pekiştirmeye çalışmak amacıyla materyal

---

² Bu çelişkilere ve saçmalıklara ilişkin örnekler, bu çalışmanın sonraki bölümlerinde verilmiştir.

³ Yazarın, 2009 yılı Nisan-Mayıs aylarında Türk Ulusal Polisi mensuplarıyla yaptığı röportajlar.

⁴ Bazıları, kısa zamanda örgütü yok edemedikleri takdirde, kurban listesine ekleneceklerine inanmaktadır. Yazarın, soruşturmaya yakın kaynaklarla yaptığı röportajlar.

değiştirdiklerine yönelik suçlamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu tür suçlamalar soruşturmaya müdahil olanlar tarafından tespit edilemediğinden reddedilmiştir. Fakat materyallerin – özellikle de davalılara veya soruşturmanın eleştirmenlerine ait telefon görüşmesi kayıtlarına ilişkin belgeler – AKP yanlısı medya haberlerinde ve web sitelerinde yer alma sıklığını hafife almak oldukça güçtür. Çoğu vakada telefon dinleme kurbanları, büyük ölçüde doğru olmasına rağmen, kayıtların ve dökümlerinin, kendilerine suç isnat edilmesi veya devre dışı bırakılmaları maksadıyla kötü amaçlı şekilde değiştirildiğini iddia etmişlerdir. Hükümet yetkilileri, telefon görüşmelerini dinlemek için gereken ekipmanın karaborsada satıldığını iddia ederek, kayıt dökümlerinin TUP'deki AKP sempatizanlarınca gerçekleştirilen telefon dinleme faaliyetlerine dayandığına ilişkin iddiaları reddetmiştir.⁵ Durum böyle olsa da, niçin yalnızca eleştirmenlerin ve AKP karşıtlarının telefonlarının dinlendiğine ve görüşme kayıtlarının neden medyada yayımlandığına ilişkin herhangi bir açıklama getirilmemiştir. Ayrıca herkesçe bilinen telefon dinleme olaylarının, kanun uygulayıcı makamlarca soruşturulmamasına ilişkin de herhangi bir açıklama getirilmemiştir. Türk kanunları uyarınca, adli bir onay olmaksızın telefon dinlemek ve görüşme kayıtlarını yayınlamak bir suçtur.

Kanun uygulayıcılar ayrıca, AKP'yle bağlantısı olan kişilerin, hukuka aykırı hareket ettiklerine yönelik suçlamaların peşine düşme konusunda bariz bir gönülsüzlük içinde olmuştur. AKP'nin önde gelen mensuplarının, Türkiye'de yakın ilişkide olduğu kişilerin, Deniz Feneri e.V. İslami yardım vakfına yapılan bağışlar ile ilgili en az 16.9 milyon Euro'luk bir yolsuzluk içinde olduklarına ilişkin olarak 2008 yılı Eylül ayında Almanya'da görülen bir davadan sonra bile bu gönülsüzlük devam etti. Türkiye'nin en büyük medya holdingi Doğan Grubu'nun gazeteleri, Alman mahkemesince ortaya çıkarılan bulgulara ilişkin detayları haber yaptığında, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, parti destekçilerine söz konusu grubun gazetelerini almamaları talimatını verdi. 19 Şubat 2009'da vergi otoriteleri, grubun kararlılıkla karşı çıktığı, sözde vergi usulsüzlüklerine istinaden, birden bire Doğan Grubuna 826 milyon TL tutarında bir (yaklaşık 525 milyon dolar) ceza kesti. 13 Nisan 2009 tarihinde, Doğan Grubu'nun bir üst düzey yöneticisi, Ergenekon'la bağlantısı olduğu şüphesiyle bir gece göz altında tutuldu. 21 Nisan 2009 tarihinde Doğan Grubu üyesi tüm şirketler, bir yıl süreyle devlet ihalelerinden men edildi.

---

⁵ Yazarın Mayıs 2008'de ve Şubat 2009'da AKP yetkilileri ile yaptığı röportajlar.

Bu çerçevede Ergenekon Soruşturması'nın, yalnızca soruşturmacıların komplo teorilerine yönelik eğilimleri ile açıklanamayacağına ilişkin şüpheleri kaçınılmaz şekilde güçlendiriyor. Destekçilerinin, yakın Türk tarihinin bazı karanlık sayfaları ile nihai bir hesaplaşma olduğu yönündeki iddialarına rağmen, Ergenekon soruşturması, 1990'larda en parlak dönemini yaşayan Derin Devlet mensuplarına yönelik bir dizi suçlamanın soruşturulmasına ilişkin önemsiz bir teşebbüste bulunmuştur. Aslında duyulan korku, soruşturmanın, Türkiye'de çoğulcu demokrasinin sağlamlştırılmasına doğru değil, tek partili otoriter bir devlete doğru önemli bir adım teşkil etmesidir.

Türkiye'deki Durum

Derin Devlet

Modern Türk Derin Devletinin kökleri, NATO'nun, Soğuk Savaşın ilk yıllarında üye devletler için gizli “geride bırakılan” kuvvetler oluşturma girişimlerine dayanmaktadır. Bu kuvvetler daha sonra, Varşova Paktı kuvvetleri tarafından düzenlenecek bir saldırı ve işgal anında direniş hareketi sağlamaya yönelik kurumlar oluşturabilecekti. İtalya'da oluşturulan ve alenen bilinen ilk kuvvetin ardından genel olarak “Gladio” örgütleri olarak adlandırılan örgütlerin büyük bir bölümü 1950'lerde kuruldu ve Soğuk Savaşın sonuna kadar, NATO'nun en sıkı şekilde korunan sırlarından biri olma niteliğini korudu.

Türkiye, NATO'ya 4 Nisan 1952'de katıldı. Türk geride bırakılan kuvveti, *Özel Harp Dairesi* (ÖHD) olarak bilinen kuruma dayanıyordu. ÖHD, 27 Eylül 1952 tarihli *Milli Savunma Yüksek Kurulu* (MSYK)⁶ kararına istinaden resmi olarak kuruldu ancak 1953'e kadar faaliyete geçmedi.

ÖHD, sivil savunma ile ilgili olduğu izlenimi vermek amacıyla *Seferberlik Tetkik Kurulu* (STK) olarak anıldı. STK, Ankara'da Kızılay civarında kiralanan bir binaya yerleştirildi. Dışarıdaki tabelada binanın, Türk Milli Savunma Bakanlığına (MSB) ait olduğu belirtilmişti. Gerçekte STK, Türk Genel Kurmay Başkanlığı çatısı altına girdi. STK, 1960'ların ortalarında *Özel Harp Dairesi* olarak yeniden adlandırıldı. 1990'lı yılların başında, Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından, ismi *Özel Kuvvetler Komutanlığı* olarak tekrar değiştirildi ve eğitim odağı, gizli harpten isyanla mücadele operasyonlarına kaydırıldı.

ÖHD'nin asıl amacı, Türkiye'nin saldırıya uğraması veya işgal edilmesi halinde, Varşova Paktı kuvvetlerine karşı direniş göstermek için bir yapılanma oluşturmaktı. Türk subay birliklerinin seçilmiş üyeleri istihbarat toplamak, gizli

---

⁶ MSYK, Türkiye'de yapılan 1960 askeri darbesinin ardından kurulan güçlü Milli Güvenlik Kurulunun (MGK) önceki haliydi.

operasyon, sabotaj, suikast ve propaganda eylemleri düzenlemek ve bir düşman rejimini etkisiz hale getirmek üzere tasarlanmış diğer gizli eylemler konusunda özel eğitim için görevlendirildi. Esas amaç, ÖHD-eğitilmiş subayları, toplumun geri kalanında meydana gelebilecek bir düşman rejime karşı mukavemet gösterebilecek beceriler ve kabiliyetlerle donatmaktır. ÖHD subayları birbirleriyle işbirliği yapmak üzere eğitilmişti, ancak en önemli özelliklerinden bir tanesi, toplumun diğer elemanları ile oluşturulabilecek kendi birlik ağlarını oluşturma ve kontrol etme becerileriydi. Bu ağlar genelde küçük olacaktı ve bireylerin düşman rejim tarafından ele geçirilmesi halinde, zararı asgariye indirmek amacıyla kati ve dahili güvenlik tedbirleri uygulayacaklardı; örneğin bir birlikten yalnızca bir eleman, kendi birliği dışındaki bir organizasyondan yalnızca bir üyenin kimliğini bilecek veya onunla temas kuracaktı. ÖHD-eğitilmiş subaylar birbirleriyle işbirliği yapabilmelerine ve mümkün olan hallerde faaliyetlerini koordine edebilmelerine rağmen, asıl amaç, merkezi olarak yönetilen tek bir hiyerarşik yapılanmadan çok, birden fazla direniş noktası – gruplar ve ağlar halinde – elde etmektir.

Gizlilik ilkesi silahlı kuvvetler dahilinde de uygulanıyordu. Örneğin, subaylar ÖHD eğitimi için seçtiklerinde, birlik komutanlarına yalnızca başka görevler için geçici olarak görevlendirildikleri söyleniyordu.⁷ Subaylar, eğitimlerini tamamladıktan sonra, olağan meslek hayatlarına devam etmek ve askeri hiyerarşide terfi etmek üzere birliklerine geri döndüler. En azından teoride, meslektaşlarına ÖHD eğitimi aldıklarından veya hali hazırda, Türk Silahlı Kuvvetlerinin geleneksel bir mensubunun görev ve sorumlulukları ile ÖHD'nin görev ve sorumluluklarını birleştirmek olarak adlandırılan ikili bir görevde bulduklarından bahsetmemeleri bekleniyordu.

ÖHD'nin kurulması bir NATO girişimidir. Birçok Batı Avrupa ülkesinde benzer kuvvetler kurulmuştur. Ancak Türk Silahlı Kuvvetlerinde gizli bir teşkilatın kurulması yalnızca uluslararası bir ittifakın menfaatlerine hizmet olarak değil

---

⁷ “Kariyerimin başlarında, birliğimdeki görevlilerden birisi yanıma geldi ve başka bir yerde geçici görevle görevlendirildiğini söyledi, ancak detaylı bilgi vermektense kaçındı. Merak etmiştim. Onu takip ettirdim ve her gün ÖHD'ye gittiğini öğrendim. Birliğe döndüğünde, ÖHD'ye gittiğini bildiğimi söyledim. Reddedti. Sonradan birçok kez yinedim, ancak her seferinde oldukça saygılı bir biçimde, yanıldığımı söyledi.” Yazarın, eskiden Türk Kara Kuvvetlerinde görev yapan bir komutan ile yaptığı röportaj, İstanbul, Eylül 1999.

aynı zamanda 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanan içsel bir geleneğin devamı olarak görüldü.

Modern Türkiye Cumhuriyeti, Mustafa Kemal Atatürk tarafından (1881-1938) 1923 yılında Osmanlı İmparatorluğunun enkazından kuruldu. Yeni cumhuriyet, hiç şüphesiz Atatürk'ün şahsiyeti ve dünya görüşü ile biçimlendirilmiş olmasına rağmen, 1908 yılında yönetimi Sultan II. Abdülhamit'in elinden alan *İttihat ve Terakki Cemiyeti* (İTC) rejiminin ideolojik temelleri üzerine inşa edildi. İTC yönetime el koymadan önce meydana gelen kargaşa, kökleri Osmanlı ordusuna dayanan gizli teşkilatlarca düzenlendi

20. yüzyılın başlarında Osmanlı iş dünyasına gayrimüslimler hakimdi. 1913 yılında İTC, daha sonra *Teşkilât-ı Mahsusa* veya "Özel Teşkilat" olarak anılan bir örgüt kurdu. *Teşkilât-ı Mahsusa* başlarda, yeni Müslüman girişimci sınıfının ticarete atılmasını sağlamak amacıyla özellikle Ege kıyısı boyunca Yunan ve Ermenileri terk etmeye zorlayan ve büyük ölçüde başarılı olan bir teşebbüsle Yunan ve Ermeni ticaretini şiddet kullanarak yıldırma üzere kullanıldı. Birinci Dünya Savaşının sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğunun yenik düşeceği ve büyük olasılıkla işgal edilip parçalanacağı anlaşıldığında, *Teşkilât-ı Mahsusa*'ya silah ve mühimmat stoklamaya ve Anadolu'da yerel gerilla birimlerinden oluşan bir şebeke kurmaya başlaması emri verildi. 1918 Kasım'ında İTC, galip Müttefik Kuvvetlerin beklenen askeri işgaline karşı direniş göstermek üzere odak noktası olarak kullanılmak amacıyla tasarlanan "hakları savunma cemiyetlerini" oluşturmaya başladı. İTC ayrıca *Karakol Cemiyeti* veya "Muhafız Birliği" olarak bilinen gizli bir teşkilat daha kurdu. Osmanlı teslimiyetinden sonra *Karakol Cemiyeti*, Osmanlı subaylarının, hali hazırda Müttefik Kuvvetlerinin işgali altında bulunan İstanbul gibi şehirlerin dışına gizlice kaçırılmaları ve Anadolu'da yeni doğan direniş hareketine katılmaları sürecinde kilit rol oynadı.

Atatürk tarafından sonraki dönemde etkin bir savaş kuvvetine dönüştürülen hammaddeyi sağlayan, doğuda gayri nizami Ermeni birliklerini ve batıda Yunan ordusu işgalini yenen ve sonunda, bugün Türklerin Kurtuluş Savaşı olarak adlandırdıkları savaşta Müttefik işgal kuvvetlerini Anadolu'dan tahliye etmeye zorlayan bu gizli şebekelerdi. Sonuç olarak ÖHD'de eğitilen askeri personel ve kurulan şebekelere katılanlar kendilerini, kötü niyetli bir komplonun değil asil ve vatansever bir geleneğin parçası olarak gördüler.

1950'ler ve 1960'larda ÖHD-egitimli subaylar, Türk ordusu dışından insanları da dahil ederek, olası bir Varşova Paktı saldırısına karşı hazırlıklı olmak amacıyla, Türkiye'nin dört bir yanında şebekeler kurdu ve gizli mühimmat depoları inşa etti. Şebeke üyeleri, istihbarat toplamak amacıyla veya bürokrasi ya da yerel toplum üzerindeki etkilerinden dolayı başka irtibatlar da geliştirdi. Bu irtibatlardan bazıları, kökleri orduya dayanan bir tanıdık zinciri ile muhatap olduklarının farkındaydı; bazılarıysa değildi.

ÖHD-egitimli subaylar olası bir Varşova Paktı saldırısına hazırlıklı olmanın yanı sıra, o dönemde İngiliz sömürgesi olan Kıbrıs'ta, Kıbrıslı *Türk Mukavemet Teşkilatının* (TMT) 1957 yılında kurulmasında kilit bir rol oynadı.

TMT, Kıbrıslı Yunanlılardan oluşan EOKA (Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Örgütü) militan grubunun ağır operasyonuna karşılık, İngilizleri defetmek ve adayı Yunanistan ile birlikte yönetmek için kuruldu. Kıbrıs'ın 1960 yılında bağımsızlığını ilan etmesinden itibaren, 1974'te gerçekleşen Türk harekâtına ve kuzeydeki üçte birlik işgale kadar Türkiye, TMT'yi finanse etmeye, eğitmeye ve beslemeye devam etti. Türk ÖHD subaylarının, verdikleri eğitimin yanı sıra 1974 yılında gerçekleşen harekât öncesinde Türkiye'den Kıbrıs'a yapılan gizli silah ve ekipman sevkiyatına müdahil olduklarına ve adada istihbarat toplama faaliyetlerini yürüttüklerine inanılır.⁸

1970'li yılların başına kadar ÖHD faaliyetlerine yönelik finansmanın büyük bölümünün Birleşik Devletlerden (ABD) geldiği anlaşılmaktadır. Yine 1970'li yılların başına kadar Türkiye'de pek az kişi ÖHD'nin varlığından haberdardı. Eski Başbakan Bülent Ecevit (1925-2006), ÖHD oluşumunu ilk kez 1974 yılı Ocak ayında başbakan olduktan kısa bir süre sonra bir Genel Kurmay mensubunun, yanına gelerek ABD'nin, ÖHD'ye yönelik finansmanı kestiğini söylediği ve bu doğrultuda bir bütçe tahsisini onaylamasını istediği anda öğrendiğini iddia etti.⁹

ÖHD-egitimli subayların ve bunların kurduğu şebekelerin, 1970'lerde sol ve sağ hizipler arasında gerçekleşen ve 1980 askeri darbesiyle son bulan şiddet olaylarına ne ölçüde müdahil oldukları belirsizdir. Büyük bir çoğunluğun Türkiye'deki solcu hareketi, hem Atatürkçülük ideolojisine hem de milli egemenliğe karşı bir tehdit olarak gördüğüne hiç şüphe yoktur. Aslında birçok

⁸ Yazarın TMT eski üyeleri ile yaptığı röportajlar, kuzey Kıbrıs, 1996-1999.

⁹ Ecevit'in *Milliyet* gazetesi ile yaptığı bir röportaj, 28 Kasım 1990.

kişinin, Türk solcular ile Varşova Paktı kuvvetlerinin arz ettiği tehlike arasındaki ayrıma varamadıkları ve Türk solcuları, Varşova Paktının bir öncü birliği olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

ÖHD tarafından kurulan şebekelerin mensuplarının, solculara karşı aşırı milliyetçi Türk gruplar ve örgütler ile işbirliği yaptıklarına ve tezgah hazırladıklarına ilişkin kesin kanıtlar mevcuttur ve bazılarının da şiddet eylemlerine aktif olarak katıldıkları muhtemeldir. Ancak, özellikle ÖHD şebekeleri ile bağlantısı olmayan güvenlik güçleri de dahil olmak üzere, devlet organlarında çok sayıda sağcı sempatizan mevcut olduğundan dolayı, bazı solcuların ÖHD-eğitilmiş subayların ve şebekelerinin, anti-solcu şiddet eylemlerini koordine veya kontrol ettiklerine ilişkin iddiaları, olayın basite indirildiğinin bir göstergesidir.

Bununla beraber, ölçüsü tam olarak bilinmese de, ÖHD şebekelerinin 1970'lerde meydana gelen hizipler arası çatışma olaylarına karışması, sonraki on yıllarda gerçekleşen Derin Devlet eylemlerinin belirleyici özelliklerini devam ettiren nitelikleri ortaya koydu. Şöyle ki, bu nitelikleri sadece, üst düzey isimlerden oluşan küçük bir politik grup tarafından yönetilen, çok iyi merkezileştirilmiş ve sıkı bir şekilde denetlenen bir mücadele olarak değil, aynı zamanda, gizli operasyonlardan ve devlet organlarındaki nüfuz sahibi isimlerle olan ilişkilerden oluşan bir düzen sayesinde hiçbir zaman yargılanmayacaklarından emin olan bireylerin ve küçük grupların, Türk devletinin düşmanları olarak kabul edilen ve ÖHD tarafından kurulan şebekelerin bünyesinde olduğunu bildikleri hedeflere karşı, neredeyse tam bir özerklik içerisinde faaliyet gösterebildikleri bir dokunulmazlık kültürü olarak ifade etmek mümkündür.

1980 askeri darbesi, hizipler arası çatışmaları bastırdı ve sonraki birkaç yılda baskıcı bir askeri yönetim hakim oldu. Ancak 1984'te, Partiya Karkaren Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi veya PKK), bağımsız bir Marksist Kürt devleti kurmak amacıyla ağırlıklı olarak Kürtlerin bulunduğu güneydoğu bölgesinde kırsal bir isyan başlattı.¹⁰ Örgüt 1980'li yılların sonu itibarıyla Türkiye'nin doğusundaki kırsal kesimin büyük bir bölümünü karanlık bastığında etkin kontrolü altına alıyordu ve temel desteğini, Sivil Toplum Örgütleri ile PKK

---

¹⁰ PKK, daha büyük bir Kürt kültürü oluşturmak ve üniter bir devlette siyasi haklar talep etmek adına hem Marksizm'i hem de bağımsızlık taleplerini azalttı.

yanlısı gazeteci ve yayınlar aracılığıyla sağlamlaştırarak kentsel alanlardaki alt yapısını güçlendirmeye başladı. Türkiye içindeki sempatizanlarının bağışlarına ve Avrupa'daki Kürt diasporasının kaynak geliştirme faaliyetlerine ek olarak PKK, Türkiye'nin güneydoğusundaki işlerden para gasp etti ve Türkiye üzerinden Avrupa pazarına uyuşturucu – özellikle eroin – kaçırmak gibi yasa dışı faaliyetlerden para kazandı.

Türk devleti, PKK sempatizanlarını hedef alarak karşılık verdi. ÖHD-eğitimli subaylar, Türk yer altı dünyasının aşırı milliyetçi üyeleri ve *itirafçılar* olarak bilinen PKK eski militanları da dahil olmak üzere, yararlı olabileceğini düşündükleri herkesi toplamak için şebekelerini genişletmeye başladı. Sonuçta, çoğunlukla Türkiye'nin güneydoğusunda faaliyet gösterenlerin yanı sıra, İstanbul gibi büyük Kürt nüfusuna sahip batı metropol alanlarda da aktif olan çete ve gruplar hızla yaygınlaştı. 1970'lerde olduğu gibi, kısa bir süre sonra Derin Devlet olarak adlandırılan yapılanma, hiyerarşik ve merkezi olarak kontrol edilen bir teşkilattan çok, bir dokunulmazlık kültürü ile karakterize edildi. “İtirafçılar” ile aşırı milliyetçilerden bazıları, özellikle *Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele* veya JİTEM olmak üzere çeşitli güvenlik kurumlarına alındı ve bazıları da güvenlik güçlerine bağlı bireylerce sağlanan kaynak ve silahlarla desteklenen, esas itibarıyla özerk çeteler kurdu. 1980'lerin sonunda ve 1990'ların başında, yüzlerce – ve belki de binlerce¹¹ – PPK üyesi ve sempatizanı olduğundan şüphelenilen insan öldürüldü; bazıları güvenlik kurumları bünyesindeki birimler tarafından, bazılarıysa devlet görevlileri ile yüzeysel bağlantılara sahip çetelerce. PKK destekçileri ayrıca, çeteleri, sivillerin öldürüldüğü saldırıları düzenlemek ve daha sonra sorumluluğu PKK'nın üstüne atmak gibi “sahte bayrak” operasyonları düzenlemekle suçladı.¹²

Bazı gruplar ve çeteler, ÖHD-eğitimli subaylar ve bunların şebekeleri tarafından kuruldu. Diğer birçoğu ise bu şekilde kurulmadı. Ancak, esas itibarıyla her durumda, yalnızca insan hakları ihlallerinden ve PKK üyelerini ve sempatizanlarını yasadışı infaz etmelerinden dolayı değil, diğer herhangi bir

---

¹¹ PKK sempatizanları, yasadışı infazların sayısının – kesinlikle abartılmakla birlikte - 17.000 olduğunu sık sık ifade etmektedir. Yazarın PKK sempatizanları ile yaptığı röportajlar, Van, Ağustos 2008.

¹² PKK'nın, sivilleri öldürmek suretiyle yerel halka gözdağı verme girişimlerine yönelik kanıtların olmasına rağmen, bazı suçlamaların doğru olması mümkündür.

yasadışı faaliyetten dolayı da yargılanmayacaklarından eminlerdi.¹³ Bunun sonucunda bazı çeteler uyuşturucu kaçakçılığı, haraç alma, ve devlet ihalelerini düzenleme eylemlerinde bulundu. Bazıları, eski hesapları görmek için dokunulmazlık kültürünün avantajından yararlandı. Örneğin, Türkiye'nin güneydoğusundaki kırsal nüfustan istihdam edilen ve "Köy Korucusu" olarak bilinen devletin milis kuvvetlerinin bazı üyelerinin, hasım ailelerin mensuplarını öldürdükleri ve daha sonra kurbanların PKK üyeleri olduğunu iddia ettikleri biliniyor. Ayrıca devlet kurumlarının herhangi bir şubesiyle hiçbir bağlantısı olmayan ve Derin Devlet üyesi olduklarını iddia ederek rüşvet alan suç çeteleri de vardı.

Türk otoriteleri başlangıçta, PKK'ya karşı duran diğer radikal organizasyonların üyelerinin yargı dokunulmazlıklarını artırma yolunu seçti. En iyi bilinen örnek, hali hazırda "Türk Hizbullahı" olarak adlandırılan militan İslamcı İlim grubudur.¹⁴ 1980'lerin sonlarında ve 1990'ların başlarında henüz bir şiddet eyleminde bulunmamasına rağmen Hizbullah, Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde ağırlıklı olarak etnik Kürtleri üye yaparak hızla güçlendi. PKK, kendisinin nispeten zayıf kaldığı kentsel alanlarda en güçlü olmasından dolayı, Hizbullah'ı bir rakip olarak görmeye başladı. PKK Mayıs 1991'den itibaren Hizbullah'ı hedef almaya başladı ve 1992 yılı Haziran ayında Diyarbakır ili Yolaç köyünde örgütün 11 üyesini katlederek Hizbullah hedefini sonlandırdı. Hizbullah misilleme yaptı ve iki örgüt, savaş içinde savaş yaşayarak birbirine girdi. Sonunda Hizbullah galip geldi ve PKK, kentsel alanlarda güçlü bir örgütsel mevcudiyet kurma planlarını bırakmaya zorlandı.

Hem PKK hem de şiddete başvurmeyen birçok Türk İslamcı grup uzun bir süre, Hizbullah'ın Derin Devlet tarafından kurulduğunu ve yönetildiğini iddia ettiler. Bu iddia yanlıcıdır. Ancak, devlet görevlilerinin, PKK sempatanlarını öldürdüğü düşünülen kişileri tutuklama konusunda sergilediği gönülsüz tutum, 1990'ların başlarında, bazı Hizbullah mensupları ile devlet görevlileri arasında düşük seviyeli bir gizli anlaşma olduğunu gösterir niteliktedir. Fakat o dönemde bölgede aktif olan Türk güvenlik güçleri mensupları, Hizbullah'ı kurmak veya yönetmek bir yana dursun, o dönemde örgüt ile ilgili neredeyse hiçbir şey

¹³ Bazı durumlarda yasadışı infaz kurbanları ortadan kayboldu, bazı durumlarda ise kamuya açık alanlarda öldürüldüler ve katillerinin kimlikleri açıkça biliniyordu. Yazarın maktul yakınlarıyla yaptığı röportajlar, güneydoğu Türkiye, 1992-1996.

¹⁴ Grubun, aynı adı taşıyan Lübnan'lı örgütle hiçbir bağlantısı yoktur.

bilmediklerini; ve ilk kez, örgüte ait Mardin'de bir güneydoğu köyündeki gizli eve düzenlenen baskında arşivlerine el koyduktan sonra örgütün ne kadar büyüdüğünü ve geliştiğini anladıklarını iddia ettiler.¹⁵

1990'ların ortalarında ÖHD-eğitimli subayların birçoğu odak noktalarını, Türkiye'de gittikçe büyüyen, güçlü ve şiddet eylemlerine başvurmayan İslamcı hareketinin, laik devlete yönelik tehdidine çevirdiler. Bazıları, 1970'lerdeki hizipler arası şiddet eylemlerinde bulunan eski solculara yakınlaşarak, radikal İslam'ın yeni tehdidiyle mücadele etmede kendileriyle işbirliği yapmaya teşvik ettiler. Bazıları kabul ederken bazıları reddetti.¹⁶ Ancak, PKK ile yapılan mücadelenin aksine, İslamcı harekete karşı koymak üzere kullanılan yöntemler şiddet içermiyordu; ve çoğunlukla, bürokratik ve siyasi organlardaki güçlere, İslami faaliyetlere göz açtırmamaları yönünde baskı uygulamak amacıyla iletişim ağlarını kullanmak ve medyayı, İslamcı örgütlerin ve siyasi partilerin aleyhinde olacak şekilde haber gündemi belirlemesi yönünde teşvik etmek suretiyle gerçekleştirilen istihbarat toplama faaliyetlerini içeriyordu.

Siyasi İslam'ın arz ettiği tehlikedeki artış, PKK kaynaklı güvenlik tehdidinde bir azalmaya tekabül etti. PKK, kökünden temizlenmemekle beraber, 1990'ların ortasına doğru askeri olarak geri çekildi. Güvenlik güçleri, Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan ovalardaki kontrolü yeniden ele geçirdi ve PKK şiddetini, daha çok izole olan dağlık alanlarla kısıtlı kalmasını sağladı.¹⁷ PKK'nın azalan gücü, parçalamak veya salt suç eylemlerine dönmek suretiyle örgütle mücadele için birçok grubun veya çetenin kurulmasına neden oldu. Rakip grupların, gelir kaynakları için birbirleriyle savaştıkları, cinayet içeren hakimiyet savaşları da vardı.

Derin Devletin faaliyet gösterdiği geniş çevre de değişmişti. Soğuk savaş resmi olarak sona erdi. ÖHD-eğitimli subayların, askeri hiyerarşideki terfileri devam ettiyse de, ÖHD'nin adı değiştirildi ve isyanla mücadele konusunda özel kuvvetleri eğitmek üzere yeniden yapılandırıldı. Halkın tutumunda da bir değişim meydana geldi. Artık Derin Devletin varlığını inkar etmek mümkün

---

¹⁵ Yazarın röportajları. İstanbul, Ağustos 1998 ve Mayıs 1999. Hizbullah arşivleri, güvenlik güçlerinin, içlerine sızmasını önlemek üzere ne kadar ilerlediğini de göstermiştir.

¹⁶ Yazarın eski solcularla yaptığı röportajlar, İstanbul ve Ankara, Nisan 1996 ve Haziran 1997.

¹⁷ PKK lideri Abdullah Öcalan nihayet Şubat 1999'da yakalandı ve Ağustos 1999'da tek taraflı ateşkes ilan etti.

değildi ve aynı zamanda halkın algıladığına göre derin devlet, yalnızca dış güçlerin işgaline karşı vatansever bir direnişin hazırlıklarıyla değil, 1990'ların başında Türkiye'nin güneydoğusunu teröre boğan çetelerin en kötüsünü karakterize eder hale gelen barbarlıkla, mücrimlikle ve kanlı çıkarlarla da kaçınılmaz şekilde bağlantılı hale geldi.

Birçok Türk'e göre dönüm noktası 3 Kasım 1996 tarihinde Türkiye'nin batısında Susurluk ilçesi civarında bir kamyonun benzin istasyonundan ayrılırken, İstanbul yönünde hızla ilerleyen bir Mercedes'in yoluna çıkmasıyla başladı. Mercedes'te bulunan üç kişi olay yerinde hayatını kaybederken dördüncü kişi ağır yaralandı. Olayda ölenler; İstanbul eski emniyet müdür yardımcısı Hüseyin Kocadağ; devlet yetkilileri tarafından düzenlenen sahte kimliği taşıyan, aşırı milliyetçi kiralık katil Abdullah Çatlı; ve eski güzellik kraliçesi ve Çatlı'nın sevgilisi Gonca Us idi. Bir Kürt aşiretinin lideri ve iktidardaki Doğru Yol Partisinin (DYP) milletvekili olan Sedat Edip Bucak ise Mercedes'ten kurtulan isimdi. İlk başta sadece bir trafik kazası olduğunu düşündüğü olayı soruşturmaya gelen polis, Mercedes'in bagajında beş adet tabanca, iki adet Heckler & Koch MP5 yarı otomatik silah ve çok miktarda mühimmat buldu. Bucak sonradan silahların kişisel koruma amaçlı olduğunu iddia etti. Ancak bu iddia, bagajdaki tabancalardan birinde niçin bir susturucu olduğunu açıklamaya yetmedi.

Birbiri ardına birçok ifşaat geldi. 8 Kasım 1996 tarihinde İçişleri Bakanı Mehmet Ağar, yasadışı eylem gerçekleştirmesi amacıyla suçlu isimlerin temin edilmesi ve korunması olaylarına karıştığı iddialarından dolayı istifa etti. Yoğun kamu baskısı üzerine hükümet Ocak 1997'de, kısa bir süre sonra "Susurluk" olarak adlandırılan bir TBMM Araştırma Komisyonu kurdu. Komisyonun, parlamento raporunu sunduğu 3 Nisan 1997 tarihinde, İstanbul Cumhuriyet Savcısı adli işlemleri zaten başlatmıştı. 6 Mart 1997 tarihinde, 42 sayfalık bir iddianamede, çoğunluğu güvenlik güçlerinin muvazzaf veya eski mensubu olan 11 davalı "cürüm işlemek amacıyla silahlı teşekkül oluşturmak" suçundan ceza aldılar. Davanın ilk duruşması 2 Haziran 1997 tarihinde görüldü.

Ancak hem parlamenter hem de adli soruşturmalar zorluklarla karşılaştı. Yalnızca suçlananlar değil, kanıt sunmaları amacıyla çağrılan – birçoğu devlet yetkilisi – tanıkların büyük çoğunluğu da işbirliğinden uzak bir tutum sergiledi.

Örneğin Bucak, Çatlı ile aynı arabada neden seyahat ettiği sorulduğunda, kazadan dolayı hafıza kaybına uğradığını ve bunu hatırlamadığını iddia etti.

Anavatan Partisi'nden (ANAP) Mesut Yılmaz, Haziran 1997'de başbakan olduğunda "Susurluk"a ilişkin yeni bir soruşturma başlatması için güvenilir bir bürokrat olan Kutlu Savaş'ı görevlendirdi. Savaş 23 Ocak 1998 tarihinde raporunu açıkladı. Ancak Savaş'ın soruşturması, daha önce yürütülen soruşturmaların çok az ötesine geçebildi. Her üç rapor da devlet destekli çetelerin işkence, yasadışı infaz, adam kaçırma, eroin kaçakçılığı, gasp ve kara para aklama faaliyetlerinde bulunduğuna ilişkin sonucuna vardı. Devletin diğer organlarındaki, özellikle de güvenlik ve istihbarat servislerindeki isimlerle işbirliği yapılamaması, herhangi bir şeyin kanıtlanmasını oldukça güçleştiriyordu. Susurlukta meydana gelen kazanın ilk yıl dönümünde, Mart 1997'de İstanbul Cumhuriyet Savcısı tarafından ortaya atılan iddiaların tamamı delil yetersizliği nedeniyle düştü. Soruşturmalarda, ilişkisi olduğu öne sürülenlerden pek azı, sonradan görülen davaların neticesinde çok kısa süreli hapis cezasına çarptırılmış olsa da, büyük çoğunluğu hiç ceza almadı.

Bununla beraber, birçok Türk'e göre Susurluk, "Derin Devlet" ile eşanlı hale geldi; ve çeşitli grupların ve çetelerin müdafaa edilmeye zorlanmasıyla, skandalın etkisi hızla azaldı. Bazı şebekeler, liderleri öldüğü veya emekliye ayrıldığı için dağıldı. Bazıları tam zamanlı organize suçlara döndü. Aktif kalanlar, bilhassa Türk İslamcı harekete karşı istihbarat toplama faaliyetlerine odaklandılar.

Susurluk, Derin Devletin en dejenere halini göstermekle kalmamış, aynı zamanda ne kadar nispetsiz ve anarşik bir hale geldiğini kanıtlamıştır. Merkezi bir kontrol yoktu. Aslında 1990'lı yılların başı itibarıyla Derin Devletten çoğul olarak bahsetmek muhtemelen daha doğru olurdu. ÖHD-eğitimli subaylara dayanan orijinal şebekeler yerini, paylaştıkları tek şeyin yargı dokunulmazlığı olduğu, devlet organlarının farklı şubelerindeki bireyler ve birimlerce oluşturulan birçok çeteye ve gruba bıraktı.

Ancak birçok Türk'e göre Susurluk, Derin Devleti gizlice bahsedilen bir kuşkudan, ortaya çıkartılmış bir gerçekliğe dönüştürdü. Bu, komplo teorisyenleri için bir armağandı. Susurluk, gerçeğin çok daha karmaşık olduğunu ortaya koymasına rağmen, olayların gerçekte görüldüğü gibi olmadıklarına ve hatta

hain komplolarca sevimli bir şekilde gösterildiklerine ilişkin bir kanıt olarak kabul edildi.

Komplocuların Aranmasına Yönelik Komplolar

Türkiye uzun zamandan beri, kuramsal açıdan mantıklı olanlardan, karmaşıklıkları ve mantıksızlıkları itibarıyla saçma olanlara kadar çeşitli komplo teorilerine boğulmuş durumdadır. Ortaya çıkan sonuçlar, bu tür teorilerin yaygın olduğu diğer toplumlarda olduğu gibi, bilinen gerçeklere yönelik dikkatli analizlerden değil, acziyet hislerine gösterilen tepkiden ve geçmişte ve günümüzde yaşanan birçok olayın tahmin edilemez rastlantısallığına bir anlam bularak elde edilecek güvence arayışı da dahil olmaz üzere, psikolojik bir ihtiyaçtan elde edilmiş gibi görünmektedir.

Türkiye’de bu tür eğilimler, ülkenin uluslararası durumu ile kalkınma seviyesi ve hem İslamcı hem de laik kesimlerin dünya görüşlerinde saklı üstünlük yanlısı düşünceler arasındaki uyumsuzluk ile geleneksel olarak desteklenmektedir; İslamcılar arasında ihtişamlı Osmanlı geçmişinin arıtılmış vizyonuna yönelik coşkulu bir hasret; ve Kemalist milliyetçiliğin temelini oluşturan kolektif kendi kendini büyültme. Bu öz-imağlar ile gerçeklik arasındaki fark, genelde devlet dışı aktörler (örneğin, Yahudi ve Masonların suni bir siyasi grubu veya Bilderberg Grubu gibi gerçek ama yanlış anlaşılabilir uluslararası örgütler), Avrupa devletleri ve yakın zamanda da Birleşik Devletler tarafından ortaya atılan olağanüstü büyüklükteki komplolarla açıklanır. Örneğin birçok Türk, PKK’nın, Türkiye’nin bir bölgesel ve/veya global süper güç olmasını engellemek amacıyla istikrarını bozma, zayıflatma ve bölme teşebbüsüne yönelik stratejinin bir parçası olarak ABD ve/veya Avrupa ülkeleri tarafından desteklendiğine yürekten inanmaktadır. Doğrusunu söylemek gerekirse, Milli Eğitim Bakanlığının tarih kitapları, yabancı güçlerin her zaman Türkiye’yi bölmeye ve karıştırmaya çalıştığına ve yarım kalmış Sevr Antlaşmasının – Birinci Dünya Savaşında mağlup olmasının ardından Osmanlı İmparatorluğundan kalanları parçalara ayırma teşebbüsünde bulunmuştur – bugün bile Batının ülkeye yönelik esas stratejisini temsil ettiğine ilişkin bu tür yabancı düşmanı kuşkuları okul çağındaki çocuklara erken yaşta etkin bir şekilde aşılacaktır.

Sonuç, çoğuna inanılan, ancak pek azına güvenilen bir ortam oluşturmak olmuştur. Türkiye’deki güven vermeyen basın organlarının sayfalarını komplo

teorileri kaplarken, ülkeyi bölmeye ve yönetmeye veya zenginliklerini çalmaya yönelik çeşitli hain oyunlara ilişkin detaylara adanmış kitaplar, kitabevlerinin değişmez öğeleri olmuş durumda. Televizyon yapımcılığı yapan eski deniz subayı Erol Mütercimler'in kaleme aldığı *Kompla Teorileri: Aynanın Arkası'nda Kalan Gerçekler* tipik bir örnektir.¹⁸ İlk kez 2004 yılında basılan Mütercimler'in 559-sayfalık kitabının 11. baskısı 2009 yılı Haziran ayı itibarıyla yayınlandı. Yurttaşlarına karşı terör saldırıları düzenlemeleri için Türkleri zorlamak amacıyla beyin yıkama hapları ve teknikleri kullanan yabancı istihbarat kurumlarından, 2003 yılında gerçekleşen Irak'a yönelik Amerikan işgali ve olası İran savaşının, Türkiye'nin bor madenlerini ele geçirmeye yönelik sadece hazırlık faaliyetleri olduğuna kadar 73 farklı komploya ilişkin detayları içermektedir.

Türkiye'deki İslamcılar, günah keçisi ararken bazen doğal felaketlerle bile bağlantı kurmuştur. Örneğin 26 Aralık 2004 tarihinde güneydoğu Asya'da meydana gelen tsunami felaketinin ardından Ankara'daki ABD Büyükelçiliği, iktidardaki AKP'ye oldukça yakın olan *Yeni Şafak* isimli gazetede, ilk depremin, bir tsunamiye neden olmak ve olabildiğince fazla sayıda Müslüman öldürmek amacıyla ABD tarafından gerçekleştirilen bir yeraltı patlamasından kaynaklandığına yönelik çıkan haberi tekzip etmek amacıyla bir basın açıklaması yapmak durumunda kaldı.

Son 20 yılda hem Türkiye içinde hem de dışında artan İslamcı şiddet, komplo teorilerine yeni bir boyut kazandırmıştır. Dindar Türklerin büyük çoğunluğu, bazen dinleri adına gerçekleştirilen vahşet eylemleri karşısında filhakika dehşete düşmekte ve suçu, İslamiyeti kötülemek, Müslümanları şiddet için provoke etmek veya 2001 yılında Afganistan'da ve 2003 yılında Irak'ta gerçekleştirilen ABD askeri müdahaleleri gibi operasyonlar için bir mazeret oluşturmak amacıyla gizli güçlerce düzenlenen "sahte bayrak" operasyonlarına atmak suretiyle, suçun İslamiyet ile hiçbir ilgisi olmadığını düşünmektedirler. Bazı gayrimüslim komplo teorisyenleri gibi birçok Türk İslamcı da, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye düzenlenen saldırıların El Kaide tarafından gerçekleştirildiğine inanmayı hala reddetmektedir. Söz gelimi, saldırıların altıncı yıl dönümünde Türk İslamcı hareketinin en tanınmış ideologlarından biri olan

---

¹⁸ Erol Mütercimler, *Kompla Teorileri: Aynanın Arkası'nda Kalan Gerçekler* (İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 2004).

Ali Bulaç şöyle yazdı: “Yeni bilgiler, bu terör eylemi konusundaki yüzeyselliğini koruyor. Her biri şaşırtıcı mahiyetteki bu bilgiler, bize söz konusu olayın hiç de sıradan olmadığını, "derin eylem" mahiyetinde düzenlenip gerçekleştirildiğini gösteriyor. 11 Eylül eylemini kimin gerçekleştirdiği hiçbir zaman açıklığa kavuşmayacaktır. Bu yüzden olayın polisiye kısmından çok, sonuçları üzerinde durmakta fayda var.”¹⁹

Türkiye'deki İslamcı şiddet, özellikle, 1999 yılından beri ABD sürgün hayatı yaşayan hatip Fethullah Gülen'in (doğum: 1941) müritleri için çok daha problematik olmuştur. Gülen'in öğretileri, sosyal muhafazakarlık ile Osmanlı nostaljisinin güçlü unsurlarını ve Türk milliyetçiliğini bir araya getiriyor. Din adına gerçekleştirilen şiddeti mütemadiyen kınamış ve diğer inançların mensuplarıyla çatışmaktan çok, diyalog içinde olma çağrısında bulunmuştur. Müritleri, “Türk İslamiyetinin”, diğer Müslümanların imreneceği bir hoşgörü paradigması ve sosyal uyum olduğunu iddia etmektedir; içsel İslami şiddetle bağdaştırması güç bir iddia. Sonuç itibarıyla Gülen ve müritleri komplo teorilerine bilhassa eğilimlidir. Gülen'in sürekli olarak şiddeti kınaması, Türkiye'deki İslamcı terörizm eylemlerinin neredeyse tamamının, İslamı kötüleme veya ülkenin istikrarını bozma niyetinde olan karanlık güçlerin entrikalarına atfedildiği bir inkar kültüründe cereyan etmektedir. Son yıllarda bunlar, Gülen hareketinin öncüsü konumundaki Zaman adlı gazetede yer alan, Türk Hizbullah'ının, ülkenin küçük ve en çok zulüm görmüş Yezidi dini azınlıklarının²⁰ etkisinde kaldığına ilişkin iddialardan, Gülen'in kendisine ait, 18 Nisan 2007 tarihinde güneydoğu kenti Malatya'da üç Hristiyan misyonerin İslamcı gençler tarafından vahşice öldürüldüğü olayın, Türkiye'nin istikrarını bozmak isteyen isimsiz güçlerin bir “provokasyonu” olduğu yönündeki içgüdüsel nitelemesine kadar değişmektedir.²¹

Gülen hareketinin şimdiki nüfuzu, bu tür iddiaların, komplo teorilerine karşı zaten aşırı duyarlı olan bir ülkede kolayca tutunabileceği anlamına gelmektedir. Söz konusu duyarlılık da yalnızca halkla sınırlı değildir. Kasım 2003'te, İstanbul'da 63 kişinin öldüğü ve 750'den fazla kişinin yaralandığı²² El Kaide

¹⁹ Ali Bulaç, *Today's Zaman*'da yazıyor, 11 Eylül 2007.

²⁰ Faruk Arslan ve Sadullah Özcan, “Vahşette Yezidi Parmağı,” Zaman, 10 Şubat 2000.

²¹ Zaman, 22 Nisan 2007.

²² 15 Kasım 2003 tarihinde, Türk bombacı intihar eylemcilerinin kullandığı patlayıcı yüklü kamyonlar, iki İstanbul sinagogunun dışında patlatıldı. 20 Kasım 2003 tarihinde

bombalı intihar saldırısından önce, Türk Emniyeti terörle mücadele şubesinin bazı ekipleri El Kaide'den ciddi tehditler aldı. Esas neden, birçok kişinin komplo teorilerinin ABD'deki 11 Eylül 2001 saldırılarının çevresinde döndüğüne inanması ve bu saldırıların El Kaide tarafından gerçekleştirildiğini kabul etmemesiydi. El Kaide'nin, Türkiye'deki saldırıları gerçekleştirebilme yetisine sahip olduğuna ilişkin kesin kanıtlar sunulduğunda, Türkiye'deki El Kaide faaliyetlerini takip etmek ve bu faaliyetlerle mücadele etmek üzere kaynak ayırdılar.²³

Türkiye'nin Siyasileşmiş Bürokrasisi

Türk bürokrasisi hem yerel hem de ulusal seviyede hayli siyasileşmiş durumdadır. Yeni bir parti iktidara geldiğinde, destekçilerine iş imkanı sağlar veya hali hazırda bürokraside görevli olanlar için, *kadrolaşma* olarak bilinen süreçle hızlı terfi olanağı sunar. Ancak özellikle ulusal seviyede, bir partinin belirli bir kurum – örneğin bir bakanlık - üzerindeki kontrolü tamamen ele geçirebilmesi birkaç yıl sürebilir.

Yeni bir devlet bakanı, güvendiği destekçileri, bakanlıkta daha üst kademelere – genellikle bakan danışmanı – atayabilir ve bakanlığa alınacakların partiye sadık kalanlar, hısımlar ve tanıdıklardan olmasını garanti edebilir. Ancak, hali hazırda hiyerarşinin diğer aşamalarında görevli olanların yerini değiştirmek problemlidir ve zaman alıcı olabilir. Bir devlet memuru azledildiğinde, yeniden göreve alınmak üzere mahkemeye başvurabilir ve büyük ihtimalle davayı kazanacaktır; bu nedenle Türk kanunları uyarınca bir devlet memurunu azletmek oldukça güçtür. Sonuç itibarıyla bir devlet kurumu üzerindeki siyasi kontrolü pekiştirmenin ana yöntemleri çoğaltma – belirli bir seviyedeki kişilerin sayısı artırılır ancak sadece bazıları gerçek sorumluluğa sahip olur²⁴ – ve genelde disiplin tedbiri amaçlı başvurulan tayinlerdir. Ülke genelinde şubesi bulunan kurumlar içinse, farklı pozisyonların yanı sıra farklı il ve ilçelere de atama

---

İstanbul'daki İngiliz Başkonsolosluluğuna ve HSBC bankın yerel merkezine benzer bombalı intihar saldırıları düzenlendi. Hain saldırı, saldırılara yönelik fonun da büyük bölümünü karşılayan El Kaide'nin Afganistan'da eğittiği Türkler tarafından gerçekleştirildi.

²³ Yazarın, TUP Terörle Mücadele Şubesi mensuplarıyla yaptığı röportajlar, İstanbul, Nisan 2008.

²⁴ Diğerleri genelde amiyane tabirle “bankamatik memuru” olarak anılır. Birçoğu, yapacak herhangi bir işi olmadığından ofisine gitmeyi bırakır ve bakanlıkla tek bağlantıları, aylık maaşlarını bir bankamatikten çekmektedir.

yapılabilir. Bazı memurlar, ailelerini buldukları çevreden ayırıp ülkenin uzak bir köşesine götürme durumuyla karşılaştıklarında devlet memurluğundan istifa eder.

Ancak bu tip tedbirler zaman alır. Mevcut görevler için boşluk yaratılmalı veya yenileri oluşturulmalıdır. Sonuç olarak, bilhassa hükümet değiştikten hemen sonra, tayin durumundan korkan devlet memurları, yeni otoriteye kendilerini sevdirmeye çalışacaklardır. Örneğin, hem İslamcı Refah Partisi (RP) Temmuz 1996'da iktidara geldiğinde hem de AKP Kasım 2002'de göreve başladığında, devlet memurları bu partilerin güçlü dini özdeşliklere sahip olduğunu düşünerek dindarlıklarını göstermek istediğinden, devlet dairelerine yakın camilerde kılınan Cuma namazlarına katılımında belirgin bir artış olmuştur. Devlet memurları, yeni otoritenin gözüne girmeye çalışmanın yanı sıra, kişisel yakınlık, kan bağı veya siyasi ilişkiler itibarıyla amirleri üzerinde nüfuz sahibi olabileceğini düşündüğü kişilerle ters düşmekten kaçınmaya çalışacaklardır.

Sıkı laikler, Kasım 2002 genel seçimlerinde elde edilen zaferin ardından AKP'nin devlet organlarını hemen İslamcılarla doldurma girişiminde bulunacağından korktular. Aslına bakılırsa, bürokratik görevlerin adaylarını seçerken güçlü dini inançları ön koşul olarak belirlemesine rağmen, AKP'nin genel ilerleyişi nispeten yavaştı. Esas nedenlerden biri, Türk kanunları uyarınca, üst düzey bürokrat atamalarının cumhurbaşkanının onayına tabi olmasıydı. AKP'nin ilk iktidar döneminde cumhurbaşkanı, yedi yıllık görevine Mayıs 2002'de başlamış olan Ahmet Necdet Sezer'di. Sezer, sıkı bir laikti ve AKP'nin yüzlerce bürokratik atamasına engel olurken hiç tereddüt etmedi. Orgeneral Hilmi Özkök'ün (Ağustos 2002 – Ağustos 2006 tarihleri arasında GKB Başkanı olarak görev yapmıştır) meslektaşlarına oranla AKP için daha az endişe verici olmasına rağmen AKP, Türk ordusunun bir bütün olarak, partinin laikliğe yönelik bağlılığına her zaman kuşkuyla baktığını da biliyordu. Bu nedenle AKP, ihtiyatlı bir şekilde yoluna devam etti; ordunun hışmına uğrayan tüm açılım politikalarını hemen rafa kaldırdı ve onların yerine, 2001 yılında yaşanan yıkıcı ekonomik krizden sonra toparlanmaya ve Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik resmi katılım görüşmelerine başlayabilmesi için gereken liberalleşme reformlarını benimsemeye odaklandı.

Ancak durum, AKP'nin 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde oyların çoğunluğunu alarak elde ettiği zaferin ardından önemli ölçüde değişti. Özkök'ün

halefi Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın, AKP'nin, Mayıs 2007'de görev süresi dolan Sezer'in ardından cumhurbaşkanı olarak Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ü atamasını engellemeye yönelik acemice girişiminden sonra seçim süreci başladı.²⁵ Atama süreci oldukça ihtilafli geçti ve laiklerin ciddi protestolarına maruz kaldı. Ancak AKP'nin 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonra elde ettiği gücün boyutu – Kasım 2002 seçimlerinde toplam oyun yüzde 34.3'ünü ve Temmuz 2007 seçimlerinde ise 46.6'sını kazandı – yalnızca, Türk halkının oy sandığında AKP'ye yönelik memnuniyetsizliğini göstereceğini uman Büyükanıt için kişisel bir bozum olmamış, aynı zamanda ordunun kamu nezdindeki prestijine yönelik yıkıcı bir etki yaratmıştır. Yıllar sonra, mevcudiyeti siyasi arenaya gölge düşürdüğünde, ordu aniden dışlanmış gibi görüldü; gelişen olaylara tesir etme kabiliyetine yönelik kısıtlamalar utanç verici şekilde açıldı.

Gül, 28 Ağustos 2007 tarihinde cumhurbaşkanlığı yeminini etti. Atanması, bürokratik pozisyonlara AKP adaylarının getirilmesi sürecini kuşkusuz önemli ölçüde kolaylaştıracaktı. Aslında, 22 Temmuz 2007 seçimleri sonrasında, özellikle de ordu ile yüzleşme sürecinde, AKP ve destekçilerine – hem devlet organlarında görevli olanlara hem de medyadakilere – güven veren itici güç, bu tür kılıgısal değerlendirmelerden daha önemliydi.

Gülen hareketi son 15 yılda, garanti iş imkanı ile ülkeye hizmet etme fırsatının birleştirildiğini ileri sürerek mensuplarını, devlet görevlerinde kariyer yapmalarını yönünde teşvik etti. Fakat bu hareketin karşıtları, esas amacın, sonunda bir İslam devleti kurmaya yönelik uzun vadeli hedefin bir parçası olarak bürokrasiyi ele geçirmek olduğunu iddia ettiler.²⁶

Hareket, herhangi bir siyasi partiyi desteklediğini kabul etmese de, mensuplarının birçoğu en azından AKP'ye karşı sempati duyuyordu. Birçoğu orduya da şiddetle karşı çıkıyordu. Sadece, laikliğin Atatürkçü bakış açısıyla

---

²⁵ 27 Nisan 2007'de gece geç saatlerde, GKB'nin web sitesinde, AKP'nin Gül'ün atanması sürecine devam etmesi halinde üstü kapalı bir darbe tehdidi içeren, alelacele yazılmış bir bildiri yayınlandı.

²⁶ 19 Haziran 1999 tarihinde, ATV televizyonu, basına kapalı bir toplantıda Gülen'in, müritlerine devlet mekanizmasına sızmalarını ve görevlerini yerine getirmek için yeterince güç toplayana kadar sabırla beklemelerini açıkça söylediği iki video kasetini yayınladığında, bu yöndeki korkular arttı. Gülen'in müritleri, kasetlerin bir karalama kampanyasının parçası olduğunu ve sözlerinin çarpıtılarak yaratıcı bir şekilde düzenlendiğini iddia ettiler. Kasetlerin dökümü, 20 Haziran 1999 tarihli Hürriyet gazetesinde yayımlandı.

yorumlanmasını savunmak amacıyla siyasete yönelik müdahale eğiliminden²⁷ dolayı değil aynı zamanda Türkiye’de gerçekleşen tüm İslami şiddet eylemlerinin atfedildiği hain komploları, komploculara, Güleni eğilimin emrettiğine ilişkin düşüncelerinden dolayı da orduya gönül koydular; ve ÖHD ile bağlantısı olan şebekelerce düzenlenen gizli faaliyetlerin bilinen örnekleri – söz gelimi Susurluk soruşturmalarında ortaya çıkanlar – ordunun doğrudan veya dolaylı olarak İslami şiddet eylemlerinden de sorumlu tutulması için gerekli tasavvura olanak sağladı.

1990’ların sonunda Gülen sempatisanları – gerçi hala oldukça azınlıktır – bilhassa Türk Ulusal Polisi (TUP) bünyesinde olmak üzere çeşitli kanun uygulayıcı birimlerde gözle görülür bir mevcudiyet oluşturmuştur. TUP, İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Laiklik taraftarları AKP’yi, ilk kez iktidara geldiği Kasım 2002’den bu yana, TUP kademelerini, tüm kurumu etkin bir şekilde kontrol edebilecek şekilde Gülenlilerle doldurmakla suçlamıştır. Bu durum yanıltıcıdır. TUP bünyesindeki Gülenlilerin sayısı Kasım 2002’den itibaren artmış olsa da, hala sayısal bir azınlığı temsil ettikleri neredeyse kesindir. Gerçeği söylemek gerekirse Haziran 2009 itibarıyla, TUP bünyesindeki şubelerin büyük çoğunluğu, AKP göreve başlamadan önce hızla terfi eden aşırı milliyetçilerce yönetilmekteydi. Ancak, devlet memurlarının, AKP İçişleri Bakanı ve Kabine’deki çalışma arkadaşları gibi üst düzey siyasetçilerle bağlantılı olduklarını düşündükleri kişilere yaranmaya – ya da en azından bu kişilerle ters düşmemeye – çalıştıklarından dolayı, TUP bünyesindeki Gülenlilerin yarattığı etkinin, sayılarının gerektirdiğinden fazla olması ihtimali de vardır. Ne gariptir ki, laikçilerin, TUP içindeki Güleni nüfuza yönelik abartılmış iddiaları, kendini gerçekleştirme eğilimi göstermektedir. TUP bünyesindeki Güleni olmayanlar, Gülen hareketi karşıtlarının bu tür iddialarını duyduklarında ya da okuduklarında, Güleni meslektaşlarına ve amirlerine kendilerini sevdirmeye konusunda hiç olmadığı kadar can atmaktadırlar.²⁸

Gülenlilerin, Güleni dünya görüşünün etkisinde olmalarından daha önemlisi – veya daha doğrusu – Güleni dünya görüşünün, hem TUP içindeki hem de

²⁷ Ordunun, RP koalisyonunu iktidardan çekilmeye zorlamak için yürütülen kampanyaya öncülük etmesi ve Gülen sempatisanlığından kuşkulananların düzenli olarak ordudan atılması. Birçoğu, Gülen’in manevi akıl hocası Said Nursi’nin (1876-1960) cesedinin mezardan çıkarılarak, kutsal bir yer haline gelmesini önlemek amacıyla gizli bir yere gömülmesi sırasında gördüğü zulümden orduyu sorumlu tuttu.

²⁸ Yazarın, TUP mensuplarıyla yaptığı röportajlar, İstanbul, Ekim 2005 ve Mayıs 2009.

dışındaki komplo teorilerine yönelik önceden var olan bir eğilimi besleme ve şekillendirme biçimidir.

Son yıllarda, hem Gülençi hem de Gülençi olmayan AKP destekçilerinin nüfuzu, yalnızca bürokraside değil aynı zamanda medyada da artmıştır; bunun sonucunda da dünya görüşleri, halkın büyük bölümünde hızla yayılmıştır. Bu durumun, İslamcı gruplara atfedilen şiddet eylemlerinden, ordu ile bağlantısı olan gizli bir örgütün sorumlu olduğuna inanan insanların sayısı üzerinde nasıl bir etki yarattığını kesin olarak ortaya koymak güçtür. Ancak bu insanların sayısının azalmış olması pek mümkün değildir.

Daha da önemlisi 2007 ortalarında, bu tür görüşlerin, üzerlerinde etki bıraktığını savunan insanların sayısı arttı ve aynı zamanda bu insanlar, hem AKP yanlısı gazeteciler hem de 1970'lerde sol harekette aktif rol alan ve ordu karşıtı olmayı sürdüren, az sayıdaki etkileyici köşe yazarları ve televizyon yorumcuları dahil olmak üzere medyanın önemli bir bölümünün bu yöndeki desteğine inandılar.

Bu bağlamda, 2007 yaz ve sonbahar ayları itibarıyla – AKP destekçileri, partinin yeniden elde ettiği seçim üstünlüğünden dolayı kendine güven içindeydiler ve artık Türk ordusundan korkmuyorlardı – Ergenekon olarak bilinen soruşturma hız kazandı.

Birçok laikçi, Ergenekon soruşturmasını, AKP'nin bir İslam devleti kurmak amacıyla hazırladığına inandıkları uzun vadeli planlara karşı gelenleri korkutmak, kötölemek ve etkisiz hale getirmek üzere siyasi olarak harekete geçirilmiş bir girişim olarak görmektedir. Ancak bu, durumun aşırı basitleştirmesidir. Ergenekon soruşturmacılarının birçoğu, sayısız ölümlerin ve şiddet eylemlerinin sorumlusu olan, kamu güvenliği açısından hala ciddi bir tehdit oluşturan ve ortadan kaldırılması halinde, Türkiye'nin daha güvenli ve iyi bir yer olacağına inanılan büyük ve son derece güçlü bir gizli örgütü kökünden temizleme girişiminde bulduklarından oldukça emin görünüyorlar.²⁹ Ancak maalesef, soruşturmacılar, önemli imtiyazlarını bir kenara bırakmak ve bir komplo teorisyenine ait tek bir nedene dayalı kavramsal çerçeveyi, apayrı insanlardan ve olaylardan oluşan büyük bir gruba empoze edecek şekilde korku ve önyargılarına yer vermek suretiyle, kendilerini, varolmayan ve hiçbir zaman da varolmamış bir örgütün peşine düşmüşlerdir.

---

²⁹ Yazarın, Ergenekon soruşturmasına yakın kaynaklarla yaptığı röportajlar, İstanbul, Nisan-Mayıs 2009.

Şemdinli Olayı

Ergenekon soruşturması, Türk ordusu karşıtlarının, adli sistemdeki nüfuzlarını kullanarak GKB'nin itibarını sarsmaya çalıştıkları ilk teşebbüs değildir.

AKP ve destekçileri, Orgeneral Özkök'ün GKB başkanı olduğu dönemde, sivil hükümete baskı uygulamaya yönelik gönülsüzlüğünden ötürü, silahlı kuvvetlerin hem muvazzaf hem de emekli mensuplarının gözünden düşüğünün farkındaydılar. Özkök'ün 2006 yılı Ağustos ayı sonunda emekliliği geldi ve ardından, Ağustos 2004'te Kara Kuvvetleri Komutanlığı görevini devralan Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın gelmesi bekleniyordu. Büyükanıt'ın, laiklik konusunda taviz vermeyen bir anlayışa ve duygusal, genellikle de değişken bir mizaca sahip olduğu biliniyordu. 2005 sonbaharında GKB'nin birçok mensubu, görevi devraldıktan sonra Büyükanıt'ın AKP'ye haddini bildireceği beklentisiyle, Özkök'ün emekliliği için gün saymaya başladı. Başbakan Erdoğan'ın veya hükümetin diğer herhangi bir üyesinin bu yönde davrandığına ilişkin bir kanıt olmasa da, bazı AKP destekçileri, Büyükanıt'ın yerine, kendine daha az güvenen birinin GKB başkanı olarak atanması umuduyla Büyükanıt'ı devre dışı bırakmanın yollarını aramaya başlamıştı bile.

PKK 2004 yılı Temmuz ayı başında şiddet eylemlerine geri döndü. Askeri yönden 1980'lerin sonunda ve 1990'ların başında olduğundan daha zayıf olmasına rağmen, yine de zayıf verdirecek kabiliyete sahipti. 9 Kasım 2005 tarihinde, Türkiye'nin güneydoğusundaki Şemdinli ilçesinde, eski PKK hükümlüsü Seferi Yılmaz'a ait kitabevine bir bomba atıldı. Mehmet Zahir Korkmaz isimli şahıs öldü ve olay yerindeki diğer kişiler yaralandı. Görgü tanıkları, bombayı atan ve Renault marka beyaz otomobilde bekleyen iki kişi ile kaçmaya çalışan kişinin peşine düştü. Kaçmaları engellenen üç kişi polis karakoluna götürüldü ve göz altına alındı. Otomobilin bagajında silahlar ve PKK sempatzımanı olduğundan şüphelenenlere ait bir ölüm listesi ile Yılmaz'ın evini ve kitabevini gösteren bir diyagramdan oluşan belgeler vardı.

Başlangıçta Jandarma, bombalama olayını PKK içindeki kanlı bir hesaplaşma olarak değerlendirdi. Ancak kısa bir süre sonra Renault marka otomobilin Jandarmaya ait olduğu görgü tanıkları tarafından kovalanan kişinin Veysel Ateş adlı PKK "itirafçısı" olduğu ve otomobildeki diğer iki kişinin JITEM mensubu Ali Kaya ve Özcan İldeniz oldukları ortaya çıktı.

Şüpheliler, ÖHD geçmişine sahip değil gibi görünse de, saldırı, bir “Derin Devlet” operasyonunun tüm ayırt edici özelliklerini taşıyordu; ve 1990’lı yıllara oranla daha az olsa da bu tür operasyonların hala gerçekleşiyor olması rahatsız edici bir durumdu. 1990’ların başından beri Türkiye’de sadece siyasi çevre değişmedi, aynı zamanda görmezden gelinmesi gereken birçok tanık vardı. Yerel medya mensupları da otomobilin bagajından çıkanların fotoğraflarını çekti. Bir Meclis Araştırma Komisyonu kuruldu ve 3 Mart 2006 tarihinde üç şüpheli resmi olarak suçlandı. 100 sayfalık iddianame, Van cumhuriyet savcısı Ferhat Sarıkaya tarafından hazırlandı.

Saldırıdan kısa bir süre sonra bir gazeteci Büyükanıt’tan yorumda bulunmasını istedi. Büyükanıt kendine özgü açık üslubuyla 1990’lı yıllarda, iyi derecede Kürtçe konuşan ve kuzey Irak’taki PKK üslerine yönelik Çevik kod adlı Türk askeri operasyonunda tercümanlık yapan Ali Kaya ile çalıştığı yanıtını verdi. Büyükanıt o zamandan beri bu şahısla hiçbir iletişimi olmadığını ve herhangi bir suçtan suçlu olup olmadığına hukuk sisteminin karar vereceğini ekledi.

Büyükanıt karşıtları, özellikle de AKP yanlısı medyadakiler, ileri bir tarihte Kaya’nın beraatına yönelik görülecek duruşmada hakime baskı yapmak ve Büyükanıt’ın Şemdinli’de düzenlenen bombalı saldırı eylemine bizzat müdahil olduğuna ilişkin bir kanıt olarak saklamak amacıyla bu yorumu kaydettiler. Aslında Derin Devletin, yargı muafiyetini garanti etmek amacıyla başvurduğu normal yöntem, bir basın açıklamasıyla değil perde arkasında gerçekleştirilen gizil bir baskı olmalıydı. Benzer şekilde, Kara Kuvvetleri komutanının, tamamen farklı bir komuta zincirine sahip Jandarma’daki operasyonları nasıl yakından yönetebileceğini anlamak oldukça güçlü.

Bununla beraber, Sarıkaya iddianameyi hazırladığında, hukuk sürecine nüfuz etmeye çalışmaktan, Büyükanıt hakkında kovuşturma açılması çağrısında bulundu. Buna ek olarak Sarıkaya, Büyükanıt’ı, Diyarbakır kolordu komutanı olarak görev yaptığı sırada suç örgütü kurmakla suçladı. İddianamenin, Büyükanıt’ın Kaya hakkındaki yorumlarına ilk olarak yer verilen 43. sayfasında Sarıkaya, Büyükanıt’ın: "... Astsubayı tanıdığı, geçmişte kendi emrinde çalıştığı, iyi bir astsubay olduğu, Kürtçe bildiği, Çevik operasyonunda yanında görev aldığı, suçlu mu değil mi soruşturmaya bakmak lazım gelir” şeklindeki

beyanatından alıntı yaptı.³⁰ İddianamenin 84. sayfasında Sarıkaya, Büyükanıt'ın şunları söylediğini iddia etti: “Ali Kaya’yı tanırım. Benim askerimdi. Öyle birşey yapmaz.”³¹ 84. sayfanın ilerleyen bölümlerinde Büyükanıt: “Ali Kaya’yı tanırım. Çok iyidir. Bu işi o yapmaz.”³²

Sarıkaya daha sonra 20 Nisan 2006 tarihinde soruşturmadan ve görevini kötüye kullanma gerekçesiyle cumhuriyet savcılığı görevinden alındı. Akabinde, Büyükanıt'ın yargılanmasına ilişkin herhangi girişimde bulunulmadı. Büyükanıt'ın sözde, olaylara karıştığına ilişkin tüm sansasyonlara rağmen, Şemdinli bombalı saldırısının sorumluluk veya ön malumat itibarıyla komuta zincirinde ne kadar yukarı ulaştığını belirlemeye yönelik ciddi bir teşebbüste bulunulmadı. 19 Haziran 2006 yılında Kaya ve İlideniz yaklaşık 40 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 10 Kasım 2006 tarihinde de Ateş 40 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Verilen kararlar, silahlı kuvvetlerin muvazzaf mensupları olan sanıkların askeri bir mahkemede yargılanmaları gerektiği gerekçesiyle 16 Mayıs 2007 tarihinde Yargıtay tarafından bozuldu. Söz konusu üç şahıs, davanın askeri mahkemeye intikal etmesini beklerken gözaltında tutuldu. 14 Aralık 2007 tarihinde Van Jandarma Askeri Mahkemesi her üç şahsın da duruşmanın tamamlanmasını beklerken serbest bırakılmaları gerektiği kararını verdi. Duruşma, Haziran 2009 itibarıyla hala devam ediyor.

Sarıkaya'nın azledilmesinin ardından medyadaki AKP destekçileri bir protesto fırtınası kopardı; birçoğu Büyükanıt'ın suçlu olduğu ve Sarıkaya'nın Derin Devlet tarafından görevinden ayrılmak zorunda bırakıldığı konusunda ısrar etti. Ancak o dönemde, hiçbir komplo teorisyeni ve bürokrasideki hiçbir AKP destekçisi tekrar deneme konusundaki güveni kendisinde bulamadı. Ağustos 2006'da Büyükanıt GKB başkanı görevini devraldı.³³

Sonuç olarak Büyükanıt'ın 27 Nisan 2007 tarihli acemice müdahalesi, ordunun siyasi baskı uygulama yetisine, kendine daha az güvenen birinin neden

³⁰ Yazarın çevirisi. İddianamenin Türkçe tam metni şu adresten edinilebilir: http://www.milliyet.com.tr/sabitimg/06/gazete/siyaset/semdinli_iddianame.pdf

³¹ Aynı kaynak.

³² Aynı kaynak.

³³ 2006 yazının başında, Türkiye'de antisemitizmin hakim olduğuna ilişkin endişe verici göstergelerin bulunduğu bir ortamda, bazı AKP destekçileri, Büyükanıt'ı Yahudi kökenliymiş gibi gösteren sahte belgeler düzenleyerek onu tekrar devre dışı bırakmak istedi. Yazarın incelediği belgeler, İstanbul, Haziran 2006.

olacağından daha fazla zarar verdi. GKB 2007 yazının sonunda hala 22 Temmuz seçimlerinin etkisindeydi ve ordu artık korku saçan bir düşman gibi değildi.

Ergenekon Soruşturması

Ümraniye’de Küçük bir Ev

2007 yılı Haziran ayı başlarında, adını açıklamayan bir şahıs Trabzon il Jandarma Merkezine telefon etti ve İstanbul Ümraniye’deki bir gecekodu bölgesinde, muhtarlığın karşısındaki tek katlı bir evin çatısının altında el bombaları ve C4 patlayıcılarının gizlendiği iddiasında bulundu. Türk kanunları uyarınca Jandarma, kırsal alanlarda yalnızca kanun uygulamaktan sorumludur. Trabzon il Jandarma Merkezi Türk Ulusal Polisinin (TUP) İstanbul Şubesini bilgilendirdi. İstanbul polisi, binanın yerini belirledikten ve arama emrini çıkardıktan sonra 12 Haziran 2007 tarihinde eve baskın düzenledi. Çatının altına gizlenmiş tahta bir sandıktan 27 adet el bombası ve fünye, TNT kalıpları – C4 değil -- çıktı. Ev sahibi Mehmet Demirtaş ve evi amcasından kiralayan yeğeni Ali Yiğit sorgulanmak üzere göz altına alındı. Polis şahısların ifadelerine istinaden emekli astsubay Oktay Yıldırım ile emekli binbaşı Muzaffer Tekin’i tutukladı. Dava soruşturmasını denetleme ve suçlama sorumluluğu Cumhuriyet Savcısı Zekeriya Öz’e verildi.

Tutuklamalar birbiri ardına geldi. Polis 20 Temmuz 2007’de aşırı milliyetçi iş adamı Kuddusi Okkır’ı tutukladı. 26 Haziran 2007 tarihinde emekli binbaşı Fikret Emek’in Eskişehir’deki (batı Anadolu şehri) evine düzenlenen polis baskınında iki adet yarı otomatik tüfekle 11 kilo C3 patlayıcının bulunduğu gizli bir yer keşfedildi.

Çeşitli emekli subayların yanı sıra sorgulamaya alınan 20’den fazla kişinin neredeyse tamamı aşırı Türk milliyetçileriydi. Aralarında, adını Kurtuluş Savaşı sırasında Atatürk’ün öncülük ettiği *Kuvva-i Milliye*’den (Osmanlı Türkçesi) alan aşırı milliyetçi *Kuvvai Milliye Derneği* (KMD) başkanı Bekir Öztürk vardı.

Silah bulundurma, ruhsatlı veya ruhsatsız silahlar, Türkiye’de yaygındır. Ülkenin açık sınırları ve zengin karaborsası, bireyler ve gruplar için – hem siyasi terör örgütleri hem de suç çeteleri – aşırı miktarda silah ve patlayıcı temin etmeyi mümkün hale getirmektedir. Bu durum, kötü arşivleme sistemi nedeniyle

daha da alevlenmiştir. TUP ve ordu gibi güvenlik güçleri için resmi olarak imal edilmiş silahlara yönelik kayıtlar tutulmaktadır. Ancak, özellikle 1990'larda, hem orduyla hem de İçişleri Bakanlığıyla bağlantısı olan birimlerce Türkiye'nin güneydoğusundaki gizli operasyonlarda kullanılmak üzere çok miktarda silah ve patlayıcı madde gayri resmi olarak tedarik edildi ve dağıtıldı. Birçoğu, kazara veya planlı bir şekilde suç çetelerinin ve karaborsanın eline geçti. Güvenlik güçlerinin el koyduğu, yasadışı yerlerden çıkan içeriklerin uygun şekilde kayıt altına alınmaması durumun, daha karmaşık bir hal almasına neden oldu; bazıları yok edildi, bazıları kayıt altına alındı ve bazılarına ise bulan güvenlik güçleri tarafından el koyuldu.³⁴

AKP'nin Kasım 2002'de elde ettiği seçim zaferi, aşırı milliyetçiler arasında şaşkınlık yarattı. Atatürk'ün cumhuriyetini korumak adına “bir şeyler” yapılmasına yönelik hararetli çağrılar, sınırlı konuşmaların ötesine asla geçemedi. Ancak bazılarının bir araya gelerek şiddete başvuracağına ilişkin endişeler vardı. Özkök'ün genel kurmay başkanı olduğu dönemde ordu mensuplarınca benimsenmemesinin nedenlerinden biri de, ordunun, laikliğin bekçiliği olarak bilinen kendinden menkul görevini yerine getirmediğinin anlaşılması durumunda, bir grup öfkelinin hüsrana uğrayarak “cumhuriyeti kurtarma” görevini üstleneceği yönünde bir korkunun olmasıydı. Hatta bir arkadaş grubunun konuşmanın ötesine geçtiğine ve küçük çeteler kurarak AKP liderine suikast düzenlenmesine ve parti ile ilişkisi olan yerlerin bombalanmasına yönelik kabaca plan yaptıklarına ilişkin söylentiler vardı.

31 Mayıs 2006 tarihinde Türk medyasında Atabeyler Çetesi olarak bilinen çetenin dokuz üyesi – bir muvazzaf subay ve iki astsubay dahil – Ankara, Eryaman'da düzenlenen polis baskınları sırasında tutuklandı. Polis, Erdoğan'a ve o dönemde kendisine en yakın danışmanlardan biri olan Cüneyd Zapsu'ya karşı yapılacak suikast girişiminde kullanılacağı iddia edilen C4 patlayıcılar,

---

³⁴ Bazen kendi kullanımları için, bazen de diğer şahıslara verilmek üzere. Örneğin 1990'ların sonunda Türk ordusu, PKK'dan el koyduğu silahları, o dönemde kuzey Irak'ta PKK'ya karşı savaşan Iraklı Kürt Kürdistan Demokrat Partisine (KDP) hibe ediyordu. Yazarın görevdeki muvazzaf yaptığı röportajlar, Diyarbakır, Haziran 1997 ve Şırnak, Şubat 1998.

TNT kalıpları, el bombaları, bir adet Glock tabanca ile çeşitli krokiler bulduğunu ileri sürdü.³⁵

12 Haziran 2007 tarihinde Ümraniye’de düzenlenen baskında da benzer şeyler ortaya çıkarılmış gibi göründü. Baskınlarda ele geçirilen silahlar, suç işleme niyeti itibarıyla oldukça fikir verici olsa da, olaylara karışan kişilerin sayısı nispeten az gibi görünüyordu. Gerçekten bir grup kurup kurmadıkları veya iddia ettikleri üzere sadece aynı görüşleri paylaşan arkadaşlar olup olmadıkları bile net bir biçimde anlaşılmıyordu. Türkiye’deki Kürt, İslamcı ve sol terör örgütlerinin neden olduğu ciddi kamu güvenliği tehditleriyle kıyaslandığında, bütün bunlar oldukça önemsiz ve amatörce görünüyordu.

Gizli Planı Bulandırma

Ümraniye’de düzenlenen baskınların ardından başlayan soruşturmanın daha önemli bir boyut kazandığına dair ilk işaret, 12 Haziran 2007 tarihinde bulunan 27 adet el bombasıyla, laikliğe sadakatle bağlı *Cumhuriyet* gazetesine karşı 2006 yılında düzenlenen üç ayrı saldırıda kullanılan el bombaları arasında yakın bir bağlantı olduğuna ilişkin medyada çıkan haberlerin ardından – ve soruşturmaya yakın kaynaklara dayanarak – geldi.

Yıllar boyunca *Cumhuriyet* ve personeli, laikliğin resmi yorumunu sebatla korudukları gerekçesiyle – örneğin Türk üniversitelerinde başörtüsü takmanın yasaklanması – ve Türk İslamcılara yönelik hakaretvari saldırılarından ötürü birçok tehdit almıştır. 5 Mayıs 2006 tarihinde *Cumhuriyet*’in İstanbul’daki merkezinin bahçesine bir el bombası atıldı ve ardından 10 ve 11 Mayıs tarihlerinde ikinci ve üçüncü el bombalı saldırılar düzenlendi. Güvenlik kamerası kayıtlarına göre saldırılar üç genç erkek tarafından gerçekleştirildi. Ölen olmadı. Aslında ilk iki saldırıda el bombalarının pimleri çekilmemişti bile; bu durum, saldırganların, bir örgütün eğitimli mensuplarından çok, kendi inisiyatifleri doğrultusunda hareket eden öfkeli bireyler olduğu yönündeki varsayımı destekledi.

Ancak, – özellikle AKP yanlısı gazetelerde olmak üzere – medyada, Ümraniye’de bulunan el bombalarının “seri numaralarının”, *Cumhuriyet* saldırılarında kullanılan el bombalarının seri numaraları ile aynı olduğunu ve

---

³⁵ Baskında gözaltına alınan şahıslar iddiaları reddetti. Haziran 2009 itibarıyla duruşmalarının tamamlanmasını beklerken gözaltında tutuldular.

Cumhuriyet saldırılarının, İslamcılarını kötülemek amacıyla aşırı milliyetçi laikler tarafından düzenlenen sahte bayrak operasyonları olduğunu öne süren hikayeler çıkmaya başladı. Polisin, Ümraniye'de ele geçirilen el bombalarına yönelik düzenlediği adli rapor, el bombalarından ikisinin Alman yapımı ve yedisinin standart NATO yapımı olduğunu ve 18'inin de *Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu* (MKEK) tarafından imal edildiğini gösterdi. MKEK yapımı el bombaları, *Cumhuriyet* saldırılarında da kullanıldı ve Türk medyasında çıkan haberlerde, saldırılarda kullanılan el bombalarına ait "seri numaraların", aynı sandıktan çıkmış gibi, Ümraniye'de ele geçirilen el bombalarına seri numaralar ile eşleştiği iddia edildi.

Ancak bu bilgi yanıltıcıdır. MKEK yapımı el bombaları ile füyelerin üzerindeki numaralar tipini ve yaklaşık üretim tarihini gösterir. Ancak numaralar sıralı değildir. Hatta numaraları, el bombalarının tam olarak aynı zamanda paketlenildiği ve satıldığı gibi bir sonuca varacak şekilde, belirli bir "yığını" tanımlamak için de kullanmak mümkün değildir. Numaralar, Ümraniye'de ele geçirilen el bombalarının sahipleri ile *Cumhuriyet* saldırılarında kullanılan el bombalarının sahiplerinin tek ve aynı olduğuna yönelik iddiaları ne kanıtlamış ne de yalanlamıştır.

Türk basını bu olaylardan sonra, 1999'a kadar gitti ve İstanbul'dan Antalya'ya, Ankara'dan Trabzon'a ve Irak sınırına yakın Cizre'ye kadar uzandı ve "aynı el bombalarının" yüzlerce terör saldırısında nasıl kullanıldığına ilişkin "ifşaatlarda" bulunarak okuyucularına aylar boyunca ziyafet çekti; 2008'in başlarında AKP yanlısı medya tarafından son 20 yılda gerçekleşen tüm siyasi şiddet eylemlerinin³⁶ esas sorumlusu olarak karakterize edilen çok büyük bir örgüt, adeta tek bir el bombası sandığı ile yoluna devam ediyordu. Gerçeği söylemek gerekirse seri numaraları sadece el bombalarının MKEK yapımı olduğunu kanıtlıyordu; Türk güvenlik güçlerine yönelik üretim yapan MKEK aynı zamanda Türk karaborsasında satılan el bombalarının büyük bölümünün de kaynağı olduğunun farkında değildir.

Ancak, Türkiye'deki siyasi şiddetin asıl kaynağını sonunda bulduğuna inanmaya başlayan yalnızca AKP yanlısı medya değildir. 5 Ekim 2007 tarihinde Cumhuriyet Savcısı Öz, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne resmi başvuruda

---

³⁶ Örnekler için Bkz. "Greatest Hypocrisy in History" ya da Türkçe adıyla "Tarihin En Büyük Pişkinliği", Today's Zaman, 14 Şubat 2008

bulunarak 2002'ye kadar uzanan suikastların, cinayetlerin, terör saldırılarının ve hatta protesto yürüyüşlerinin bile detaylarını istedi; söz konusu eylemlerin tamamı – birçok vaka için aksini gösteren ezici kanıtlar olmasına rağmen – komplo teorisyenlerince Türkiye'nin istikrarını bozma ve ülkeyi bölme niyetinde olan karanlık güçlere atfedilmiştir. Soruşturmanın, gözaltına alınanların, Öz'ün İstanbul emniyetine yaptığı başvurusunda listelediği suçlara müdahil olduklarına ilişkin herhangi bir kanıtı ortaya çıkarmadığı sonucu, mahkemeye bilahare sunulan kanıttan açıkça anlaşılmaktadır. Bilakis Öz, ortada hain bir komplo olduğundan uzun zamandır emin olduğu için nihayet bazı komplocular bulduğuna inanmış görünüyor.

21 Ocak 2008 tarihinde İstanbul ve İzmir'de gerçekleştirilen polis baskınlarında hali hazırda gözaltında bulunan şahıslarla aynı örgüte üye olduğu iddialarına istinaden 27 kişi daha resmen tutuklandı. Tutuklananlar arasında emekli generaller, avukatlar, gazeteciler ve Türk yer altı dünyasının tanınan bir ismi de vardı. Tutuklananların bazılarını Türk halkı önceden tanıyordu. Emekli Jandarma General Veli Küçük'ün adından, suçsuz olduğunu iddia etmesine ve herhangi bir suçtan dolayı hiç ceza almamış olmasına rağmen, Susurluk Skandalı ile bağlantılı olarak defalarca bahsedilmişti. Ümit Oğuztan, bir dizi erotik romanın ve “Sisi”³⁷ olarak tanınan, postoperatif transseksüel sosyetik ve konser organizatörü Seyhan Soylu'nun biyografisinin yazarıydı. Aşırı milliyetçi avukat Kemal Kerinçsiz – Hrant Dink ve roman yazarı Orhan Pamuk ile Elif Şafak dahil – önde gelen yazarlar ve gazeteciler hakkında Türk Ceza Kanununun “Türklüğe” hakareti suç sayan meşhur 301. Maddesi uyarınca dava açmasıyla ün kazandı.³⁸ Hem Gazeteci Güler Kömürcü ve hem de Türk Ortodoks Kilisesi³⁹ Basın Sözcüsü Sevgi Erenerol coşkulu aşırı milliyetçi söylemleri ile ünlüydü.

³⁷ Ümit Oğuztan, *Kraliçe Sisi* (İstanbul: Yaprak Yayınevi, 1991).

³⁸ Belli ki “hakaretin”, sonuçta ortaya çıkan aleniyet nedeniyle daha çok yayıldığına ilişkin ironiden habersizdi. Yazarın Kerinçsiz ile yaptığı telefon görüşmesi, Eylül 2006.

³⁹ Birinci Dünya Savaşından sonra, orta Anadolu'daki bir grup Karamanlı Ortodoks Hıristiyan, Atatürk'ün yanında yer aldı. 1924 yılında Atatürk, sonradan Zeki Erenerol ismini alan Pavlos Karahisarthis'in (1884–1968) kendini Papa Efthimiou, Türk Ortodoks Kilisesinin patriği olarak atamasına izin verdi. Atatürk kiliseyi, Yunan Ortodoks Ekümenik Patrikanesini zayıflatan bir unsur olarak gördü. Ocak 2008 itibarıyla yalnızca, aşırı milliyetçi olan Erenerol'un soyundan oluşuyordu; dördüncü kuşak erkek torun IV. Papa Efthimiou olarak, kız torun Sevgi Erenerol kilisenin basın sözcüsü olarak görev yapıyor.

Ayrıca, Bekir Öztürk'ün başkanı olduğu *Kuvvai Milliye Derneği* ile aynı ada ve ideolojik yönelime sahip *Kuvayı Milliye Derneği*'nin (KMD),⁴⁰ kurucusu Kara Kuvvetleri Emekli Albay Fikri Karadağ da tutuklananlar arasındaydı. *Kuvayı Milliye Derneği* 11 Kasım 2005 tarihinde İstanbul'da kuruldu. Karadağ'ın tutuklandığı anda, 81 Türkiye ilinin 69'unda faaliyet gösteriyordu. Aktif üyelerinin birkaç binden fazla olmadığı düşünülse de kesin bir rakam mevcut değildir. *Kuvayı Milliye Derneği* ilk kez Şubat 2007'de Türk medyasında yayınlanan yeni üyelerin yemin töreni görüntülerinin ardından ulusal önem kazandı. Ulusları için "ölmeye ve öldürmeye" hazır olmaları gerektiği söylenen – birçoğu orta yaşa yakın olan – yeni üyeler bir Kuran ve iki tabanca bulunan Türk bayrağı kaplı masada bağlılık yeminlerini ettiler; bu, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde aktif gizli örgütlerin düzenlediği kabul törenlerinin adeta bir kopyasıydı. Türk anadan, Türk babadan doğmuş "soyunda" "dönme" olmayan "Türk oğlu Türk" ifadeleri ile başlayan yeminin ırkçı olduğu gayet açıktı.⁴¹

Bu tür bir yemin *Kuvayı Milliye Derneği* üyelerinin birçoğuna göre kendi kendini yüceltme niteliği taşıyordu. Ancak bazı aşırı milliyetçi Türkler'in – aşırı solcular, İslamcılar ve Kürt milliyetçiler de dahil – şiddete başvurma gönüllülüğünden hiç şüphe yoktur. Bu tür örgütler sadece aşırı milliyetçi hassasiyete sahip değillerdi. Söz gelimi 19 Ocak 2007 tarihinde, Türk Ermeni gazeteci Hrant Dink, ne *Kuvayı Milliye Derneği* ne de *Kuvvai Milliye Derneği* ile belirgin bir bağlantısı olan aşırı milliyetçi bir genç tarafından gerçekleştirilen ırkçı suikastta öldürüldü.

22 Şubat 2008 tarihinde gerçekleştirilen diğer bir polis baskını dalgasında altı kişi daha tutuklandı. Tutuklananlar arasında: Doktor ve ateşli bir komplo teorisyeni Ümit Sayın;⁴² gazeteci Vedat Yenerer; sosyete kuyumcusu Hayrettin Ertekin; ve Myra'nın – Akdeniz kıyısındaki Demre ilçesi -- eski piskoposu Aziz Nicholas'ın mirasının kültürel yönden benimsenmesi olarak gördüğü olguyu

---

⁴⁰ Atatürk'ün, Anadolu'daki dağılmış direniş güçlerini, birleşik bir savaş birimi olarak yeniden organize ettiği yıldan sonra genelde Kuvayı Milliye Derneği (1919) olarak anılmıştır..

⁴¹ 32. Gün, Kanal D, 16 Şubat 2007. Yemin törenine ait klipler www.youtube.com adresinde izlenebilir. Kuvayı Milliye Derneği web sitesi: www.kuvayimilliyeye.net

⁴² Yazarın Sayın ile yaptığı röportaj, Mayıs-Haziran 2003.

tersine çevirme girişimi ile 1996 yılında *Noel Baba Vakfi*'ni kuran eski gazeteci Muammer Karabulut da vardı.⁴³

Şimdi parmaklıklar ardında olan ve birbirleri ile hiçbir ilgisi bulunmayan aykırı isimler, komplo teorisyenleri, suçlular, ırkçılar, ulusalcılar, eski askerler ve gazeteciler ile bunların arkadaşlarından ve tanıdıklarından oluşan koleksiyon, Atatürk'ün laik milliyetçiliğinin sadık savunucuları gibi görünse de, aralarında örgütsel bir bağlantı olduğuna ilişkin hali hazırda hiçbir kanıt ortaya çıkmamıştır. Yine de soruşturmacılar, bu isimlerin, üyesi olduğuna inandıkları örgütün adını bildiklerinden eminler.

Ergenekon Adı

Türk milliyetçi mitolojisinde Ergenekon, Çinli'lerle ve Türk olmayan diğer halklarla yaptıkları savaşlarda aldıkları birçok askeri yenilgiden sonra kalan Türk kabilelerinin toplandıkları, Orta Asya'daki Altay Dağlarının arasındaki erişilmez vadinin adıdır. Bumin Kağan'ın (ölüm: 552) liderliğinde nüfuzlarını artırdılar ve Göktürk İmparatorluğunu kurdular. Efsaneye göre, dağ geçitlerinin oluşturduğu labirenti Asena adlı gri dişi kurdun yardımıyla geçerek Ergenekon Vadisinden ayrılabilirlerdi.

Efsane, Atatürk'ün, esas kimliği dine dayanan bir devlet yerine, ulusal bilince dayanan bir ulus devleti yaratma yolunda ilerlediği Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında gayretle neşredildi.⁴⁴ Aşırı milliyetçi Türk eylemcilerin – özellikle de 1970'lerde cereyan eden hizipler arası mücadelelere katılanlar – genellikle “Gri Kurtlar” olarak adlandırılmasının ve aşırı milliyetçi Milliyetçi Hareket Partisinin işaretinin (MHP) kurt başı olmasının nedeni budur.

Bugün “Ergenekon” bir Türk soyadı, cadde ismi – sadece İstanbul'da en az yedi tane – ve şirketlerin adı ve hatta bir şarap markasıdır⁴⁵. Ergenekon adlı gizli örgütün varlığı ihtimalinden ilk kez 7 Ocak 1997 tarihinde bahsedildi. İki ay önce Susurluk kazasının sonuçlarına yönelik yürütülen bir televizyon araştırması

⁴³ Yazarın Karabulut ile yaptığı telefon görüşmeleri, Aralık 2004.

⁴⁴ Gerçekte, DNA kanıtları, modern Türkiye nüfusunun büyük çoğunluğunun, Orta Asya'daki değil de Anadolu ve Balkanlardaki nüfusun soyundan geldiğini öne sürmektedir.

⁴⁵ Birinci Ergenekon iddianamesinde suçlananlardan birinin çalıştığı bir güvenlik şirketi de dahil. 10 Temmuz 2008 tarihli Ergenekon İddianamesi, ss. 645-646 ve 649-650.

esnasında, yukarıda adı geçen ünlü komplo teorisyeni Erol Mütercimler,⁴⁶ Emekli Tümgeneral Memduh Ünlütürk'ün kendisine, 1970'lerdeki hizipler arası mücadelede sağcı militanlarla aktif bir şekilde işbirliği yapan Ergenekon adlı gizli bir örgütün üyesi olduğu bilgisini verdiğini öne sürdü. Mütercimler, Ünlütürk'ün kendisine Ergenekon'un Türk kanunları uyarınca kurulmadığı, 1960 askeri darbesinden sonra CIA tarafından kurulduğu bilgisini verdiğini söyledi. Mütercimler yaptığı araştırmayla, Ergenekon'un sadece subayları değil, TUP mensupları, adli ve akademik personel ile sağcı siyasi örgütlerin üyelerini içerdiği sonucuna vardığını iddia etti. Önceki on yıl boyunca Türkiye'nin güneydoğusunu teröre boğan çetelerin Ergenekon'un birer parçası olduklarını açıkladı.

Mütercimler “Bugün çeteler dediğimiz bu küçük birimler var ya, işte bu birimler Ergenekon'un içindeki birer bölüm, birer parça” dedi.⁴⁷ Mütercimler Türk otoritelerine, Ergenekon'u araştırma ve kökünden temizleme çağrısında bulundu. Bu ülkedeki küçük çocuklara, torunlara yani çocuklarımıza karşı bir borcumuz var. O da temiz bir ülke teslim etmek.”⁴⁸

İntikam ile Panik Arasında: AKP Kapatma Davasının Etkisi

Ergenekon soruşturması hız kazandıkça, AKP'nin, başörtülü kız öğrencilerin Türk üniversitelerine girerken başörtüsü takmalarını engelleyen yasağı kaldırmaya yönelik planları hakkındaki tartışmalar da artıyordu. Temmuz 2007'de elde ettiği seçim zaferinin ardından AKP ilk icraat olarak, başörtülü öğrencilerin yüksek öğretim kurumlarına girmelerini garanti eden yeni bir liberal anayasa taslağı hazırlama girişiminde bulundu. Ocak 2008'de MHP, başörtüsü yasağının mevcut anayasanın tadil edilmesi suretiyle kaldırılması için AKP'yi destekleme önerisinde bulundu.⁴⁹ AKP'nin diğer birçok özgürlüğü de garanti altına alan yeni bir anayasa oluşturma planları, hükümetin münhasıran başörtüsü yasağını kaldırmaya odaklanmasından dolayı hızla rafa kaldırıldı.

⁴⁶ Daha sonra kendisi de bir televizyon yapımcısı oldu ve komplo teorilerine yönelik bir dizi kitap ve makale yazdı. Yukarıda yer alan 18 sayılı nota bakınız.

⁴⁷ Yazarın çevirisi. Can Dündar, 40 Dakika, *Show TV*, 7 Ocak 1997. Program Türkçe olarak <http://www.candundar.com.tr/index.php?Did=5983> adresinde izlenebilir. Erişim: 20 Mayıs 2009.

⁴⁸ Aynı kaynak.

⁴⁹ Türk kanunlarına göre, anayasa üzerinde gerçekleştirilmesi düşünülen parlamenter değişiklikler, parlamento üyelerinin üçte ikilik çoğunluğunu gerektirir. Temmuz 2007'de AKP, parlamentodaki 550 koltuğun 341'ini aldı.

MHP tarafından desteklenen AKP, başörtüsü yasağını kaldırmaya yönelik bir dizi anayasal değişikliği 9 Şubat 2008 tarihinde parlamentodan geçirdi. Ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), değişikliklerin iptal edilmesi için vakit kaybetmeden Anayasa Mahkemesine başvurdu. Başsavcı Abdurrahman Yalçınkaya, Türk anayasasında kutsal bir yeri olan laikliğin altını oyma girişiminde bulunduğu gerekçesine dayanarak AKP'nin kapatılması istemiyle 14 Mart 2008 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurdu.

AKP destekçileri, Yalçınkaya Anayasa Mahkemesine başvurmadan önce bile, anayasal değişikliklere yönelik laik muhalefetin gücü karşısında sarsılmıştı. Gülen hareketinin öncüsü *Zaman* gazetesinin editörü Hüseyin Gülerce İngilizce basılan *Today's Zaman* adlı gazetede, protestoların, yabancı güçlerin kötü niyetli oyunlarının parçası olduğu uyarısında bulundu. Gülerce: “Bizi bölme diye bir mesele, öteden beri var. Dış cephedeki mağlubiyetlerden sonra, bize asırlık kinleri olanlar, iç cepheyi de nasıl zaafa uğrattınız diye epey kafa yordular,”⁵⁰ diye yazdı.

Siyasi cinayetlerin, Türk toplumunda suni gerilim yaratmak amacıyla sahte bayrak operasyonları ile nasıl Müslümanlara atfedildiğini açıkladı. “Hepsinde aynı senaryo vardı. Öldürülenler laik kesimin kahramanları olarak takdim ediliyor, cinayet zanlıları olarak da dindar kesim işaret ediliyordu. Artık bir de laikler ve laik olmayanlar meselesi vardı,”⁵¹ diye açıkladı Gülerce.

Artan Kürt milliyetçiliği hareketi için de aynı gizli elleri suçladı. “Türk-Kürt bölünmesi diye bir problemimiz yoktu. Etle tırnak gibi asırlardır bir arada yaşıyorduk. Birbirimizi Kürt, Türk diye hiç görmedik.⁵² Sonra PKK icat edildi. İşte artık çetelerin kitapları yazılıyor. Kim kurdurdu, kim Diyarbakır Cezaevi'nde işkencelerle bir Kürt meselesini bu ülkenin yüreğine sapladı, açıkça yazılıyor, anlatılıyor.”⁵³ “Ergenekon çetelerinin üzerine zamanında niye gidilmedi?” diye sordu. “Kimin himayesinde bu bölünmenin mimarları? Hangi ülkeler para desteği, lojistik, siyasî destek verdi, neden bu yangını söndürmede

⁵⁰ Hüseyin Gülerce, “Greatest hypocrisy in history.” – Türkçe adıyla “Tarihin En Büyük Pişkinliği”. *Today's Zaman*, 14 Şubat 2008.

⁵¹ Aynı kaynak.

⁵² Bu birçok Kürt için haber olabilirdi. 1991'den önce, “Kürt” sözcüğünü kullanmak bir suçtu ve yerel halk başka bir dil bilmiyor olsa da – bazı izole kırsal bölgelerde olduğu gibi – Kürtçe yazmak da, konuşmak da yasa dışıydı.

⁵³ Hüseyin Gülerce, “Greatest hypocrisy in history.” – Türkçe adıyla “Tarihin En Büyük Pişkinliği”. *Today's Zaman*, 14 Şubat 2008.

devletin en itibarlı kurumları netice alamadı? Şimdi bir de Türk-Kürt bölünmesi meselesi var.”⁵⁴

Bu tür ateşli çıkışlar Yalçinkaya'nın AKP'nin kapatılması istemiyle gerçekleştirdiği başvurusunun ardından arttı. Hem AKP hem de destekçileri, laik yapılanmanın gerileme devrinde olduğunu ve hükümete meydan okumak için çok zayıf kaldığını düşünmüştü. AKP'nin kapatılma davası, şok etkisi yaratmanın yanı sıra diğer bir komplo teorisi dizisini başlattı. Ayrıca Ergenekon soruşturması sürecini de etkilemiş görünüyordu. Soruşturmacılar bu olaylardan sonra aylar boyunca, tek ortak noktaları AKP karşıtlığı gibi görünen çok sayıda şüpheliye odaklandılar. Ayrıca tutuklama dalgalarının, AKP'nin baskı altına girdiği dönemlere tesadüf ettiği durumlar da vardı – bu itibarla hükümet karşıtları, soruşturmayı yürütenleri, kapatma davasının intikamını almak için Ergenekon soruşturmasından yararlanmakla suçladı.

Gerçek muhtemelen daha karmaşıktır. Bilhassa soruşturmayı yürütenler, ne kadar saçma da olsa Ergenekon'a yönelik bazı komplo teorilerine inanmaktan vazgeçemediler. Onların bakış açısına göre, AKP'nin kapatılma davası bir intikamdan çok, Ergenekon örgütünü bitirmeye yönelik gayretlerine olan inançlarının yoğunlaşmasını sağlayan bir nedendi; örgütün mevcudiyetine ilişkin somut kanıt bulmadaki yetersizlikleri hem umutsuzluklarını hem de örgütün dehşet verici kapsamına ve gücüne olan inançlarını artırıyordu. Bazıları ise Ergenekon soruşturmasına yönelik amansız takibin, bir tür kendini koruma yöntemi olduğunu düşünüyor. Örgüt üzerindeki baskıyı sürdürmedikleri ve "üyelerini" parmaklıklar arkasında tutmayı garanti etmedikleri sürece, suikastların hedefi olacaklarına yürekten inandılar.⁵⁵

Emniyet müdürlüğüne bağlı terörle mücadele ekipleri 21 Mart 2008 tarihinde sabah erken saatlerde İstanbul ve Ankara'da 20'ye yakın ev ve işyerine baskın düzenledi ve düzinelerce Ergenekon üyesi şüphelisini göz altına aldı. Gözaltına alınanlar arasında: İstanbul Üniversitesi eski rektörü ve başörtüsü yasağının kaldırılmasına yönelik tüm girişimlere şiddetle karşı çıkan Profesör Kemal Alemdaroğlu; *İşçi Partisi* (İP) genel başkanı ve 1970'lerdeki ideolojik çatışmaların önde gelen aktörlerinden biri olan Doğu Perinçek – açıkça dile

---

⁵⁴ Aynı kaynak.

⁵⁵ Bazıları “Ergenekon'un ölüm listesinde” olduklarına yürekten inanıyor. Yazarın, soruşturmaya yakın kaynaklarla yaptığı röportajlar, İstanbul, Mayıs 2009.

getirdiği Maocu düşüncelerinin yerini laik, aşırı milliyetçiliği almıştır; ve laik *Cumhuriyet* gazetesi editörü İlhan Selçuk da vardı. Diğer şüpheliler gibi Selçuk'un evi de, tutuklamadan kaçmasın diye saat sabah 4.30'da basıldı; aslında 83 yaşında olması ve şiddet eğilimli İslamcılardan aldığı bir dizi tehdidin ardından evinin kapısında bir koruma polisinin daimi olarak bekliyor olması gerçeğine bakıldığında kaçması ihtimali yoktu.

1 Temmuz 2008 tarihinde – bu tarihe kadar en çok tutuklamanın gerçekleştiği dalga – İstanbul, Ankara ve Trabzon'da düzenlenen polis baskınlarında Ergenekon üyesi oldukları şüphesiyle 21 kişi göz altına alındı. Gözaltına alınanlardan on ikisi tutuklandı. Tutuklananlar arasında: Jandarma Eski Genel Komutanı ve ülke çapındaki 448 şubesiyle en büyük sivil toplum örgütü ve AKP'nin, Gül'ü cumhurbaşkanı olarak atamasına yönelik planlarına karşı 2007'nin bahar aylarında düzenlenen toplu protesto gösterilerinin arkasındaki organizasyon olan *Atatürkçü Düşünce Derneği*'nin şimdiki başkanı (ADD) emekli Orgeneral Şener Eruygur; Kara Kuvvetlerinde önce Üçüncü Ordu ve ardından Birinci Ordu Komutanlığı yapmış emekli Orgeneral Hurşit Tolon; Ankara Ticaret Odası Başkanı Sinan Aygün; *Cumhuriyet*'in Ankara temsilcisi Mustafa Balbay ve and Ergenekon adlı örgütten ilk kez on yıl önce bahseden ve bu örgütü soruşturmaları ve kökünden temizlemeleri için devlet otoritelerini göreve davet eden yazar ve televizyon yorumcusu Erol Mütercimler vardı. Başbakan Erdoğan'ın otoriter yönetim biçimini protesto ederek partiden ayrılan ve hali hazırda İngiltere'de dil eğitimi gören eski muhalif AKP milletvekili Turhan Çömez'in evine de baskın düzenlendiği duyuruldu.

Ergenekon soruşturmacılarının herhangi bir somut delil göstermeksizin baskın ve gözaltı emirlerine yönelik artan gönüllüğünü, kısmen umutsuzluğa ve korkuya atfetmek mümkün olsaydı, AKP yanlısı medyada yayınlanan makale ve haberlere açıklık getirmek daha zor olurdu. 2008 yılı bahar aylarından itibaren, AKP yanlısı medyada dile getirilen, Ergenekon örgütünün sözde amaçlarına – polis soruşturmalarına göre – yönelik iddialar, genellikle, AKP'ye yönelik kapatma davasının kritik aşamalarına denk gelecek şekilde düzenli bir artış gösterdi. Bazı Ergenekon davası şüphelilerine, hükümet karşıtlarına veya Ergenekon soruşturması sürecinin yürütülme biçimini eleştirenlere ait telefon dinleme kayıtlarının, AKP yanlısı gazetelerde ve web sitelerinde yayınlanma sıklığı daha çok rahatsızlık verici bir durumdu. Konuşmaların hiçbiri suçlayıcı değildi, ancak sözde konuşulan kişiler, kullanılan üslup ve dilin kamuya ifşa

edilmesini tercih etmezlerdi. Türk kanunları uyarınca, hem telefonların özel şahıslarca dinlenmesi hem de mahkeme onaylı dinleme kayıtlarının güvenlik kuvvetleri tarafından yayınlanması suçtur. Oysa bu bilgileri dışarıya sızdıranları soruşturmaya yönelik hiçbir teşebbüste bulunulmadı. Hükümet yetkileri, telefon görüşmelerini dinlemek için gereken ekipmanın karaborsada kolayca bulunabileceği gerekçesiyle, TUP mensuplarının sorumlu olduğu iddialarını reddetti. Ancak bu, niçin sadece AKP karşıtlarının hedef alındığını açıklamaya yetmedi. Hükümete veya destekçilerine zarar verebilecek herhangi bir şeyi yayınlamakta tereddüt etmeyecek AKP karşıtı medya organları ve web siteleri de vardı.

Dava sürecinin yönetilme şekline ilişkin kuşkuların yanı sıra, bazı şüphelilerin resmi olarak ceza almadan hapiste tutulma sürelerinin uzunluğu konusundaki endişeler de artıyordu. 10 Temmuz 2008 tarihinde cumhuriyet savcıları nihayet ilk iddianamelerini tamamladılar. Toplam 2.455 sayfadan oluşan ve 441 ek delil klasörü içeren iddianamede 86 şüpheli, “silahlı terör örgütü üyesi olmanın” yanı sıra “şiddete başvurmak ve zor kullanmak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti hükümetini devirme teşebbüsünde bulunma”, “Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı halkı silahlı ayaklanmaya teşvik etme”, “orduyu emre itaatsizliğe teşvik etme” ve “halkı nefret ve düşmanlığa tahrik etme” gibi bir dizi suçlamayla suçlandı).

Oysa, suçlamaların ciddiliğine rağmen, görülmemiş uzunluktaki iddianamede, suç isnat edilen kişilerin tek bir örgütün üyeleri olduğuna yönelik ikna edici bir kanıt yoktu. Daha ürkütücüsü, Ergenekon örgütünün varlığına ilişkin sunulan “kanıtların” büyük çoğunluğu kesinlikle güvenilmeyecek tek bir kaynaktan geliyordu: eski gazeteci, sahtekar ve fantazist Tuncay Güney.

Müslüman Yamaktan Sürgün Hahama: Tuncay Güney'in Garip Hikayesi

Tuncay Güney, 1972 yılında, Batı Karadeniz şehri Çorum'a bağlı Gölet köyünde, üç çocuğun en küçüğü olarak dünyaya geldi. Ailesi, Güney bir yaşındayken İstanbul'un Gültepe mahallesine taşındı. Babası Beşiktaş Tatbiki Güzel Sanatlar Okulunda teknisyen olarak çalıştı. Güney bilahare bunun, babasının Türk Gizli Servisi *Milli İstihbarat Teşkilatı* (MİT) mensubu olarak çalıştığını gizlemek üzere seçilmiş bir görev olduğunu ve Tatbiki Güzel Sanatlar

Okulunun da aslında bir istihbarat eğitim merkezi olduğunu öne sürdü. Güney'in bu iddiasını doğrulayacak hiçbir kanıt gün yüzüne çıkmadı.

Güney, dindar ve fakir bir Müslüman aileden geliyordu. 12 yaşındayken İstanbul'un Ayazağa mahallesinde, *Süleymancılar* cemaati⁵⁶ üyelerinin işlettiği bir yatılı Kuran Okuluna başladı. Güney daha sonra okulun gizli Yahudiler tarafından işletildiğini iddia etti. Bu iddia, okul ile bağlantısı olan diğer tüm kişiler tarafından reddedildi.⁵⁷

Güney kısa bir süre İstanbul Pertevniyal Lisesinde okuduğunu ancak ilk senesinde bıraktığını iddia etti.⁵⁸ Okul müdürü Aziz Yenyol, Güney'in orada hiç okumadığını söyleyerek bu iddiaya karşı geldi.⁵⁹ Güney'in sosyal güvenlik kayıtlarından ilk kez 1998 yılında, yani 16 yaşında çalışmaya başladığı anlaşılmaktadır. Güney daha sonra önce *Sabah* ve ardından Milliyet gazetelerinde "ofis boy" olarak çalıştı. 1994 yılında, Fethullah Gülen hareketinin yakın takipçisi *Samanyolu* televizyon kanalı için faaliyet gösteren prodüksiyon şirketi *Işık Prodüksiyon*'da çalışmaya başladı. Güney hatta *Samanyolu* kanalında, kısa bir süreliğine bir talk showun sunuculuğunu yaptı ve haber spikeri olarak çalıştı. Ancak altı ay sonra hırsızlık yaptığı gerekçesiyle işten atıldı. Sonraki üç yıl boyunca, birçok medya şirketinde muhabir yardımcılığı ve onarımcı olarak çalıştı; en çok da *Akşam* gazetesinde. Eski meslektaşları onu becerikli ve kibar, ancak idrak kabiliyeti düşük biri olarak tanımlıyor ve nüfuzlu dostluklar edinerek ve gerçeği abartarak özsaygısını artırmaya çalıştığını söylüyorlar. Daha sonra ilk önce MİT ve ardından JİTEM için çalıştığını iddia etti. Güney, Gülen'in aktif bir müridi değilmiş gibi görünse de, o dönemde Türk istihbaratının hedefinde olan hareketin üyeleri ile kaynaşırken MİT'in dikkatini çekmiştir. Kasım 2008'de, MİT Güney ile iletişimi kabul eden ancak kayıtlı bir

⁵⁶ Süleymancılar, kurucuları, din alimi ve Naqshbandi üyesi Süleyman Hilmi Tunahan'dan sonra bu adı aldılar (1888–1959).

⁵⁷ Güney daha sonra, anneannesinin Yahudi olduğunu kanıtladığını iddia ettiği bir Osmanlı belgesi çıkardı. Ancak, dini "Müslüman" iken "Yahudi" olarak değişmiş olsa da, Hz. Muhammed'in en sevdiği karısından sonra, Müslüman ismi olan Ayşe adı verilmiş; bu da, bir Osmanlı görevlisinin Yahudi bir kadının kullanmasına izin vereceği bir isim değil. Vural Ergül, *Ergenekon'un Hahamı* (İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2008), ss. 30-31.

⁵⁸ O dönemde Türkiye'de lise eğitimi üç yıldır.

⁵⁹ "Tuncay Güney kimdir?", *Türkiye Newsweek*, 4 Kasım 2008.

ajan veya istihbarat görevlisi olduğunu reddeden bir basın açıklaması yayınladı.⁶⁰

Güney'in nüfuzlu dostluklar edinmek istemesinin nedeni, dostluk kurduğu birçok kişi, özellikle de Veli Küçük, sonradan Ergenekon üyesi olduğu şüphesiyle tutuklandıktan sonra anlaşıldı. Güney'in, emekli bir albayın oğlu olan ve babası gibi ordu mensubu iken 1989 yılında 30 yaşındayken akıl sağlığı yerinde olmadığı gerekçesiyle ordudan ihraç edilen Volkan Ergenekon ile Küçük aracılığıyla tanıştığı anlaşılmaktadır.⁶¹

Volkan Ergenekon ordudan ihraç edildikten sonra İran'a giderek 1991 – 1993 yılları arasında Farsça öğrenmek ve İslami metafizik – Kuran'da “djinn” olarak geçen cinlerden kaynaklanan hastalıklar – eğitimi almak için İran'da kaldı. Güney, cinlerin neden olduğu bir hastalığa yakalandığına inanıyordu ve böylelikle bu iki kişi arkadaş oldu.⁶²

1990'larda⁶³ kısa bir evlilik yapmış olsa da Güney'in cinsel tercihi homoseksüellik gibi görünmektedir. Homoseksüellik Türk ordusunda yasaktır. Güney zorunlu askeri hizmetine 1997 yılı Mayıs ayında başladı ancak akıl sağlığı bozuk olduğu gerekçesiyle dört ay sonra gönderildi. Güney, eşcinsellikten dolayı gönderilmediğini, sadece eşcinsellere, cinsel tercihlerinden dolayı rapor almaları sürecinde yardım ettiğini iddia etti.⁶⁴

Ordudan gönderildikten sonra Güney, güncel gelişmeler üzerine yayın yapan ve ilk kez 1998 yılında basılan *Strateji* adlı yeni dergide Haber Koordinatörü olarak çalışmaya başladı. Dergi için yazdığı makalelerin birçoğunun, etkili bir komplocu içeriğe sahip olmasına ve genelde, bilinen gerçeklerle ters düşmesine rağmen, *Strateji*'de çalıştığı süre boyunca iletişim ağını genişletmeye devam

---

⁶⁰ 26 Kasım 2008 tarihli MİT Basın Açıklaması. <http://www.mit.gov.tr/basin39.html>

⁶¹ Babası Necabettin (doğum: 1926) sıkı bir Türk milliyetçisiydi ve 1960'ların başında “Baltacı” olan soyadını Ergenekon olarak değiştirdi.

⁶² Volkan Ergenekon'un Türkçe web sitesi (www.volkanergenekon.net) cinlerin neden olduğu hastalıklardan korunma kılavuzu ve kendisine büyü yapıldığını ve içine cin girdiğini düşünenlere yardımcı olabilecek bir tedavi süreci içermektedir. Erişim: Haziran 2009.

⁶³ Karısı Nuray Güney, hiçbir zaman bir karı-koca ilişkisi içinde yaşamadıklarını iddia etti ve çift, 9 Aralık 1994'te, yani evlendikten sonra 15 aydan kısa bir sürede boşandı.

⁶⁴ “Tuncay Güney kimdir?”, Türkiye Newsweek, 4 Kasım 2008. Homoseksüellerin, askerlik görevinden muaf olmak için bir psikiyatri raporu almaları veya cinsel tercihlerini “kanıtlamaları” gerekmektedir.

etti. *Strateji*'nin editörü, 10 Temmuz 2008'de Ergenekon üyesi olma iddiasıyla cezalandırılan Ümit Oğuztan'dı.

Güney, otomobil tescil belgelerinde sahtecilik ve tahrifat yaptığı suçlamasıyla 2 Mart 2001 tarihinde İstanbul'da tutuklandı. Daha sonra, kendine ait olmayan bir gayrimenkulu satmak da dahil olmak üzere, diğer dolandırıcılık suçlarını da kabul etti. İstanbul Organize Suçlar Şubesi polisleri tarafından altı gün boyunca sorgulandı. Sorgulamayı yürüten polis Serdar Saçan'dı. Güney'in İstanbul'daki evine düzenlenen polis baskınında, altı çuval dolusu belge, iki adet ruhsatsız tabanca, 36 adet mermi, 115 adet sahte yüksek okul diploması ve seks yaptığı adamlardan çaldığını söylediği kimlik kartları ele geçirildi.

El konulan belgelerden bazıları, Ergenekon adlı bir örgütten bahsediyordu ve – Güney'in polis sorgulamalarında verdiği ifadelerle birlikte – 10 Temmuz 2008 tarihli iddianamenin temellerini oluşturuyordu. Bu belgeler arasında: Ergenekon örgütünün yeniden yapılanmasına ilişkin önerileri masaya yatıran, 29 Ekim 1999 tarihli *Ergenekon, Analiz Yeni Yapılanma Yönetim ve Geliştirme Projesi*; Ergenekon'un önerilen farklı şubelerine ilişkin bir taslak içeren, Aralık 1999 tarihli *Lobi*; ve devletin yeniden yapılanmasına ilişkin ayrıntılı bir plan içeren 25 Kasım 1999 tarihli *Devletin Yeniden Yapılanması Üzerine* adlı çalışmalar yer alıyordu. Polis ayrıca, Veli Küçük'ü, Ergenekon örgütünün lideri olarak gösteren ve diğer üyeler arasında eski Başbakan Tansu Çiller, çeşitli önde gelen Yahudi iş adamları, öncü gazeteciler ile Türk ordusunun birçok muvazzaf ve emekli mensubunun yer aldığını iddia eden, Güney'in el yazısı ile yazılmış bir çizelge buldu. Çizelge de ayrıca, Türk yer altı dünyasının birçok önde gelen isminin – bazıları öldürülmüştür – bulunduğu bir liste ve Iraklı Kürt liderler Celal Talabani, Mesut Barzani, PKK, Fransa, Hollanda, JİTEM ve İran'ın uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerine müdahil olduklarına ilişkin bilgiler vardı.⁶⁵ Ergenekon soruşturması düştüğünden, Güney'in sorgulamasına ait suretlerin birçoğu ve kayıtların bir bölümü kamuya sızdı. Sorgulamayı yürüten polislerce düzenlendiği düşünülen suretlerde Güney'in, sanki kendisine gösterilen ilgiden zevk alıyormuşçasına, rahat ve gönüllü bir şekilde konuştuğunu ifade ediliyordu.⁶⁶ Ancak 2009 yılı Nisan ayı başlarında birçok Türk web sitesinde,

⁶⁵ Vural Ergül, Ergenekon'un Hahamı adlı çalışmada, aslından alınan bir kopya mevcuttur ss. 387-388.

⁶⁶ Suretlerden çıkarılan kapsamlı alıntılar, Vural Ergül, Ergenekon'un Hahamı çalışmasında mevcuttur. pp 192-314

sorgulayanların şiddetine maruz kaldığı ve korkutulduğu için Güney'in ezik ve ağlamaklı görüldüğü bölümler yayınlandı.⁶⁷

Suretler ile kayıtlar arasında bazı tutarsızlıkların olmasına rağmen – muhtemelen suretleri hazırlayanların kabiliyetsizliklerinden kaynaklanıyor – genel gidişat ve ana fikir aynıdır. Her ikisinden de Güney'in Türkçe'sinin zayıf olduğu ve kolay anlaşılır, tam cümlelerden çok, birbirine bağlanmayan, kesik kesik ifadelerin kullanıldığı anlaşılıyordu. Güney'in doğrusal bir şekilde düşünememesi veya özümsemiş bilgilerle konuşmaması daha problematik bir durumdu. Anlaşamadığının veya tutarsızlığının farkında olmaksızın ve hatta bazı ifadelerinin birbiriyle çeliştiğini fark etmeksizin, yarım bıraktığı bir ifadeden diğerine geçiveriyordu.⁶⁸ Güney'in avukatı, Yusuf Aydın bile sonunda müvekkilini savunmayı bıraktı ve “Güney'in anlattıklarının yüzde 90'ının, kendi yarattığı bir dünyaya ait olduğu” yorumunu yaptı.⁶⁹

Örneğin Güney, sorgu görevlilerine, “OJD, Fransız İstihbarat”ından yetkililerle tanıştığını ve kendisine, Küçük'ün eroin kaçakçılığındaki rolünü anlattıklarını söyledi. Aslında, *Office de Justification de la Diffusion* kısaltması olan OJD, gazete ve dergilerin sirkülasyonu, dağıtımı ve basılmasından sorumlu profesyonel bir kuruluştur. İstihbarat işi ile ilgisi yoktur.⁷⁰

Ergenekon soruşturmasının eleştirmenleri, dairesinde bulunan belgelerin muhtemelen Güney tarafından yazıldığını iddia ettiler. Ancak Güney'in belirgin zihinsel kısıtlamaları aksini gösteriyordu. Belgeler, sanrılı içeriklerine rağmen (örneğin, hem güncel gelişmelere hem de dünya tarihine komplocu bir bakış açısıyla bakıyorlardı) iyi yapılandırılmış ve akıcı bir Türkçe ile açık bir biçimde kaleme alınmıştı; ki bu niteliklerin de, Güney'in sözlü ve yazılı ifadelerinde bulunmadığı aşikardı. Güney'in dairesinde bulunan belgelerin yazarı belli olmasa da, Güney'in bu belgeleri yazmadığı ve bir şekilde ele geçirdiği ve kendi

---

⁶⁷ Örneğin, milliyet.com.tr, 8 Nisan 2009. Mahkemece verilen karar uyarınca, birçok medya organı söz konusu kayıtları içeren linklerini kaldırmak zorunda kaldı, fakat <http://www.biryudum.net/tuncay-guneye-iskence-ses-kayitlari-dinle.html> gibi bazı Türkçe web sitelerde bu kayıtları bulmak mümkündür. Erişim: Haziran 2009.

⁶⁸ Adını verdiği bazı insanların, hem PKK'yı yönettiğini hem de PKK'nın hedefinde olduğunu iddia etti.

⁶⁹ Aydın ile yapılan röportajın çevirisi, *Türkiye Newsweek*, 4 Kasım 2008

⁷⁰ Bu durum, 10 Temmuz 2008 tarihli Ergenekon iddianamesinde Güney'in iddialarına yer verilmesini engellememiştir. s. 242.

komplo teorileri için bu belgelerden yararlandığı yönündeki bir açıklama daha inandırıcı olurdu.

Ayrıca Güney'in dairesinde bulunan belgelerin tümü – sonradan 10 Temmuz 2008 tarihli Ergenekon iddianamesinin temellerini oluşturdu – bugün veya geçmişte yaşananlardan çok, geleceğe ilişkin senaryolara açıklık getirdi. Yazarların, bu belgeleri somut bir eylemin ayrıntılı planları olarak görmesi mümkündür. Ancak buna benzer çok sayıda belge Internet'te dolaşmaktadır. Neredeyse tümü, gerçekleşmesi mümkün olmayacak derecede hırslı bir kapsama sahip, aşırı milliyetçi laik gündüz düşlerinden ve istek listelerinden biraz daha fazlasını içeriyor.

Güney'in iddialarından bazıları değerlendirilmek üzere MİT'e gönderildi; ancak genel kanı, bunların, kendini beğenmiş, anlama yeteneği zayıf bir fantazistin ipe sapa gelmez, tutarsız düşünceleri olduğu yönündeydi. Bu yönde herhangi bir soruşturma yürütülmedi ve Güney dolandırıcılık suçundan tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Güney, davası mahkemeye taşınmadan önce Temmuz 2001'de Türkiye'den kaçtı ve sorgulamasının suretleri ve kayıtları arşive kaldırıldı.

Güney ilk önce New York'a uçtu ve burada ilk önce Hıristiyanlığa ve ardından Museviliğe geçti. Daha sonra, ilk başta cinsel tercihlerinden dolayı ve ardından Yahudi inançlarından ötürü Türkiye'de zulme uğrayacağı gerekçesiyle sığınma başvurusunda bulunduğu Toronto'ya taşındı. Şimdi adının Daniel Güney olduğunu söylüyor ve "Jacob House Congregation" adlı bir Yahudi merkezinde haham olduğunu iddia ediyor.⁷¹ Güney'in hahamlık durumu herhangi bir Ortodoks cemaat veya organizasyon tarafından tanınmamıştır.

İlk İddianame

Ergenekon soruşturmasının ilk iddianamesi açıklandığında, ordunun şiddetle karşısında duran *Taraf* gazetesi tarafından, "yüzyılın temizliği" şeklinde yorumlanarak selamlandı.⁷² AKP yanlısı *Zaman* gazetesi iddianame için "kontrgerilla organizasyonunu mantıklı ve akıcı bir dille inceliyor" yorumunu yaptı.⁷³

⁷¹ Cemaatin web sayfasında bir şirket veya bireysel sponsorluk talebi de mevcuttur. www.jacobhouse.ca Erişim: Haziran 2009.

⁷² *Taraf* gazetesi, 26 Temmuz 2008.

⁷³ Mümtaz'er Türköne, "Ergenekon dedikleri neymiş?", *Zaman*, 27 Temmuz 2008.

Gerçekte, iddianamenin, inandırıcı veya akıcı bir üslupla değil büyük bir telaşla yazıldığı açıktı ve imla, yazım ve hatta dilbilgisi hatalarıyla doluydu. Türk resmi dili standartları itibarıyla, iddianame kasıtlı laf kalabalıkları içermesinin yanı sıra anlaşılabilir ve dolambaçlı bir üslupla düzenlenmişti. Belgelerden ve telefon dinleme kayıtlarından yapılan alıntılar herhangi bir kaynak gösterilmeksizin ve yazanın kendi yorumlarına gömülerek verilmişti ve bu da hangisinin nerede başladığını ve bittiğini anlamayı güçleştiriyordu; ve cümlelerin uzunluğu, ana fikirleri ile ters orantılıydı. Söz gelimi, Profesör Kemal Alemdaroğlu aleyhindeki bir delilde, 2 Şubat 2008 ve 4 Mart 2008 tarihleri arasında 26 ayrı kişi ile yapılan 32 ayrı telefon görüşmesinin kayıtlarını – birçoğu kaynağından cımbızla alınmış ayırık ifadeler – içeren tek bir cümlenin uzunluğu 8.5 sayfa ve iddianamenin 1366. sayfasından 1375. sayfasına kadar devam ediyordu. Buna rağmen cümlede ana fikir namına hiçbir şey yoktu.

İddianame aynı zamanda, tekrarlanan hatalı muhakeme örneklerinin yanı sıra saçmalıklarla ve çelişkilerle doluydu. Olağandışı uzunluğuna rağmen iddianamede, sanıkların, söz konusu örgütün mensupları olduğuna ve hükümeti devirmek amacıyla koordine bir terörist kampanyaya giriştiklerine ilişkin herhangi bir delil olmaması şöyle dursun, sözü edilen Ergenekon örgütünün varlığına dair bile hiçbir kanıt yoktu.

İddianame, tümdengelimli bir muhakemeye dayanmak yerine, birbirleriyle hiç ilgisi olmayan olaylardan ve kişilerden – hepsinin, herhangi bir suçtan masum olması gerekmez – ve neredeyse her şeye gücü yeten, merkezi idareli, hazır ve nazır bir örgütün, sosyal hayatın her alanına girdiğini ve hatta modern Türk tarihinde gerçekleştirilen bütün siyasi şiddet eylemlerinin esas sorumlusu olduğunu iddia eden bir komplo teorisyeni şablonundan oluşan koleksiyonu yansıtıyor gibiydi.

İddianamede, Ergenekon'un, birçok “kanlı operasyonun” sorumlusu olan ve “ciddi bir krizi, kaosu, anarşiyi, terörizmi ve tehlikeyi provoke eden ve kısmen başarılı olsa bile ülkenin kalkınmasında engel teşkil edecek olan” Derin Devlet olduğu iddia edildi.”⁷⁴ İddianame, Ergenekon'un, örgütsel yapısını, “Mason Bilderberg grubu, Alman Nazi örgütü, İngiliz İstihbaratı paravan kurumları, Batı

---

⁷⁴ Yazarın çevirisi. 10 Temmuz 2008 tarihli Ergenekon İddianamesi, s. 46.

Avrupa'daki bazı sivil toplum örgütleri ve bazı Doğu istihbarat ve siyasi örgütleri" tarafından kullanılan modellere dayandığını öne sürmektedir."⁷⁵

İddianamede ayrıca, Ergenekon'un, yıllardır faaliyette olmasına rağmen 1999'da örgütsel yönden yeniden yapılanmasına yönelik yazılı planlar hazırladığı ve yeni stratejisinin bir parçası olarak ADD, *Cumhuriyet Kadınları Derneği* (CKD) ve *Çağdaş Yaşam Destekleme Derneği* (ÇYDD) gibi sivil toplum örgütlerinin kontrolünü eline geçirmeyi hedeflediği iddia edildi.⁷⁶ Ayrıca *Kuvayı Milliye Derneği* ve *Kuvvai Milliye Derneği* gibi sivil toplum örgütleri, ülkede kaos yaratmak amacıyla Ergenekon'a meşruiyet sağlayan paravan organizasyonlar olarak değerlendirildi.⁷⁷

İddianame, Ergenekon'un varolduğuna ilişkin kanıt için neredeyse sadece Güney'in Mart 2001'de tutuklandıktan sonra verdiği ifadelere, Haziran 2007'den bu zamana kadar, davalıların evlerine düzenlenen baskınlarda el koyulan belgelere ve telefon dinleme kayıtlarına dayandı. Hiçbir itiraf yoktu. Davalıların büyük çoğunluğu, Ergenekon adında bir örgütü hiç duymamış gibi görünüyordu. Birkaç davalıda – bilhassa, Güney'in irtibatta bulunduğu Küçük ve Perinçek – Güney'de bulunan asıl belgelerin nüshaları vardı. Polis, gözaltına alınan diğer şahısların evlerinde de benzer belgeler buldu; örneğin Kuddusi Okkır'ın evinde bulunan, *Devletin Yeniden Yapılmanması İçin Öneriler (Mastır Plan Ön Çalışması)*. Fakat, davalıların büyük çoğunluğunda bu tür belgeler bulunmadı. Dosyalar bulunmuş olsa dahi, davalıların mülkiyetine nasıl geçtiği açık değildi; şöyle ki, belgeleri davalılar mı yazmıştı, bir başkasından mı almışlardı veya İnternet'te dolaşan ve aşırı milliyetçi boş hayalden başka bir şey olmayan kaynaklardan mı indirilmişti, belli değildi.

Daha da önemlisi, iddianamede Ergenekon ile ilgili bahsi geçen tüm belgeler, mevcut bir örgütten çok, kuramsal bir örgütün planlarını anlatıyordu. Aslında bazı belgeler, bu tür bir örgütün olmadığını şiddetle savundu. Söz gelimi, *Devletin Yeniden Yapılanması İçin Öneriler (Mastır Plan Ön Çalışması)* adlı belgede yer alan "Eksikliklerimiz" başlıklı kısımda: "Henüz bir örgüt değiliz."⁷⁸

⁷⁵ Yazarın çevirisi, aynı kaynak. s. 75.

⁷⁶ Aynı kaynak, s 59.

⁷⁷ Aynı kaynak, ss 195-196.

⁷⁸ Yazarın çevirisi, Aynı kaynak. s. 60. Okkır, hapiste bir yıldan fazla bir süre kaldıktan sonra ve mahkemede herhangi bir suçla suçlanmadan önce, 8 Temmuz 2008 tarihinde kanserden öldü.

Benzer şekilde, telefon dinlemelerinden çıkarılan yüzlerce sayfalık kayıt, – binlerce dakika olması gereken gizli dinlemelerden ayıklanan görüşmelerin parçalarıydı – konuşmacıların, neredeyse tüm görüşmelerde, dinlendikleri ihtimalinden haberleri olmamasına rağmen, Ergenekon şöyle dursun, herhangi bir gizli örgüte dahil olduklarına ilişkin tek bir ifade içermiyordu. İçinde Ergenekon geçen ilk ifade, tutuklamaların ilk dalgasından bahsedilirken kullanıldı. Ancak konuşmacıların, kendilerini tehdit altında hissettiklerine veya gözaltına alınanlarla, benzer görüşlerden başka bir şey paylaştıklarına dair hiçbir gösterge yoktu. 22 Ocak 2008 tarihinde yapılan bir telefon görüşmesinin dinleme kayıtlarında Hayrettin Ertekin, Kürşat adlı şahsa, önceki gün gerçekleşen gözaltı vakalarından, özellikle de Küçük'ün tutuklanmasından bahsediyordu. “Öyle bir örgüt mörgüt yok. Şimdi ne olacak... .. Kafalarına göre bir şey çizip gidiyorlar”... “Veli Küçük silahlı kuvvetlerde çok sevilen bir adam değildi. Kendi başına çalışıyor.”⁷⁹

Bununla beraber, iddianamede, Ergenekon'un amel ve hırslarına ilişkin yer alan bazı iddialar, güvenilirlik sınırlarını aştı. Örneğin iddianame, örgütün, AKP hükümetini devirmek ve yerine daha makbul bir alternatifi getirmek amacıyla ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney ile görüştüğünü iddia etti.⁸⁰ İddianamenin, soruşturmacıların, “Ergenekon Terör Örgütünün” “kimyasal ve biyolojik silahlar imal etmeyi ve bunları satarak elde edeceği yüksek gelire de sadece Türkiye'deki değil, tüm dünyadaki terör örgütlerini finanse etmeyi ve yönetmeyi" planladığına dair kanıt bulduklarını iddia etmesi daha gülünçtü.”⁸¹

İlginçtir ki iddianamede, bu denli büyük ve son derece güçlü bir örgütün nasıl finanse edildiğine yönelik hiçbir açıklama yoktu. Sanıklar arasında banka havalesi veya nakit hareketleri gibi işlemlerden bahsedilmedi. Ayrıca örgütün nasıl faaliyet gösterdiğine, söz gelimi, üyelerinin birbirleriyle nasıl haberleştiklerine ve eylemleri nasıl koordine ettiklerine yönelik de herhangi bir

---

⁷⁹ Yazarın, orijinal Türkçe'sindeki noktalama ve boşluklarla birlikte yaptığı çeviri;. Tarih: 22 Ocak 2008, Saat: 12:26, 1751 sayılı kaset. Aynı kaynak s. 1929. Küçük'ün itibarı için söylenen doğrudur. Küçük, orduda uzun yıllar boyunca, kendisini hem meslektaşlarının hem de çalıştıkları sınırların üstünde gören biri olarak tanınmıştır. Yazarın askeri kaynaklarla yaptığı görüşmeler, Şırnak, Şubat 1998 ve İstanbul Eylül 1999.

⁸⁰ Tarih veya detay bilgi verilmedi. 10 Temmuz 2008 tarihli Ergenekon İddianamesi, s. 93.

⁸¹ Yazarın çevirisi, aynı kaynak. s. 81.

kanıt yoktu. Telefon dinlemelerinin kayıtları ve davalıların sabit disklerinden alınan belgeler, bu tür bir koordinasyonun telefon yoluyla veya bilgisayar ortamında sağlanmadığını gösterdi. Kayıtların ortaya koyduğu tek şey, davalıların birbirlerini, sadece tanıyor olmalarıydı ve bu da, aralarında herhangi bir gizli ilişki veya görüşme olmadığını gösterdi; bilhassa görüşmelerde sık sık farklı konuları konuşuluyordu.

Bu tür eksiklikler, iddianamenin, Ergenekon'un, kaos yaratmak ve bir askeri darbenin yapılmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen siyasi şiddet eylemlerinin sorumlusu olduğu yönünde iddialarda bulunmasını engellemedi.⁸² Bahsi geçen şiddet eylemleri arasında: Mayıs 2006'da *Cumhuriyet* gazetesinin İstanbul merkezine yönelik düzenlenen el bombalı saldırı ve 17 Mayıs 2006 tarihinde, tek bir silahlı şahıs tarafından gerçekleştirilen ve bir hakimin ölümü ve dört kişinin de yaralanmasıyla sonuçlanan Danıştay saldırısı da vardı. İslamcı ve aşırı milliyetçi eğilimlere sahip bir avukat olan Alparslan Arslan (doğum: 1977) saldırılardan ötürü, 13 Şubat 2008 tarihinde iki kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırıldı. Arslan tutuklandığında, Danıştay saldırısını, başörtülü öğrencilerin üniversiteye başörtüleriyle girmelerine izin verilmemesini protesto etmek amacıyla düzenlediğini iddia etti. Beş sözde suç ortağı da hapis cezası aldı.

İddianamede Ergenekon'un diğer birçok suikast eylemlerinin de sorumlusu olduğu iddia edildi. Bu suikast eylemleri arasında, 5 Şubat 2006 tarihinde doğu Karadeniz ili Trabzon'da gerçekleştirilen, İtalyan Katolik Rahip Andre Santora cinayeti; 19 Ocak 2007'de Hrant Dink'in İstanbul'da vurulması; ve 18 Nisan 2007'de Malatya'da, biri Alman uyruklu üç Hıristiyan misyonerin işkence sonucu öldürülmesi. İddianamede, Ergenekon ile cinayetler arasında bağlantı olduğuna ilişkin bir kanıt olmadığı kabul edilse de, bunların açık "provokasyon" eylemi oldukları gerekçesiyle, sorumlusunun örgüt olabileceği belirtildi.⁸³

İddianamede, diğer iddialardan farklı olarak, Cumhuriyet ve Danıştay saldırılarının Ergenekon ile değil, sözde üyelerinden biri olan Muzaffer Tekin'le bağlantılı olduğuna ilişkin spesifik bir kanıt gösterildi. İddianamede, Alparslan Arslan'ın sözde beş suç ortağından biri olan Osman Yıldırım'a ait, Arslan ile

⁸² Aynı kaynak, s 73.

⁸³ Aynı kaynak, ss. 385-386. Saldırganlar, kendi başlarına hareket ediyor olsun olmasın, verdikleri ifadelerden, tüm vakalardaki ana motivasyonun, ırkçılık ve dini düşmanlık olduğu anlaşılıyor.

kendisinin, 30 Nisan 2006 tarihinde Tekin'le İstanbul'un Ataşehir mahallesinde bir villada buluştuklarını iddia ettiği sözlere yer verildi. Yıldırım, Tekin'in kendilerine üç adet el bombası verdiğini ve bu el bombalarını, kimsenin yaralanmayacağı şekilde *Cumhuriyet* gazetesinin binasına ait bahçeye atmaları karşılığında 500.000\$ önerdiğini söyledi.⁸⁴

Ancak, Arslan'ın başka bir kimse tarafından teşvik edilmiş olması ihtimali bulunsa da, Yıldırım'ın verdiği ifadede birtakım sorunlar mevcuttur. 500.000\$ söz konusu görev için oldukça yüksek bir tutar; özellikle de saldırganların, el bombasının pimini çekmeleri gerektiğini bilemeyecek kadar kabiliyetsiz oldukları göz önünde bulundurulursa. 13 Mart 2008 tarihinde soruşturmacılara verilen bir ifadede Arslan, *Cumhuriyet* ve Danıştay saldırıları hakkında daha fazla açıklama yapmayı reddetse de, Yıldırım'ın, herhangi bir kişinin 500.000\$ teklif ettiğine yönelik iddiasını yalanladı.⁸⁵ Arslan'ın, zaten bozuk olan ruhsal sağlığı daha da kötüye gitmiştir. Arslan, 9 Nisan 2009 tarihinde, hücrelerinde yatağını yaktığı gerekçesiyle üç yıl daha ceza aldı. Hakim, zihinsel fonksiyonlarının zarar gördüğünü gösteren ön muayenenin ardından, Arslan için ileri psikiyatrik değerlendirme yapılmasına karar verdi. Arslan'ın ruh sağlığının, Danıştay saldırısını gerçekleştirmesi için başka biri tarafından mı teşvik edildiği, yoksa kendi başına mı hareket ettiğini söyleyecek kadar düzeliş düzelmeyeceği belirsizdir.

Cumhuriyet avukatlarının yapmış olduğu başvurunun ardından, Arslan, Yıldırım ve Tekin arasında geçen mobil telefon görüşmelerine ait kayıtlar Mart 2009'da ifşa edildi. İlgili döneme ait baz istasyonu verileri analiz edildiğinde, Arslan ile Yıldırım 30 Nisan 2006 tarihinde birbirleriyle beş kez konuştu ancak o tarihte ne onlar ne de Tekin Ataşehir'deydi. Hem Arslan hem de Yıldırım 1 Mayıs 2006 tarihinde aynı anda kısa bir süreliğine Ataşehir'de bulundu, ancak Tekin'e ait telefon, Tekin'in, İstanbul'un diğer bir mahallesi olan Kadıköy'de olduğunu gösterdi. Benzer şekilde, baz istasyonu verileri, Arslan'ın 3 Mayıs 2006 tarihinde Ataşehir'de maksimum 12 dakika boyunca bulunduğunu gösterse de – anlaşılabilir Dudulu ve Kayışdağı mahalleleri arasında geçiş yaptığı esnada – o tarihte ne Tekin ne de Yıldırım Ataşehir'de bulundu.⁸⁶

⁸⁴ Aynı kaynak, s 409.

⁸⁵ Aynı kaynak, ss 408-409.

⁸⁶ “En önemli tanığın ifadelerini baz istasyonları yalanlıyor”, *Radikal*, 6 Mart 2009.

Yıldırım, 1 Nisan 2008 tarihinde savcılara verdiği ve birinci iddianamede de yer verilen ifadesiyle güvenilirliğini biraz daha kaybetti.⁸⁷ Ergenekon ölüm listesi hakkında malumatı olduğunu iddia etti. Ergenekon'un, çeşitli siyasi liderlerin, işadamlarının, gazetecilerin ve bürokratların yanı sıra şu isimlere suikast yapmayı planladığını iddia etti: ÇYDD başkanı Türkan Saylan; aşırı milliyetçi televizyon yorumcusu Tuncay Özkan; Yargıtay eski Başsavcısı, sıkı laik Sabih Kanadoğlu; ve en önemlisi de, 1 Temmuz 2008 tarihinde tutuklanan ve savcılar tarafından Ergenekon'un liderlerinden biri olduğu belirtilen Orgeneral Şener Erugyur.⁸⁸ İddianamede, Ergenekon'un liderlerinden birinin, kendi idam fermanını nasıl imzalamış olabileceğine ilişkin sorunun yanıtlanmasına yönelik hiçbir eğilim yoktu.

İddiaların dayandırılabilmesi için kanıtlara tamamen karşı olan sonuçların çıkarılabileceği birçok örnek, iddianamede mevcuttur. Örneğin iddianame, www.kuvvaimillie.net web sitesinde yayınlanan ve Nisan 2007'de Malatya'daki Hıristiyan misyonerler cinayetinin, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde başlayan Batı stratejisinin bir parçası olarak ülkenin istikrarını bozmak amacıyla düzenlenen bir yabancı komplosu olduğunu ifade eden makaleden yapılan kapsamlı bir alıntı içermektedir. Ayrıca Erdoğan'ın veya benzer birinin cumhurbaşkanı olarak atanması halinde neler olabileceğine ilişkin bir liste içermektedir; listede, Fethullah Gülen'in devlete bağlı *Diyanet İşlerinde* "diyalog şubesi" müdürü olarak atanması ve Türkiye'deki dini azınlıkların liderlerine yapılacak suikastlar yer almaktadır ve bu olaylar, ülkenin idaresini ele geçirmeye yönelik mazereti yabancılara sağlamış olacaktır.⁸⁹ İddianame, mantık sınırlarını aşan bir sürecin ardından, suikastları, Ergenekon'un gelecek planları olarak nitelirmektedir.

Aynı dolambaçlı muhakeme, zanlılar aleyhindeki birçok "kanıt" içinde ayırt edici bir özelliktir. İddianamede adı geçen şahıslardan bazılarının, aşırı görüşlere sahip olduğu ve 1990'larda Türkiye'nin güneydoğusunu teröre boğan çetelere katıldığı bilinmektedir. Bazılarının, Türk yer altı dünyasıyla bağlantısı olduğu biliniyor. Az sayıda aşırı milliyetçi laığın, AKP hükümetinin istikrarını

⁸⁷ 10 Temmuz 2008 tarihli Ergenekon iddianamesi, ss. 411-412.

⁸⁸ Aynı kaynak, s. 412. Özkan, Ergenekon üyesi olmak suçuyla Eylül 2008'de tutuklandı. Kanadoğlu ve Saylan'ın evlerine, Ergenekon soruşturmasının bir parçası olarak sırasıyla Ocak ve Nisan 2009 tarihlerinde baskın düzenlendi, ancak ikisi de tutuklanmadı.

⁸⁹ Aynı kaynak, ss 637-638.

bozmak amacıyla bir çete kurmaya ve şiddet kullanmaya karar vermiş olması oldukça mantıklıdır.⁹⁰ Telefon dinleme kayıtlarının az bir kısmı da sanıklardan bazılarının yasadışı faaliyetlerde bulduklarını öne sürmektedir.⁹¹ Ancak bunlar azınlıktadır. İddianame, davalıların çoğunluğu aleyhinde, – Ergenekon üyesi olmak şöyle dursun – suçluluklarına yönelik hiçbir kanıt ortaya koymamaktadır. İddianameyi yazanların, bir komplo teorisyeninin peşin hükümlü fikirlerini, sonucun, ilgisiz olaylardan ve saçmalıklardan oluşan bir silsile olduğu gerçekliğine uygulama telaşında oldukları anlaşılıyor.

Söz gelimi, iddianame, Cumhuriyet'e düzenlenen ikinci el bombası saldırısının ardından gazetenin editörü İlhan Selçuk tarafından kaleme alınan bir makaleden, onun suç ortaklığının bir kanıtı olarak bahsediyor. Selçuk'un şu sözlerinden alıntı yapıyor: "kim olduğu bilinmeyen (ya da bilinen) iki terörist *Cumhuriyet*'e ikinci bombayı da attı."⁹² İddianame, burada Selçuk'un iki kişiye atıfta bulunduğu ve "bilinen" sözcüğünü parantez içinde kullandığı gerçeğini, "şüphelinin, saldırı hakkında bilgisi olduğunun ve saldırıdan haberdar olduğunun" kanıtı olarak göstermektedir.⁹³

Gerçekte Selçuk'un, İslamcılardan birçok tehdit aldıktan sonra, el bombalı saldırıların sorumlularının da onlar olduğuna inandığını anlatmak istediği konusunda şüphe vardır. Selçuk'un, İslamcıları kötülemeye çalışmak amacıyla kendi gazetesine yönelik bir saldırıya iştirak etmiş olması ihtimali makul görünebilir. Ancak, Selçuk'un, mensubu olduğu gizli örgüt tarafından, İslamcıları kötülemek amacıyla düzenlenen bir sahte bayrak operasyonuna iştirak ettiğini ve ardından bir gazete makalesinde, İslamcıların sorumlu olmadıklarını bildiğini ima ettiğini öne sürmek tek kelimeyle mantıksızlıktır.

Ağı genişletme

İddianamenin olağanüstü uzunluğu, iyice okunmadığını ortaya koymuştur. Ancak, bu durum, AKP destekçilerini ve ordu karşıtlarını Ergenekon soruşturmasını savunmaktan; veya AKP karşıtlarını – bilhassa laikleri ve

---

⁹⁰ Aşırı milliyetçi çevrelerde, sanıklardan birinin 2006 yılı sonunda, küçük de olsa bu tür bir çete kurmaya çalıştığı söylentileri vardı. Bu girişimin, planlama aşamasının ötesine geçip geçmediği belirsizdir.

⁹¹ Örneğin, 15 Aralık 2007 tarihli ve 3446 sayılı Kaset. 10 Temmuz 2008 tarihli Ergenekon İddianamesi s. 2193.

⁹² Yazarın çevirisi, aynı kaynak. s. 1792.

⁹³ Yazarın çevirisi, aynı kaynak. s. 1792.

milliyetçileri – Ergenekon soruşturmasını, hükümete yönelik muhalefeti yıldırma ve susturmaya yönelik bir siyasi taktik olarak değerlendirmekten alıkoymamıştır. Başbakan Erdoğan, Ergenekon soruşturmasını, 1990’larda İtalya’da, devlet içindeki yozlaşmış unsurları temizlemek amacıyla yürütülen “*Mani Pulite*” veya “Temiz Eller” adlı adli soruşturmaya benzetmiştir.⁹⁴ CHP lideri Deniz Baykal, Erdoğan’ı soruşturmanın savcısı gibi hareket etmekle suçlamıştır; bu da Erdoğan’ın içtenlikle sarıldığı bir nitelemedir.⁹⁵

Anayasa Mahkemesi kapatma davasına ilişkin kararını 31 Temmuz 2008 tarihinde açıkladı; 10'a karşı 1 oyla Yalçınkaya'nın, AKP'nin, laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiği iddiası desteklendi Ancak sadece altı üye partinin kapatılması yönünde oy kullandı; bu da kanunun gerektirdiği yedi üyeden bir eksikti. Kapatılma yerine AKP'nin 20 milyon \$ ceza ödemesine karar verildi.

Sonuç ne AKP’yi ne de laik karşıtlarını tatmin etti. Ancak, 2008 yazı sonlarına doğru gerilimler ve gerilimlerle birlikte, AKP yanlısı medyada çıkan Ergenekon iddialarının yayınlanma sıklığı da azaldı; ta ki, AKP, sonbahar başlarında yolsuzluk iddiaları nedeniyle yeniden baskı altına girene kadar.

CHP’nin, bir arsanın imar planı değişikliği karşılığında 1 milyon \$ rüşvet aldığı iddia ettiği AKP Genel Başkan Yardımcısı Şaban Dişli 2 Eylül 2008 tarihinde istifaya zorlandı. 17 Eylül 2008 tarihinde, Almanya’nın Frankfurt kentindeki bir mahkeme, Almanya’da faaliyet gösteren Deniz Feneri e.V.’nin üç Türk üst düzey yöneticisini, 2002-2007 döneminde yapılan bağışlardan en az 16.9 milyon €luk kısmını zimmetlerine geçirdikleri gerekçesiyle mahkum etti. Her üç sanık da suçlarını kabul etti ve paranın Almanya ve Türkiye’de faaliyet gösteren, Erdoğan ile yakın ilişkileri olanlar da dahil olmak üzere, neredeyse tamamı AKP ile bağlantılı şahısların sahip olduğu diğer şirketlere nasıl yasadışı olarak aktarıldığını açıkladı.

18 Eylül 2008’de sabahın erken saatlerinde düzenlenen polis baskınlarında, 19 kişi daha Ergenekon üyesi olma şüphesiyle göz altına alındı. Tutuklananlar arasında: Ergenekon ile uluslar ötesi radikal İslam örgütü Hizb ut-Tahrir arasında bağlantı görevi gördüklerinden şüphelenilen beş alt düzey muvazzaf subay ve bir askeri lise öğrencisi: Türkiye’nin en ünlü aktrislerinden Nurseli

⁹⁴ Örneğin, “Erdogan, Ergenekon’u ‘Temiz Eller’e benzetti”, *Anadolu Ajansı*, 8 Temmuz 2008.

⁹⁵ “Evet milletin savcısıyım”, *Yeni Şafak*, 16 Temmuz 2008.

İdiz; sosyetik ve konser organizatörü Seyhan Soylu veya "Sisi" vardı. Hem İdiz hem de Soylu herhangi bir ceza almadan serbest bırakıldı, fakat gözaltına alınanlardan 12 kişi Ergenekon üyesi oldukları şüphesiyle tutuklandı.

23 Eylül 2008 tarihinde gerçekleştirilen bir diğer polis baskını dalgasındaysa, Ergenekon üyesi oldukları şüphesiyle altı kişi daha tutuklandı. Tutuklananlar arasında: Yıldırım'ın, sözde Ergenekon ölüm listesinde adı bulunan, açık sözlü aşırı milliyetçi televizyon yorumcusu Tuncay Özkan; Tuncay Güney 2001'de tutuklandığında, soruşturmasını yürüten Serdar Saçan; ve 1970'lerde militan sol hareketinde aktif rol alan, İstanbul Esenyurt Belediyesinin eski başkanı Gürbüz Çapan vardı.

10 Temmuz 2008 tarihli iddianamede adı geçen 86 davalının yargılanacağı davanın ilk duruşması, İstanbul'un Silivri ilçesindeki hapisanede, bu amaca yönelik düzenlenen bir mahkemede 20 Ekim 2008 tarihinde başladı. Ancak adli kovuşturma, yetkili kişilerin, mahkeme salonuna sığabilecek sayıdan fazla kişinin davaya katılması gerektiğini gördüğünde askıya alındı. Dava, nihayet 23 Ekim 2008 tarihinde devam etti. Türk hukuk sisteminde duruşmalar, birbirini izleyen iş günlerinden ziyade, hakimler tarafından belirlenen tarihlerde görülmektedir. 2009 yılı Haziran ayı ortası itibarıyla, ortalama duruşma günü sayısı haftada üçtü ve davanın en erken 2010'dan önce sonuçlanması beklenmiyordu.

TUP, 7 Ocak 2009 tarihinde, Ergenekon şüphelilerine karşı, sabahın erken saatlerinde bir eş zamanlı baskın dalgası daha düzenledi. Aralarında lojmanlarından alınan, Kara Kuvvetlerinin üst rütbeden emekli mensuplarının da bulunduğu toplam 33 kişi gözaltına alındı. Tutuklananlar arasında: Milli Güvenlik Kurulu eski Genel Sekreteri emekli Orgeneral Tuncer Kılınç; İkinci Ordu eski komutanı ve bir Türk televizyonunda siyaset yorumcusu olan ve ağır AKP eleştirileriyle ünlenen emekli Orgeneral Kemal Yavuz; GKB eski adli müşaviri emekli Tümgeneral Erdal Senel; *Yüksek Öğretim Kurulu* eski başkanı ve başörtüsü yasağının tereddütsüz savunucusu Profesör Kemal Gürüz; aşırı milliyetçi yazar ve televizyon yorumcusu Yalçın Küçük; emrinde çalışanların, 1990'larda Türkiye'nin güneydoğusunda meydana çeşitli insan hakları ihlali olaylarına karıştığı ve Susurluk davasında suçlu bulunan, İçişleri Bakanlığı Özel

Harekat Dairesi eski başkanı İbrahim Şahin de vardı.⁹⁶ Polis ayrıca, 1980'lerde sağcı Anavatan Partisi'den (ANAP) İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapan, sıkı Kemalist Bedrettin Dalan'ı da tutuklamaya çalıştı. Dalan, birçok okulun ve İstanbul Yeditepe Üniversitesinin sahibi *İstanbul Eğitim ve Kültür Vakfı*'nı (İSTEK) kurmuştur. Baskın sırasında Dalan, eşinin tıbbi tedavi gördüğü ABD'deydi. Polis, Dalan'ın yerine, oğlu Barış Dalan'ı ve şoförü Coşkun Umur'u gözaltına aldı. Polis, 2002'de AKP'nin kapatılması başvurusunda bulunan ancak başarılı olamayan ve partinin, Abdullah Gül'ü cumhurbaşkanı olarak atamasına şiddetle karşı çıkan Yargıtay eski Başsavcısı Sabih Kanadoğlu'nun Ankara'daki evinde de arama yaptı; evinde gerçekleştirilen beş saatlik aramanın ardından, Kanadoğlu göz altına alınmadı.

Düzenlenen baskınlar, çok büyük olduğunu düşündükleri bir örgütü kökünden temizleme kaygısında olan soruşturmacıların, önce tutuklama emirleri verdikleri ve tutuklamalara yönelik kanıtları, daha sonra aradıkları yönündeki şüpheleri artırdı. Dalan'ın nerede olduğunu belirlemeye yönelik bir girişimin yapılmadığı açıktı; Türk sınır polisi tarafından tutulan kayıtlar bile kontrol edilmedi. Benzer şekilde, Kanadoğlu'nun, Susurluk davasında Şahin'in aklanmasına yönelik verilen kararı başarıyla temyize götürmesinden dolayı, Kanadoğlu ve Şahin de, aynı safta yer alıyor gibi görünmüyordu.

Emekli askeri personellerin tutuklanması, GKB Başkanlığı görevini Ağustos 2008'de Orgeneral Büyükanıt'tan devralan Orgeneral İlker Başbuğ'u harekete geçirdi. 7 Ocak 2009 akşamı Başbuğ, GKB'nin Ankara'daki merkezinde Türk ordusunun üst komuta kademesinin katıldığı altı saatlik bir toplantıya başkanlık etti. 8 Ocak 2009 tarihinde Başbuğ, Başbakan Erdoğan'a bir mesaj gönderdi ve öğleden sonra erken bir saatte buluşacakları bilgisini verdi. Buluştuklarında Başbuğ, ordunun, Ergenekon soruşturmasının yürütüldüğü sürece ilişkin sahip olduğu endişeleri dile getirdi ve Erdoğan'a, hükümetten, hukuka uygun sürecin takip edildiğini garanti etmesini beklediğini ifade etti. Gözaltına alınan diğer birçok isimle birlikte Kılınç, Yavuz, Senel, Gürüz, Barış Dalan ve Umur sonunda serbest bırakıldı. Ancak Şahin, tutuklanan 17 kişiden biriydi.

---

⁹⁶ Dört yıl süren davanın ardından Şahin, 2001 yılında altı yıl hapse mahkum edildi. Ancak, geçirdiği trafik kazasında ağır yaralandıktan sonra, dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından affedildi; davasını beklerken hapistede 185 gün geçirdi.

22 Ocak 2009 tarihinde başka bir gözaltı dalgası geldi, ancak bu dalgada soruşturmacılar, herhangi bir yüksek rütbeli askeri personeli gözaltına almaktan kaçındı. Bununla beraber, ülke genelinde 16 ilde yapılan eş zamanlı baskınlarda, terörle mücadele ekipleri 37 kişiyi gözaltına aldı ve bunlardan 18'i resmen tutuklandı. En öne çıkan isim, *Türk Metal Sendikası* başkanı Mustafa Özbek'ti. Özbek aynı zamanda, gazeteci Mustafa Balbay'ın düzenli olarak program sunduğu, laik ve aşırı milliyetçi *Avrasya Radyo Televizyon*'un (ART) onursal başkanıydı.

İkinci İddianame

8 Mart 2009 tarihinde, soruşturmacılar ikinci Ergenekon iddianamesinin hazırlıklarını tamamladılar. Birinci iddianameden kısa olan ve 1.909 sayfa ve 248 ek delil klasöründen oluşan ikinci iddianamede 56 şüpheli, “silahlı terör örgütü üyesi olmanın” yanı sıra “şiddete başvurmak ve zor kullanmak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti hükümetini devirme teşebbüsünde bulunma”, “Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı halkı silahlı ayaklanmaya teşvik etme”, “devlet güvenliği ile ilgili dokümanları çalma”, Türkiye Büyük Millet Meclisini ortadan kaldırma veya faaliyet göstermesini engelleme” ve “yasadışı silah ve mühimmat bulundurma” gibi suçlamalarla cezalandırıldı.

Sanıklar arasında: Jandarma Eski Genel Komutanı Orgeneral Eruygur; emekli Orgeneral Tolon; gazeteci Mustafa Balbay; Ergenekon'dan açıkça ilk olarak bahseden, eski deniz subayı Erol Mütercimler; eski muhalif AKP milletvekili Turhan Çömez; Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili, sıkı laik Osman Paksüt'ün eşi Ferda Paksüt; gazeteci Tuncay Özkan; 2001'de Tuncay Güney'in soruşturmasını yürüten Serdar Saçan; eski belediye başkanı ve solcu militan Gürbüz Çapan; ve JİTEM'in kurucularından biri olduğu düşünülen emekli Jandarma Albay Arif Doğan. Savcılar, tüm Ergenekon sanıklarının birlikte yargılanabilmesi için ikinci iddianamenin birincisiyle birleştirilmesini başarıyla talep etti.

İkinci iddianame, 10 Temmuz 2008 tarihli ilk iddianamede sunulan kanıtlardan bazılarını özetleyerek başladı. Ergenekon'un varlığını, büyüklüğünü ve hedeflerini kanıtlamak amacıyla, sanıklarla bağlantılı olan adreslerden alındığı iddia edilen belgelerden – özellikle de 2001 yılında Güney'in evinden alınan belgeler – yapılan kapsamlı alıntılara yer verdi. Birincisine göre ikinci iddianame daha iyi düzenlenmişti ve nispeten daha az imla, yazım ve dilbilgisi

hatası vardı. Ancak, Ergenekon'un etkisinin büyüklüğüne ilişkin iddialar itibarıyla, birinci iddianameden çok daha hırslı ve spesifikti.

8 Mart 2009 tarihli iddianamede, "soruşturma sürecinde edinilen delillerin", Ergenekon'un, "PKK, DHKP-C ve Hizbullah ile bağlantısı olduğu, kendi amaçları doğrultusunda bu terör örgütlerinden yararlandığı, onları yönlendirdiği veya yönetimlerini ele geçirdiği ve örgütün kilit belgelerinde yer alan hedeflerin, söz konusu amaçların uygulanmaya başlandığını gösterdiği" yönündeki şüpheleri arttırdığı ve delillerin, olayların ve analizlerin, bu şüpheleri doğruladığı" iddia edildi.⁹⁷

Ayrıca, Ergenekon'un, kaos ve anlaşmazlık çıkarmak üzere Türk ve Kürt vatandaşlar arasında gerilim yaratmak amacıyla PKK'yı kullanma niyetinde olduğu belirtildi,⁹⁸ ve Veli Küçük, DHKP-C ile yakın ilişki halinde olduğu iddiasıyla suçlandı.⁹⁹ İddianame, 2001 yılında yapılan sorgulamada Güney'in, Türk Hizbullahı'nın "Türkiye, İran ve İsrail" tarafından müştereken yönetildiğini iddia ettiğini belirtti¹⁰⁰ ve bu iddiayı, Hizbullah'ın kurucusu Hüseyin Velioğlu'nun çocukluk arkadaşı olduğunu ve Velioğlu'nun bu denli büyük bir örgütü yönetme kabiliyetine sahip olmadığını öne süren "Ahmet" isimli "gizli tanığın" ifadelerinden alıntı yaparak destekledi.¹⁰¹

İddianamede, sanıklardan ikisinin, Hizb ut-Tahrir toplantılarına katıldıkları iddia edildi ve bunun da, Ergenekon'un, bu örgütün içine sızmaya ve yönetimini ele geçirmeye çalıştığına yönelik bir kanıt olduğunu öne sürdü.¹⁰² Gerçekte, Hizb ut-Tahrir Türkiye'de asla çok aktif olmamıştır ve eylemleri, bildiri yayınlamakla ve çok az sayıda sempatzanın katıldığı açık gösterilerle sınırlı kalmıştır.

İddianame, *Cumhuriyet* gazetesi ve Danıştay saldırılarından Ergenekon'un sorumlu olduğunu belirtti ve delil olarak, birinci iddianamede ceza alan Emin

⁹⁷ Yazarın çevirisi, 8 Mart 2009 tarihli Ergenekon iddianamesi, s. 76.

⁹⁸ Aynı kaynak, s. 81.

⁹⁹ Aynı kaynak, ss. 82-86.

¹⁰⁰ Aynı kaynak, s. 87.

¹⁰¹ Aynı kaynak, s. 89. Aslında, 1999 ve 2000 yıllarında düzenlenen polis baskınları sırasında Hizbullah'ın bilgisayar arşivlerinden edinilen çok miktarda bilgi, örgütün dış güçler tarafından yönetildiği veya manipüle edildiğine yönelik iddiaların yanlış olduğunu ve Velioğlu'nun örgütçü yeteneğine sahip olduğunu gösterdi. Gareth Jenkins, *Political Islam in Turkey: Running West, Heading East? (Türkiye'de Siyasi İslam: Batı'ya Koşarken, Doğu'ya Yönelmek)* (New York: Palgrave Macmillan, 2008), ss. 185-195.

¹⁰² 8 Mart 2009, s. 108 ve ss. 332-346.

Gürses'in telefon dinleme kayıtlarını gösterdi. Gürses'in, o dönemde mevcut olan koşulların, Erdoğan'ı istifaya zorlamak üzere halkı tahrik etmek için uygun olduğu yönündeki sözlerinden alıntı yapıldı. Ancak iddianamede, şiddete yönelik herhangi bir ifade olmadığı gibi, telefon dinlemesi, 23 Ocak 2008 tarihinde yapılan bir telefon görüşmesine ait olarak belirtilmedi.¹⁰³ İddianame, ek delil olarak İlhan Selçuk'un, AKP'nin kapatılmasına yönelik bir dava açılması ve bir ekonomik kriz ve "istikrarsızlık" olması halinde (muhtemelen AKP'nin iktidardan çekilmesi yönünde baskı yapılabileceğine yönelik) belki bir umut olabileceğini ifade ettiği bir telefon görüşmesini gösterdi.¹⁰⁴ Bunun ardından, Profesör Kemal Alemdaroğlu'nun şu sözleri sarf ettiği telefon görüşmesinden alıntı yapıldı: "Bu gerçeği gittiğim her yerde tekrar ediyorum. Bu iş demokrasi ile olmaz. Olacaksa, bir devrimdir. Bu da ulusal bir devrim olmalıdır."¹⁰⁵

Selçuk'un umutları, demokratik sürece karşı bağlılığına ilişkin soruları beraberinde getirmiş olabilir. Ancak bu durum, söz konusu umutların, AKP'nin dört halefinin de kapatılmış olması gerçeğine dayanarak, Türk kanunları uyarınca hiçbir şekilde hukuka aykırı olmayan 14 Mart 2008 tarihli kapatma davasına yönelik herhangi bir önsezi veya dahil olma eylemi içinde olduklarını göstermez. Benzer bir şekilde, Alemdaroğlu'nun demokrasiyi küçümsemeye yönelik açık tavrı, belirli koşullar altında, çareyi sıkı yönetimde aramanın geniş destek bulduğu bir ülkede olağandışı değildir.¹⁰⁶ Ayrıca, bu yöndeki konuşması, Mayıs 2006'da gerçekleştirilen saldırılara katılmak veya destek vermek şöyle dursun, sözden eyleme geçildiğine yönelik bir delil dahi teşkil etmez. Aslında iddianame, her iki kişinin de bu doğrultudaki konuşmalarının, 18 ay sonra gerçekleştiğini belirtti: Alemdaroğlu 11 Ocak 2008'de ve Selçuk 7 Şubat 2008'de.

Bu koşullar altında, eğer her iki şahıs da 2006 yılı Mayıs ayında düzenlenen saldırılara gerçekten müdahil olduysa, yaptıkları görüşmelerde bu saldırılardan bahsetmiyor olmaları garipti. Birinci iddianamede olduğu gibi, 8 Mart 2009 tarihli ikinci iddianamenin de en çarpıcı özelliklerinden birisi, yüzlerce sayfadan oluşan – ve yine, belirli ifadelerden, herhangi bir kaynak gösterilmeksizin

---

¹⁰³ Aynı kaynak, s 90.

¹⁰⁴ Aynı kaynak.

¹⁰⁵ Aynı kaynak.

¹⁰⁶ Örneğin, Kürt milliyetçi partilerinin kapatılmasına yönelik yaygın halk desteği.

yapılan alıntılar halinde olan – telefon dinleme kayıtlarının pek az ana fikir içeriyor olmasıydı. Yer verilen görüşmelerin birçoğu, tehlikesizdi ve sanıklardan bazılarının, birbirlerini tanıdığı gerçeğinden başka bir şeyi kanıtlamadı. Az sayıda görüşmeden, konuşmacıların antipatik görüşlere sahip oldukları veya demokratik sürece karşı güvensizlik duydukları anlaşıldı. Ancak hiçbir görüşmede, Ergenekon’a atfedilen suçlara müdahil olmaya veya örgütün varlığına ilişkin bile bir gösterge yoktu.

İkinci iddianamede, Orgeneral Eruygur’un 1 Temmuz 2008 tarihinde tutuklanmasının ardından ADD merkezinde el koyulan belgelere büyük ölçüde yer verildi. Bazı deliller, görevi suistimale dikkat çekti. Söz gelimi, soruşturmacılar, muhtemelen Eruygur’un aktif hizmetten emekli olmadan önce sahip olduğu, çok gizli askeri bilgileri içeren raporlara ait çeşitli nüshaları bulduklarını iddia ettiler. Ayrıca Eruygur’un, bilhassa, AKP sempatzanlığı ile bilinen devlet memurlarının ve medya mensuplarının, siyasi ve ideolojik görüşlerine ilişkin kayıtların saklanması emrini verdiği yönünde önemli deliller de vardı –birçoğunun, Jandarma komutanı olduğu döneme denk düştüğü açıktır.

Ayrıca, Kasım 2002’de AKP iktidara geldikten sonra, Jandarma bünyesinde kurulduğu düşünülen *Cumhuriyet Çalışma Grubu* (CÇG),¹⁰⁷ adlı bir organizasyonun aylık raporlarından da birçok alıntı yapıldı. CÇG’nin, AKP’nin ve İslam sempatzanlarının faaliyetlerini izlemenin yanı sıra, mektup yazma kampanyalarından, Atatürk posterleri bastırmaya ve Kemalist temalarda seminerler düzenlemeye kadar gerçekleştirdiği faaliyetler aracılığıyla, artan laiklik karşıtı düşüncelere karşı öğüt ve önerilerde bulunduğu anlaşılmaktadır.¹⁰⁸ CÇG’nin birçok raporunda, ordunun bile komplo teorileri itibarıyla dokunulmaz olmadığı göstergesinden yola çıkılarak, aşırı İslamcı *Vakit* gazetesinin, MİT ve “İngiliz İstihbaratı” tarafından yönetildiği iddia edildi.¹⁰⁹

İddianamede, – bazılarının Eruygur görevdeyken ve bazılarının da emekli olduktan ve ADD başkanlığı görevini devraldıktan sonra düzenlendiği açık olan – sözde İslamcı eylemlere ve bunlara karşı gelmeye yönelik bir dizi ek rapordan ve brifing dokümanından alıntılara yer verildi. Ancak, iddianamenin,

¹⁰⁷ Benzer bir grup olan *Batı Çalışma Grubu* (BÇG) 1990’larda GKB bünyesinde kuruldu ve İslamcı *Refah Partisi*’nin (RP) 1997’de devrilmesine yönelik temel hazırlanması sürecinde önemli bir rol oynadı.

¹⁰⁸ 8 Mart 2009 tarihli Ergenekon iddianamesi, ss. 147-155.

¹⁰⁹ Aynı kaynak, ss. 147-148 ve s. 184.

Ergenekon'un muazzam gücünü kanıtlamaya yönelik hevesi, “anti-demokratik” ve “demokratik” eylemlerin ayırt edilememesine ve bunların arasındaki ayrımın, hararetili bir komploculuğa tabi olmasına neden oldu. Söz gelimi, Eruygur'un, – GKB'deki bazı meslektaşları da dahil olmak üzere¹¹⁰ – çok sayıda insan hakkında gizli bilgi derlenmesi sürecine nezaret ettiğini ve bazı raporların, Eruygur Jandarma komutanı iken, hükümete yönelik halk desteğinin altını oyma çabası içinde olduğunu öne sürdüğünü gösteren kanıtlar, iddianamede mevcuttu ve iddianame, her iki durumu da hukuka aykırı ve anti demokratik olarak niteledi. Ayrıca, Kemalist değerleri korumaya teşvik etmek amacıyla üniversite profesörlerine yönelik düzenlenen bir ADD mektup yazma kampanyasını benzer bir durum olarak değerlendirdi ve AKP'nin, 2007 yılında Gül'ü cumhurbaşkanı olarak atamasına yönelik girişimine karşı düzenlenen toplu protesto gösterilerini, hükümeti devirmeye yönelik anti demokratik eylemler olduğu gerekçesiyle kınadı.

İddianame, Eruygur'un, ADD başkanlığı görevini devralmasını, Ergenekon'un, sivil toplum örgütlerinin yönetimini ele geçirmeye ve kaos yaratmak ve AKP hükümetini devirebilecek bir darbeyi provoke etmek amacıyla sivil toplum örgütlerinden yararlanmaya yönelik stratejisinin bir parçası olduğunu iddia etti.¹¹¹ İddianame, Ergenekon'un ADD'yi paravan olarak kullandığını kanıtlamak üzere, Eruygur ile ADD'deki sekreteri arasında 8 Nisan 2008 tarihinde gerçekleşen bir telefon görüşmesinin dinleme kayıtlarından alıntı yaptı. Sekreteri, Eruygur'un ofisini temizlerken üniversite rektörlerine yazılmış bazı mektuplar buldu. Sekreter, Eruygur'a bu mektupları ne yapacağını sordu. Eruygur, sekreterine, tarihleri geçtiği için mektupları atmasını söyledi. İddianamede bu olayla ilgili olarak “geçmişte gerçekleştirilen yasadışı eylemlerle ilgili belgelerin, gözaltına alınma riskinden dolayı yok edilmesine yönelik bir girişim olduğu anlaşılmıştır” şeklinde bir ifade kullanıldı.¹¹²

Daha da önemlisi iddianame, 2003 ve 2004 yıllarında darbe yapılacağına ilişkin dört ayrı plan olduğuna yönelik iddialarda bulundu. Fakat burada bile, delilin sunulma şekline yönelik bazı sorular hasıl oldu.

---

¹¹⁰ Aynı kaynak, s 704.

¹¹¹ Aynı kaynak, s. 128.

¹¹² Aynı kaynak, s. 129.

İlk sözde plan, Türkiye’de “Darbe Günlükleri” olarak bilinen günlüklerle ilgiliydi. Orgeneral Özkök’ün, Kasım 2002’de aldığı seçim zaferinin ardından AKP’ye kendini daha çok hissettirmede, hatta agresif olmada gösterdiği isteksiz tutumu, GKB bünyesinde hayretle ve hayal kırıklığıyla karşılandı. 29 Mart – 4 Nisan 2007 tarihli sayısında haftalık haber dergisi *Nokta*, Ağustos 2003 – Ağustos 2005 tarihleri arasında Deniz Kuvvetleri Komutanı olarak görev yapan Oramiral Özden Örnek’in yazdığını iddia ettiği günlüklerden alıntı yaptı. Günlükler, Örnek’in, Özkök’e yönelik artan hayal kırıklığını belgeliyor ve ordunun, sonuçta AKP hükümetini devirmek amacıyla sivil itaatsizliğe yönelik bir stratejiyi harekete geçireceği, kod adının *Sarıkoz* olduğu iddia edilen bir planın nasıl uygulanacağına açıklama getiriyor gibiydi. Örnek, günlüklerin yazarı olduğunu reddetti ve ordudan gelen baskı üzerine – dergi ofislerine düzenlenen bir baskın dahil – *Nokta* dergisi kapatılmak zorunda kaldı. Ancak bir polis adli raporunda, günlüklerin Örnek’in bilgisayarından alındığı öne sürüldü.

Mevsuk olsalar bile, günlüklerin Örnek’in bilgisayarından *Nokta*’ya nasıl aktarıldığı veya aktarma sırasında değiştirilip değiştirilmediği belirsizdir. O dönemde görevli birçok üst rütbeli subayın, laikliğe yönelik açık bir tehdit haricinde AKP’ye karşı faaliyete geçilemeyeceğine inanmasına rağmen, genel itibarıyla günlüklerde bu subaylara ilişkin hayal kırıklığı dile getirilmektedir.¹¹³ Ancak, GKB’de hakim olan şüphe, İslamcı örgütlerle bağlantısı olan birinin, asıl metni Örnek’in bilgisayarından çaldığı ve orduyu karalamak amacıyla tadil ettikten sonra *Nokta*’ya ilettiği yönündedir.

Günlükler mevsuk dahi olsa, Ergenekon’dan veya diğer herhangi bir gizli örgütten bahsetmemektedir. 8 Mart 2009 tarihli iddianamede, Eruygur’un *Sarıkoz* adlı gizli planın mimarlarından biri olduğu ve Örnek’in günlüklerine ait bir kopyanın, ADD ofisinde bulunduğu öne sürüldü.¹¹⁴ Ancak Eruygur’un, sekreterine, üniversite rektörlerine gönderilecek, nispeten zararsız olan bu mektupları yok etmesi yönünde sözde talimat verip de, bir darbe planı olarak tanımlanan önemli bir belgeye niçin dokunmadığına ilişkin hiçbir açıklama yoktur.

¹¹³ Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu: Stratejik Araştırma 2002/3 (Oxford: Oxford Üniversitesi Basımevi, 2003), Ss. 139-140.

¹¹⁴ 8 Mart 2009 tarihli Ergenekon iddianamesi, ss. 184.

Ayrıca 8 Mart 2009 tarihli iddianamede, Eruygur'a ait CD'lerde, Microsoft Powerpoint sunumu halinde üç darbe planı daha olduğuna yönelik delil bulunduğu iddia edildi. Bu planlar: *Ayıışığı*, *Yakamoz* ve *Eldiven*'di.¹¹⁵ Her üç planda da, Eruygur'un, hem Özkök'ü, hem de Özkök'ün beklenen halefi Büyükanıt'ı hiçe saymaya çalıştığı, kendisini GKB Başkanı yapacağı ve AKP'ye karşı daha baskıcı bir tutum içerisinde olacağı öngörüsünde bulunuldu. Gerçekte, Eruygur'un hırslı biri olduğu ve Özkök'ün halefi olma umudu taşıdığı bilinir. Fakat, özellikle normal prosedürlerin bahsedildiği şekilde hiçe sayılması, GKB bünyesinde ciddi itirazlara neden olacağından, Özkök'ün halefi olmayı başarabilir miydi, başaramaz mıydı belli değildir. Her üç sunum da mevsuk olsa bile, Ergenekon'dan veya diğer herhangi bir gizli örgütten yine bahsedilmemektedir.

İkinci iddianamede, Ergenekon'un darbe planlarına yönelik ek delil olarak, Mustafa Balbay'ın bilgisayarında bulunan, diğer sanıkların bazılarıyla bir gazeteci olarak yaptığı görüşmelerde kaydettiği notlardan alıntılar yapıldı. Notlarda, Balbay'ın, hayal kırıklığına uğramış üst düzey subaylarla, AKP hükümetine karşı bir darbe yapılması ihtimalini konuştuğu görüşmelere ait detaylar mevcuttur. Balbay daha sonra, notların birçoğunun mevsuk olduğunu kabul etti. Ancak Balbay, bazı yerlerin tahrif edildiğini ve bazı yerlere de yeni materyallerin eklendiğini iddia etti.¹¹⁶ Yayınlandığında, Balbay'ın darbe tertipçisi suçlamasıyla karşı karşıya kalmasına neden olan notlar, Balbay'ın sıkı bir Kemalist ve AKP muhalifi olduğunu göstermiştir. Notlar, aynı zamanda Balbay'ın, görüştüğü kişilerle hiçbir örgütsel bağlantı içinde olmadığını da göstermiştir. Söz gelimi, Balbay ile Eruygur arasında 30 Kasım 2002 tarihinde yapılan bir toplantıya ait olduğu iddia edilen notlara göre Balbay, Eruygur'a, AKP'nin seçim zaferine GKB'nin nasıl tepki vereceğini sordu. Eruygur, GKB'nin AKP'ye baskı uygulayacağı, ancak darbe yapılmasının imkansız olduğu yanıtını verdi.¹¹⁷

Somut delil eksikliği, diğer davalılara yönelik davalarda daha belirgindi. Örneğin, Erol Mütercimler'in, eğer bir şey biliyorsa, kesinkes üyesidir gerekçesine dayanılarak, Ergenekon adlı bir örgütün varlığından ilk defa açık olarak bahsettiği için cezalandırıldığı anlaşılmıştır. Ancak, sır olması gereken bir

¹¹⁵ Aynı kaynak, ss 184-185.

¹¹⁶ "Notlar Montajlı", Milliyet, 25 Mart 2009.

¹¹⁷ 8 Mart 2009 tarihli Ergenekon iddianamesi, ss. 267-269.

örgütün varlığını niçin ifşa etme niyetinde olduğuna ilişkin hiçbir açıklama yapılmadı.¹¹⁸

Serdar Saçan'ın asıl suçunun, 2001 yılında Tuncay Güney'in soruşturmasını yürütmek olduğu anlaşılıyor.¹¹⁹ İddianame, Sinan Aygün'ü, Ergenekon operasyonunun finansörü olarak tanımladı ancak, yüksek miktarda paranın hareketine ilişkin herhangi bir delil sunmak yerine ATO'nun, Haziran 2006'da gerçekleştirilen ADD Genel Kurulu için 600 sandviç ve 600 ayranın parasını ödediği gerçeğine odaklandı.¹²⁰

Muhafif AKP milletvekili Turhan Çömez hakkındaki tek önemli suçlama, “siyasi partileri bölmeye veya farklı partileri, örgütün hedefleri doğrultusunda tek bir merkezde toplamaya”¹²¹ çalışması ve “gizli ve stratejik bilgiler” almak amacıyla Ferda Paksüt ile irtibat kurmasıydı.”¹²² Bahsi geçen ilk suçlama, muhtemelen Çömez'in, Erdoğan'ın AKP başkanı olmasına yönelik muhalifliğiyle ve ikinci suçlama da, Ferda Paksüt'ün eşi Osman Paksüt'ün, AKP'nin kapatma davasındaki duruşma hakimlerinden biri oluşu gerçeğiyle ilgiliydi.

Ferda Paksüt aleyhindeki delil, kendisinin ve eşinin, Çömez ile tanışmış olması gerçeğiyle sınırlıydı.¹²³ Ferda Paksüt, soruşturmacılara verdiği bir ifade, Çömez'le ilk kez, eşi, Dışişleri Bakanlığında görevli iken Bağdat'a atandığında tanıştıklarını ve Çömez'in yerel bir hastane konusunda kendilerine yardım ettiğini söyledi.

Ancak, Ferda Paksüt ile Çömez arasında geçen telefon görüşmelerine ait kayıtlar, düzenli hale gelen rahatsızlık verici telefon dinleme olayları aracılığıyla, Ferda Paksüt, Ergenekon soruşturmacıları tarafından sorgulanmadan önce sızdırıldı. Görüşmelerde herhangi bir suç unsuru bulunmamasına rağmen, AKP yanlısı medyanın, Osman Paksüt ile Ergenekon arasında bir bağlantı olduğunu iddia etmesine yetti. Daha sonra Ferda Paksüt'ün telefonunun, 2 Nisan 2008 ile 22 Haziran 2008 tarihleri arasında – yani eşinin, AKP'ye karşı açılan kapatma davasını yürüttüğü dönem – dinlendiği ortaya

¹¹⁸ Aynı kaynak, ss 121-123.

¹¹⁹ Aynı kaynak, ss. 1329-1330

¹²⁰ Aynı kaynak, s 415.

¹²¹ Aynı kaynak, s. 133.

¹²² Aynı kaynak.

¹²³ Aynı kaynak, 1209-1217.

çıktı. Mart 2009'da, Mustafa Balbay'a ait olduğu iddia edilen notların kopyaları, mahkemeye sunulmadan önce, Eryugur hastaneye yattıktan sonra eşinin yaptığı telefon görüşmelerinin kayıtları olarak ve 1997 yılında İslamcı RP'yi iktidardan çekilmeye zorlayan ordu menşeli kampanyanın yapıldığı dönemde GKB Başkanı olan Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı'nın telefon görüşmelerine ait dinleme kayıtları olarak kamuya ifşa edildi. Örnek'in sözde günlüklerinde olduğu gibi, bu olayda da sızıntıların kaynağını araştırmaya yönelik hiçbir soruşturma başlatılmadı. AKP yetkilileri, herhangi bir kişinin, telefon dinleme ekipmanını karaborsadan satın alabileceğini ifade ederek, TUP bünyesindeki parti sempatanlarının, bu olayların sorumluları olduğu iddialarını reddetti.¹²⁴ Ancak, bu durum yine, telefon görüşmeleri dinlenen şahısların niçin sadece AKP muhalifleri olduğuna yönelik bir açıklama getirmedi.

Mahkemeye sunulan kanıtlardan bazılarının tahrif edildiğine yönelik göstergelerse daha endişe vericiydi. Polis, delil klasörlerinden birini, 1 Temmuz 2008 tarihinde ADD merkezine düzenlenen baskında el koyulduğu yönünde tescil etti. Ancak, bu klasörde, Dışişleri Bakanlığının 15 Ekim 2008; 15 Kasım 2008; 1 Aralık 2008 ve 15 Şubat 2009 tarihli diplomatik atamalarının detayları bulundu.¹²⁵

Ayrıca, soruşturmanın en önemli başarısı olarak görülen cephaneliklerin bulunmasına ilişkin de soru işaretleri vardı. ÖHD üyelerinin, acil durumda kullanıma hazır olması amacıyla Türkiye genelinde kayıt dışı silahları ve mühimmatı gizil yerlere gömdüğü biliniyor. İbrahim Şahin Ocak 2009'ta tutuklandıktan sonra TUP mensupları, Şahin'in evinden çıktığını iddia ettikleri bir diyagramdan hareketle, Ankara'nın dışında bir kırsal alanda büyük bir gizli cephanelik buldular. Ancak, medyaya sunulan silahların, sadece eski gazetelere sarıldığı görülüyordu; bu da, nemli toprağın neden olacağı korozyona karşı az bir koruma sağlardı. Benzer şekilde Nisan 2009'da, İstanbul'da bulunan İSTEK'e ait bir arazide yapılan iki kazıda küçük bir silah ve ekipman cephaneliği bulundu. Cephaneden tüfek, mühimmat ve patlayıcıların yanı sıra, cephaneliğe niçin saklandığı bilinmeyen, askeri açıdan değersiz hafif tanksavar silahlarına (LAW) ait boş kılıflar bulundu.

---

¹²⁴ Yazarın AKP bakanıyla yaptığı görüşme, İstanbul, Mayıs 2009.

¹²⁵ *Radikal*, 7 Mayıs 2009.

Sözde cephanelikler ile Ergenekon adlı örgüt arasında bir bağlantı olduğuna ilişkin hiçbir kanıt olmasa da, bunların, daha sonra kullanılmak üzere bazı sanıklar veya suç ortakları tarafından gömülmüş olma ihtimali vardır. Bazı davalıların, şiddet dolu bir geçmişe sahip oldukları biliniyordu. Ancak, “Ergenekon terör örgütünün” sözde üyelerinin göz altına alınacağı bir sonraki dalga için aynı şey söylenemezdi.

Umulmadık Bir Komplo mu?

13 Nisan 2009 tarihinde sabah erken saatlerde, Emniyet Müdürlüğüne bağlı terörle mücadele ekipleri, Türkiye genelinde 83 ayrı yerde düzenlenen eş zamanlı baskınlarda sözde Ergenekon üyesi 39 kişiyi gözaltına aldı. Bu kez gözaltına alınanların neredeyse tamamı üniversitelerin eski rektörleri, akademik personeller ve sivil toplum örgütü üyeleri idi. Tutuklananlar arasında: Ankara, Başkent Üniversitesi rektörü Mehmet Haberal; Giresun Üniversitesi eski rektörü Metin Öztürk; Malatya, İnönü Üniversitesi eski rektörü Fatih Hilmioğlu; Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi eski rektörü Ferit Bernay; Bursa, Uludağ Üniversitesi eski rektörü Mustafa Yurtkuran; ve aşırı milliyetçi bir akademik ve televizyon yorumcusu Profesör Erol Manisalı vardı.

Son yıllarda, eğitim bursları, bilhassa Fethullah Gülen hareketi ile bağlantılı olan İslamcı örgütler tarafından verilmeye başlandı. En büyük laik rakipleri ÇYDD ve Türkiye'nin en büyük medya kuruluşu olan Doğan Grup tarafından başlatılan *Baba, Beni Okula Gönder* (BBOG) kampanyasıdır.

BBOG, fakir ailelerin kız çocuklarına, – özellikle de Anadolu'nun kırsal bölgesindekiler – okula gidebilmeleri için gerekli mali desteği sağlamaya odaklanmaktadır. Polis, 13 Nisan 2009 tarihinde, ülke çapındaki ÇYDD ve BBOG ofislerine baskın düzenledi ve bilgisayarlara el koydu ve – çoğunluğu kadın olan – personeli gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar arasında, Doğan Grubu İcra Kurulu Üyesi Tijen Mergen de vardı. Polis ayrıca, ÇYDD'nin 73 yaşındaki başkanı Türkan Saylan'ın evine de baskın düzenledi. Saylan, kanser hastalığının son evrelerindeydi. AKP'nin, Gül'ü cumhurbaşkanı olarak atamasına yönelik girişiminin protesto edildiği halk gösterileri sırasında Saylan, kendisinin ve ÇYDD'nin, Şeriat'a ve askeri darbeye eşit oranda karşı olduğunu açıkça ifade ederek bazı aşırı laik çevreleri kızdırmıştı. Polis, sağlık durumuna saygı göstererek Saylan'ı göz altına almadı. Saylan 18 Mayıs 2009 tarihinde öldü.

60 saate varan sürelerde gözaltında tutulan ÇYDD ve BBOG personelinin çoğunluğu serbest bırakıldı. Ancak, gözaltına alınan akademisyenlerden sekizi, Ergenekon üyesi oldukları şüphesiyle tutuklandı. Temmuz 2009'da, tutuklananların, 2009'un ilerleyen dönemlerinde soruşturmacıların üçüncü bir Ergenekon iddianamesini tamamlamasıyla beraber, resmi olarak cezalandırılacağı düşünüldü.

Sonuçlar

İlk kez başladığı Haziran 2007'den beri Ergenekon soruşturması, yakın Türk tarihinin en büyük ve en ihtilafli davası haline gelmiştir. Yüzlerce şüphelinin gözaltına alınması emrini veren ve örgütün gücüne ve büyüklüğüne yönelik fevkalade hırslı iddialarda bulunan soruşturmacılar, soruşturmanın, Türk hukuk sistemini sınamaya yönelik bir dava haline gelmesini de sağlamıştır.

Ergenekon soruşturmasına ilişkin devasa hacimdeki materyal – bilhassa olağandışı uzunluktaki iddianameler – birçok insanı, okumaya kalkışmaktan bile vazgeçirmiş ve önemli analizlere karşı bir kalkan görevi görmüştür. Bu durum, Türkiye içindeki ve dışındaki soruşturma yanlılarının ve karşıtlarının, soruşturmayı, dava esaslarından çok, kendi siyasi önyargılarına ve mevcut dünya görüşlerine göre değerlendirmeye yönelik eğilimlerini kaçınılmaz şekilde şiddetlendirmiştir. Bu bir talihsizliktir çünkü soruşturmanın en yüzeysel ve tarafsız tahkikatı bile, davaya ilişkin sözde kanıtların daha yakından incelenmesi sürecini artıran ve yoğunlaştıran rahatsız edici soruları beraberinde getirmektedir.

Ergenekon soruşturmasından doğan meseleler iki kategoriye ayrılabilir. Birincisi kavramsaldır ve davanın temelini dayandığı inkar kültürü ve komplocu dünya görüşü ile ilgilidir; diğeri hukukidir ve soruşturmanın bir bütün olarak ele alındığı minvali, yargı sürecini hiçe saymayı, savcıların iddianamelerde yer alan çok sayıda çelişkiyi anlamadaki kifayetsizliklerini veya gönülsüzlüklerini, sunulan az sayıda delile yönelik yaratıcı yorumlamayı ve ara sıra gerçekleştirilen bariz manipülasyonu, birçok polis baskınının keyfi mahiyetini, resmi olarak ceza almadıkları halde bazı şüphelilerin gözaltında tutuldukları sürenin uzunluğunu, davayla veya eleştirileriyle ilgili materyallerin kamuya ifşa edilme sıklığını ve soruşturmanın siyasi saiklerden dolayı lekelenmesine ilişkin endişeleri içerir.

Ergenekon davasının görüldüğü minvalden – bilhassa yargı sürecini hiçe sayma ve tutuklamaların keyfi mahiyeti – kaynaklanan çeşitli endişeler, Ergenekon soruşturması uyarınca gözaltına alınanların birçoğunun sahip olduğu laik ve aşırı

milliyetçi dünya görüşlerinin aynalarıyla gerçekleştirilen bazı geçmiş soruşturmalar ve davalar dahil olmak üzere, Türkiye'de daha önce yürütülen adli soruşturmalar hakkındaki eşit geçerlilikle de açıklanabilir. Ancak, Ergenekon soruşturması, Türk hukukunun yakın tarihinde emsali görülmemiş temel hataları da içermektedir. Söz gelimi, geçmişte insanların, yasadışı bir terör örgütünün üyesi olma iddiasıyla yanlış bir şekilde suçlandığı vakalar olmuştu, fakat mahkemeye sunulan iddianamelerde belirtilenlerden anlaşıldığı kadarıyla hali hazırda var olmayan veya hiçbir zaman varolmamış olan bir örgütün üyeleri olma iddiasıyla suçlanan insanların söz konusu olduğu başka bir durum olmamıştı.

Derin Devlet, yakın Türk tarihinin bir gerçekliğidir. Ancak, merkezi idareli, tek bir hiyerarşik örgüt olmaktan çok, bir dokunulmazlık kültüründen yararlandı. PKK'nın askeri olarak geri çekildiği ve ÖHD'nin, değişen stratejik çevrenin yansıtılması amacıyla yeniden tanımlandığı ve yapılandırıldığı 1990'lı yılların sonları itibarıyla, Derin Devletin nüfuzu azalmaya başlamıştı. Susurluk Skandalı, bir çağın sonunu yankı uyandırdığı kadar, o çağın sonuna neden oldu. Takip eden yıllar boyunca, üyelerinin ayrılması veya tam zamanlı organize suçlara dönmesi neticesinde parçalanan veya dağılan PKK ile mücadele için birçok grup ve çete kurulmuştur. Hatta rakip çetelerin, gelir kaynaklarını ele geçirmek amacıyla birbirleriyle savaştığı ve birbirlerini öldürdüğü durumlar bile oldu.

1980'lerde ve 1990'larda Derin Devlette aktif rol alan aşırı milliyetçi laiklerden bazıları, eski meslektaşları ile hala iletişim halinde ve bazıları ise siyasi yelpazenin milliyetçi sağ kanadındadır. Hiçbir ideoloji, Türkiye'deki siyasi şiddetin tekeline sahip değildir. Solcular, İslamcılar ve Kürt milliyetçileri gibi, aşırı Türk milliyetçileri de geçmişte şiddete başvurmuştur. Gelecekte de şiddete başvurmayacaklarının garantisi yoktur. Bazı aşırı milliyetçi laiklerin, İslamcıları kötülemek ve AKP'nin dengesini bozmak amacıyla sahte bayrak operasyonları düzenlemiş olma ihtimali de vardır. Ancak bu yönde hareket edip etmediklerine ilişkin henüz somut bir delil ortaya çıkmamıştır.

Kesin olan şu ki, eğer Derin Devletin önceki üyeleri şiddete başvurma niyetinde olsaydı, geçmişte kullandıkları modelin aynısını, yani küçük bir çete kurdukları modeli şimdi de kullanırlardı. Ergenekon iddianamelerinde tanımlandığı gibi merkezi olarak yönetilen büyük bir örgütü kurmak için teşebbüste bulunmuş

olmaları ihtimali oldukça düşüktür. Bu tür bir örgüt kurmak çok elverişsiz, pahalı ve içeri sızmalara açık olurdu.

Ergenekon davasının yürütüldüğü sürece ilişkin çok sayıda hüsrandan biri de, birbirleriyle hiç ilgisi olmayan olayları ve şahısları ilişkilendirmek amacıyla düşsel bir örgütten yararlanma düşüncesinde olan savcılarının, tüm adli soruşturmaların ana ilkesi olması gereken “delilden yola çıkma” ilkesini görmezden gelmeleri olmuştur. Sözgelimi, her ne kadar silah ve mühimmatların bulunması olayı ile ilgili şüpheler olsa da, Haziran 2007’de Ümraniye’de bulunan ve geçmişte, şimdi veya gelecekte hiçbir bir suç faaliyeti unsuru içermeyen el bombası sandığı ile ilgili herhangi bir makul açıklama yapmak güçtür. Benzer şekilde, iki iddianamede de yer verilen yüzlerce sayfalık telefon dinleme kayıtları, Ergenekon adlı bir örgütün varolduğunu öne sürmeye ilişkin bile hiçbir delil içermese de, birkaç sanığın başka yasadışı faaliyetlerde bulduklarına ilişkin göstergelerin mevcut olduğu az sayıda durum vardır. Bunların soruşturulması için hiçbir teşebbüste bulunulmamıştır.

Açıklama muhtemelen, Ergenekon iddianamelerinde tanımlanan örgüt varolmasa da, bir kurgunun hem siyasi hem de psikolojik olarak göz ardı edilmesinin, AKP destekçileri ve İslamcı kanattaki komplo teorisyenleri için çok kolay olması gerçeği ile ilgilidir. Yakın Türk tarihinde meydana gelen her türlü siyasi şiddet eyleminden, ordu ile bağlantıları olan aşırı milliyetçi laikleri sorumlu tutmak, bizzat orduya zarar verir ki bu da – önceki on yıldakine göre daha az bir siyasi nüfuz söz konusu olsa da – Türkiye’deki laiklik tanımını değiştirmeye yönelik herhangi bir teşebbüse karşı en zorlu engelin baki kalması demektir. Ayrıca İslamın, terörizmle ilişkilendirilmemesini sağlar. Fakat, Türkiye’de ve başka yerlerde İslam adına gerçekleştirilen şiddet ve terör eylemlerinden dolayı, bunun doğru olmadığı aşikardır. Aksini iddia etmek, hakikati inkar etmektir.

Soruşturmada tanımlanan Ergenekon örgütü, bir komplo teorisyeninin hayal gücünün ürünüdür. Komplo teorilerinin endemik hale geldiği bir ülkede, bu teorilerin kanun uygulayıcı güçlerin bazı mensupları tarafından da paylaşılması şaşırtıcı değildir; ancak hayali bir örgütün ortaya çıkarılmasına yönelik arzunun, yüzlerce şüphelinin tutuklanmasının ve gözaltına alınmasının ardında yatan esas itici güç haline gelmesi, endişe vericidir.

Ergenekon soruşturmasındaki kavramsal hataların, soruşturma yetkililerinin, örgütün mevcudiyetine yönelik delil eksikliğini, ellerindeki sözde delilleri abartarak veya sanıklara ya da soruşturmayı eleştirenlere zarar verebileceğine inandıkları materyalleri kamuoyuna sızdırarak gidermeye çalışması gibi, soruşturmanın birçok yönetsel eksikliğinden de kısmen sorumlu olması mümkündür.

Türkiye'deki karşıtları, Ergenekon soruşturmasını, bilhassa Türk ordusunun itibarını zedelemek suretiyle, AKP'ye karşı olan laik muhalefeti zayıflatmaya yönelik mutasavver bir desise olarak karakterize etmektedir. Ancak soruşturma yetkilileri, Ergenekon'dan, AKP'ye karşı muhalefete saldırmak için bir bahane olarak yararlanmak yerine, AKP'ye karşı herhangi bir muhalefetin, Ergenekon tarafından idare ve manipüle edildiğine inanıyor gibi görünmektedir. Bu tür bir inancın kuruntulu olduğu gerçeği, uzlaşma içinde olduğu görüşü zayıflatmış gibi görünmemektedir.¹²⁶ Sürekli artan delillere rağmen, bu denli büyük bir örgütün varlığına yönelik hiçbir delil bulamamış olsalar da, soruşturma yetkililerinin bu inanca azimle sarılmaları, Ergenekon soruşturmasının en dikkat çekici özelliklerinden birisidir. Ergenekon örgütünün varlığına yönelik herhangi bir kanıt bulunamaması, mevcudiyetinden şüphe duymalarını sağlamamış, bilakis ne kadar büyük ve gizlilik kapasitesine sahip bir örgüt olduğuna yönelik korkularını artırmıştır.

Ancak, soruşturmanın AKP yanlısı medyadaki tüm savunucuları için aynı durum geçerli olmayabilir. Bazıları, soruşturmanın, hukuka uygun bir süreci takip edip etmediğinden veya iddianamelerde yer alan suçlamaların doğru olup olmadığından çok, Türk ordusunun siyasi nüfuzunu aşındırma sürecindeki rolü ile ilgilenmektedir.¹²⁷ Bu tür tutumların, AKP'nin üst düzey üyelerinin en azından bazıları tarafından paylaşıldığına yönelik kanıtlar da vardır. Devlet bakanlarının, soruşturma sürecine aktif olarak müdahil oldukları yönünde hiçbir gösterge olmamakla beraber, soruşturmada yer alan sayısız ihlal ve saçmalıklardan bahsettikleri yönünde de hiçbir gösterge yoktur. Bilhassa Başbakan Erdoğan, Ergenekon soruşturmasını savunmakla kalmamış, aynı zamanda soruşturmayı eleştirenleri, Türk hukuk sisteminin bağımsızlığına inanmadıkları gerekçesiyle,

---

¹²⁶ Yazarın, Ergenekon soruşturmasına yakın kaynaklarla yaptığı röportajlar. İstanbul, Mayıs, 2009

¹²⁷ Yazarın, Fethullah Gülen hareketinin bir öncü üyesi ile yaptığı röportaj, Washington, Mayıs. 2009.

yargı organlarındaki sıkı laikler partiyi 2008’de kapatma teşebbüsünde bulduklarında ne kendisinin ne de diğer AKP üyelerinin ifadelerinde dile getirebildiği bir güvenle ve şiddetli bir şekilde azarlamıştır.

Hükümetin, telefon görüşmelerine ait dinleme kayıtlarını kamuoyuna sızdıran kaynaklara yönelik soruşturma başlatmaması veya savcıların, herhangi bir suç faaliyetinde buldukları yönünde kanıt olmaksızın insanları evlerinden almaya yeten güçlerini dizginlememesi¹²⁸ Türk toplumunun büyük bölümünde kaçınılmaz şekilde bir korku iklimi yaratmıştır. Laik orta sınıf Türkler, içeriğiyle oynanmış dinleme kayıtlarının AKP yanlısı web sitelerinde yayınlanacağı korkusuyla, dostlarıyla telefonda açık yüreklilikle konuşmaya korkar olmuştur. Savcıların, sanıklarla arkadaşlık edenleri, potansiyel birer Ergenekon üyesi olarak değerlendirmesine yönelik bariz eğilimlerinden ötürü, sabah bir polis baskınıyla uyanabileceği ihtimalinden korkarak uyuyanların sayısı artmaktadır. Bu tür korkuların abartılmış olması umut ediliyor, ancak oldukça yayılmış durumdadır.¹²⁹

Ergenekon soruşturması, döneminin bir ürünüdür. Savcıların, ordunun birçok emekli mensubu da dahil olmak üzere, önde gelen çok sayıda laik insanı tutuklamadaki kişisel dokunulmazlıkları, AKP’nin Temmuz 2007’de elde ettiği seçim zaferinden önce akla gelmezdi. Ancak, tüm ihlal ve saçmalıklarının yanı sıra, boşa harcanmış bir fırsattır. Ergenekon adlı büyük bir örgütün üyesi olmasalar da, gözaltına alınanlardan bazılarının başka suç faaliyetlerinde bulduklarına yönelik kanıtlar mevcuttur. Ancak şimdi, büyük çoğunluğu güçlü laik ve aşırı milliyetçi görüşlere haiz bu insanlar, sanık olarak bir araya getiriliyor. Bazıları ırkçı bir geçmişten gelse de, ırkçı görüşlere sahip olmak Türkiye’de bir suç değil ve kendilerine isnat edilen suç ırkçılık değil. Ergenekon davasının büyüklüğü ve mahiyeti itibarıyla, – az bir bölümü yasadışı faaliyetlerden suçlu ve büyük çoğunluğu masum olan – sanıklardan herhangi birinin adalete kavuşması mümkün görünmemektedir.

Daha geniş bir perspektiften bakılırsa, Haziran 2007’de Ümraniye’de bulunan el bombası sandığı ile başlayan toplumsal tartışma, Türklerin – hem laik milliyetçilerin hem de İslamcılarının – yakın tarihlerinin gerçekleriyle

¹²⁸ 13 Nisan 2009 tarihli baskında olduğu gibi. Yukarı bakınız.

¹²⁹ “İçeridekilerden bazıları ile konuştuğunuzu yazmamalı veya dile getirmemelisiniz. Yabancı da olsanız, sizi de içeri alabilirler. Doğrusu, bunu yapabilirler.” Bir emniyet mensubunun, yazara yaptığı iyi niyetli bir uyarı. İstanbul, Mayıs 2009

hesaplaşmalarına olanak sağlayacak, bağımsız bir hakikat komisyonu kurulmasına ilişkin fırsatı yaratabilirdi. Ancak, kısa vadede söz konusu olan endişe, Türkiye'nin, geçmişiyile yüzleşmesine yönelik fırsatın heder olması değil, ülkenin geleceği hakkında Ergenekon soruşturmasından çıkarılabilecek sonuçlar ve soruşturmada dolay, ülkedeki demokrasiye yönelik beklentiler ile hukukun üstünlüğüne ilişkin olarak ortaya çıkacak rahatsızlık verici sorulardır.

Yazarın Biyografisi

Gareth H. Jenkins 1989'dan beri İstanbul'da yaşayan bir gazeteci, yazar ve analisttir. Türkiye ve etrafındaki bölge ile ilgili siyasi, ekonomik ve güvenlik konuları üzerine kapsamlı yazılar yazmıştır. Sivil-asker ilişkileri, siyasi İslam ve terörle mücadele, özel ilgi alanları arasındadır. His monograph, *Context and Circumstance: The Turkish Military and Politics (Türk Ordusu ve Siyaseti)* Adelphi Paper No. 337 olarak Oxford Oxford Üniversitesi Basımevi tarafından 2001 yılında yayımlandı. En son kitabı, *Political Islam in Turkey Running West, Heading East? (Türkiye'de Siyasi İslam: Batı'ya Koşarken, Doğu'ya Yönelmek)* Palgrave Macmillan tarafından Mayıs 2008'de yayımlandı.